

Politipatruljens møte med vold i nære relasjoner i et kjønnsperspektiv

Forestillinger, erfaringer og utfordringer

Miriam Abel Hansen

Masteroppgave i kriminologi
Institutt for kriminologi og rettssosiologi
Juridisk fakultet

UNIVERSITETET I OSLO

26. november 2020

Politipatruljens møte med vold i nære relasjoner i et kjønnsperspektiv

Forestillinger, erfaringer og utfordringer

© Miriam Abel Hansen

2020

Politipatruljens møte med vold i nære relasjoner i et kjønnsperspektiv: Forestillinger, erfaringer og utfordringer

Miriam Abel Hansen

<http://www.duo.uio.no/>

Sammendrag

Tittel: Politipatruljens møte med vold i nære relasjoner i et kjønnsperspektiv: Forestillinger, erfaringer og utfordringer

Av: Miriam Abel Hansen

Veileder: Helene O. I. Gundhus

Institutt for kriminologi og rettssosiologi

Det juridiske fakultet

Universitetet i Oslo

Høst 2020

Hvordan politiet går i møte med ulike lovbrudd er av stor betydning for sakens videre gang og for de involverte. Tema for denne studien er politibetjentes forestillinger om vold i nære relasjoner, gjerningspersoner og ofre. Oppgaven vil belyse hvordan kjønn er relevant i forestillingene, og hvordan disse kommer til uttrykk i utfordringene informantene møter på. Fremgangsmåten i oppgaven har vært kvalitative forskningsintervju med ti politibetjenter som jobber på patruljeseksjonen på to politistasjoner i ett av landets 12 politidistrikt, Oslo Politidistrikt. Funnene fra denne avhandlingen vil presenteres i lys av relevant tidligere forskning og teori.

Første del av analysen handler om informantenes forestillinger om vold i nære relasjoner, gjerningspersoner og ofre. Funnene viser at informantenes forestillinger om vold i nære relasjoner består av at det utøves vold, enten fysisk eller psykisk, at det foregår mellom noen med en form for relasjon til hverandre og at det foregår i hjemmet. Forestillingene om gjerningspersoner og ofre er i stor grad preget av kjønn; gjerningspersonen er en mann og offeret er en kvinne. Det skal påpekes at dette er forestillinger om gjerningspersoner og ofre når det kommer til vold i nære relasjoner. Forestillingene er relativt like hos samtlige av informantene, til tross for at flere av informantene har hatt erfaring med andre typer gjerningspersoner og ofre enn hva som primært blir beskrevet.

Andre del av analysen handler om hvilke utfordringer informantene opplever på feltet. Funnene her viser at de største utfordringene i dette arbeidet er knyttet til bevisføring. Utfordringene knyttet til bevisføring er knyttet til type vold, og hvem som utsettes for hvilken type vold. Kvinner utsettes i størst grad for fysisk vold, mens menn i størst grad for psykisk vold. Den fysiske volden oppleves som lettest å håndtere bevismessig, mens den psykiske som den mest krevende. Denne utfordringen synes å forsterkes av informantenes opplevelse av at fornærmede er lite samarbeidsvillig og av å ha dårlig tid på stedet, eller lite ressurser tilgjengelig.

Etter presentasjon og diskusjon av funn vil de settes i en bredere kontekst hvor det vil bli diskutert noen mulige konsekvenser av funnene. En av de mulige konsekvensene kan være at mannlige ofre for vold i nære relasjoner ikke får den hjelpen de trenger. Videre vil mulige forbedringspunkter ved arbeidet med vold i nære relasjoner diskuteres, hvor det vil trekkes vekslers mellom informantenes egne forslag og tidligere forskning. Sentrale forslag som informantene skisserer her dreier seg om at en bør bruke mer tid på stedet, være flere politibetjenter på arbeid, ha mer fokus på temaet under utdanning og på arbeidsplass og å samarbeide enda bedre med andre etater.

Forord

Denne oppgaven markerer slutten på en spennende, krevende og en litt lengre periode enn hva jeg først hadde tenkt. Det har vært utrolig lærerikt og interessant, og det er flere personer som fortjener en oppmerksomhet nå.

Først og fremst vil jeg rette en stor takk til alle mine informanter – uten dere og deres erfaringer og refleksjoner ville ikke denne oppgaven blitt til. Det har vært interessant og inspirerende å høre på dere.

Videre vil jeg rette en stor takk til min fantastiske veileder Helene O. I. Gundhus. Din innsats, kunnskap og ditt engasjement har vært helt uvurderlig i denne perioden. Du har vært tålmodig og motiverende, og det settes stor pris på!

En spesiell takk rettes til verdens beste mamma og søster, for at dere alltid har troa på meg og viser interesse for hva jeg gjør, og for å alltid motivere meg. Tusen takk til Gorm for de utallige spennende diskusjonene vi har hatt opp gjennom. Flere vil det bli!

En stor takk rettes til resten av familien, og venner, for deres støtte og inspirasjon! Tusen takk til Siri for å ha sendt meg Morgenlevering på døra en uke før innlevering. Det setter jeg stor pris på. Det gode miljøet på Institutt for kriminologi og retts sosiologi har også vært en stor motivasjon for å gjennomføre dette. For en bra gjeng og engasjerte medstudenter!

Tusen takk til Askild. Tusen takk for gode ord og motivasjon når jeg har trengt det mest. Takk for gjennomlesing av oppgaven og språkvask. Tusen takk for at du alltid er der, og alltid har troa på meg. Det betyr alt.

Oslo, november 2020

Miriam Abel Hansen

Innholdsfortegnelse

1	Introduksjon	1
1.1	Oppgavens formål.....	2
1.2	Oppgavens forskningsspørsmål og avgrensning	3
1.3	Oppgavens struktur.....	4
2	Bakgrunn og tidligere forskning	5
2.2	Utbredelse av vold i nære relasjoner	7
2.3	Forskning på vold i nære relasjoner.....	9
2.4	Forskning på politiet og vold i nære relasjoner	10
2.5	Forskning på personer utsatt for vold i nære relasjoner i møte med politiet	13
3	Teoretiske perspektiver	15
3.1	Politi- og patruljekultur.....	15
3.2	Meningsdannelse hos politifolk.....	19
3.3	Kulturelle konstruksjoner og forståelser av kjønn.....	20
3.4	Offerperspektiver	21
4	Metode	23
4.1	Det kvalitative forskningsintervju	23
4.1.1	Intervju – rekruttering og forberedelse	25
4.1.2	Intervju - gjennomføring.....	26
4.2	Analytisk fremgangsmåte	28
4.2.1	Induktiv versus deduktiv metode.....	30
4.3	Forskningens kvalitet.....	31
4.4	Etiske betraktninger	32
4.4.1	Informert samtykke	32
4.4.2	Konfidensialitet.....	34
4.4.3	Konsekvenser	34
4.4.4	Forskerens rolle og forforståelse.....	35
5	Kjønnede konstruksjoner	37
5.1	Konstruksjoner av vold i nære relasjoner	37

5.2	Konstruksjoner av gjerningsperson og offer.....	39
5.2.1	Gjerningspersonene: erfaring, samfunnets forventninger til kjønn og biologi	39
5.2.2	Ofrene: samfunnets forventninger til kjønn.....	44
5.3	Å bli tatt på alvor som offer – relevansen av kjønn.....	48
6	De krevende delene av arbeidet – bevisføring, fornærmede og ressurser.....	57
6.1	Bevisføring	57
6.1.1	Betydningen av type vold – og hvem som rammes av hva.....	58
6.2	Fornærmedes samarbeidsvilje	63
6.3	Begrensede ressurser	66
7	Et kjønn politiblikk	72
7.1	Forestillingene om vold i nære relasjoner, gjerningspersoner og ofre	72
7.2	Komplekse saker.....	73
7.3	Hva med de mannlige ofrene?	75
7.4	Mulige forbedringspunkter	77
7.4.1	Godt arbeid i initialfasen – bygger tillit?	77
7.4.2	Økt fokus på vold i nære relasjoner – både på Politihøgskolen og på arbeidsplassen.....	80
7.4.3	Samarbeid med andre etater.....	81
7.4.4	Oppsummering av forbedringspunktene.....	82
8	Konklusjon	84
8.1	Oppgavens bidrag, begrensning og videre forskning	84
	Litteraturliste	88
	Vedlegg	99

1 Introduksjon

Vold i nære relasjoner er et svært sammensatt fenomen, og hvordan man har sett på fenomenet har utviklet seg over tid. Man har gått fra å snakke om kvinnemishandling til betegnelsen man bruker den dag i dag; vold i nære relasjoner (Skjørten m.fl., 2019). En slik betegnelse vil omfatte langt flere grupper av utsatte, nemlig vold mot barn, ungdom, menn, eldre og så videre. Hvordan politiet fremtrer i møte med ulike lovbrudd og de involverte er av stor betydning ikke bare for hvordan selve saken utvikler seg, men også for situasjonen til de involverte. Derfor vil hvordan politiet velger å «definere» sakene de rykker ut til ha stor påvirkning på sakens videre gang. Politiets fortolkninger av en situasjon starter tidlig i forløpet av en sak, gjerne allerede idet en melding mottas (Hoel, 2013). Videre vil patruljen gjøre seg opp en mer spesifikk mening om hva de står overfor i kommunikasjonen med de involverte. Aas skriver følgende:

«Når patruljene trer inn i private hjem som følge av en mistanke om vold, starter en prosess der politiet må kommunisere med de involverte – og på grunnlag av informasjonen de får gjøre seg opp en mening om de for eksempel står overfor ”vold”, ”krangling”, ”slossing”, ”psykiatri”, ”bråk” eller ”ingenting» (Aas, 2009, s. 8).

Når politiet rykker ut på oppdrag og utfører sitt arbeid kan saken politibetjenten eventuelt oppretter gå videre i straffesakskjeden og til slutt ende opp i retten (Hoel, 2013). Politiet fungerer altså som en slags dørvokter til rettssystemet (Holmberg, 2014, s. 159). Hvilke handlinger som regnes som straffbare og hvilke personer som bør kontrolleres er altså under politiets bestemmelser. Det er av stor betydning om de har med «mishandling i nære relasjoner» eller «kroppskrenkelse» å gjøre, da strafferammene for disse lovbruddene er svært forskjellige. Derfor vil hvordan politibetjenter velger å se på og definere oppdrag knyttet til vold i nære relasjoner være viktig å undersøke.

1.1 Oppgavens formål

Denne oppgavens fokus vil være på politibetjentes forestillinger om vold i nære relasjoner, gjerningspersoner og ofre. Oppgaven vil også undersøke og drøfte hvilke utfordringer de møter på i arbeidet. Som vi ser i Aas sitt sitat over, gjør politiet opp seg en mening om hva de står overfor når de ankommer et sted, noe som kan tenkes å være relevant for sakens videre gang.

Vold i nære relasjoner er en lovbruddsgruppe som regnes som spesielt utfordrende for politiet å håndtere, og som antas å ha høye mørketall (Aas, 2009; 2014a, s. 58). Lovbruddene foregår innenfor husets fire vegger og har ofte en nærhet mellom de involverte, noe som gjør det vanskelig for utenforstående å få innsyn i hva som har skjedd. Som Aas (2014, a, s. 75-76) skriver foregår overgrepene ofte i det skjulte, med fravær av vitner og ofte med et lojalitetsbånd til overgriper. Det er også saker som er krevende bevismessig, som vil kreve mye tid og ressurser for å etterforske. Med grunnlag i dette vil det være viktig å undersøke politibetjentes erfaringer med dette arbeidet.

Denne studien undersøker ti politibetjentes erfaringer med og utfordringer knyttet til det å jobbe med krevende lovbrudd som vold i nære relasjoner. Formålet med studien er å undersøke ulike forestillinger om vold i nære relasjoner, gjerningspersoner og ofre, og undersøke hvorvidt forestillingene kommer til uttrykk i utfordringene de møter på. Spørsmål som vil stilles er: hvem er den typiske gjerningspersonen og det typiske offeret når det kommer til vold i nære relasjoner? Hvordan er kjønn relevant i disse forestillingene? Møter politibetjentene jeg snakker med utfordringer som kan knyttes tilbake til forestillingene vi som samfunn har om menn og kvinner? Ved å stille informantene disse spørsmålene kan det gi oss et innblikk i deres syn på kjønn, og hvordan det er relevant i deres oppdragsløsning når det kommer til vold i nære relasjoner. Videre er spørsmål som hvorvidt menn som ofre er til stede i politiets bevissthet når de reflekterer rundt utsatte for vold relevant. Forskning viser at også mange menn blir utsatt for vold i nære relasjoner (se bla: Proba, 2017; Sogn og Hjemdal, 2010; Thoresen og Hjemdal, 2014). Vi vet også at de i liten grad henvender seg til politiet, og mange opplever å ikke bli tatt på alvor når de kontakter dem (Grøvdal og Jonassen, 2015, s. 59-60). Mye av den eksisterende forskningen om politiet og vold i nære relasjoner handler om hvordan utsatte for vold i nære relasjoner blir møtt av både hjelpe- og straffeapparat, og mesteparten av forskningen handler om kvinners erfaringer. Lite forskning tar for seg disse

møtene fra politiets perspektiv, og enda mindre med et fokus på kjønn. Med dette i bakhånd vil derfor et spesielt fokus være å undersøke forestillinger om gjerningspersoner og ofre i et kjønnsperspektiv.

Det at jeg i denne oppgaven vil anvende perspektiver for å undersøke politiets bevissthet rundt menn som ofre, vil ikke bety at den strukturelle og alvorlige volden som kvinner utsettes for ikke tas hensyn til. Denne volden er svært alvorlig, rammer mange kvinner og skal verken glemmes eller usynliggjøres. Denne oppgavens intensjon er å undersøke politiets bevissthet rundt menn som ofre, nettopp for å supplere den allerede eksisterende forskningen på feltet hvor en stor del handler om vold mot kvinner.

1.2 Oppgavens forskningsspørsmål og avgrensning

På bakgrunn av dette, lyder det overordnede forskningsspørsmålet som følger:

«Hvilke forestillinger om vold i nære relasjoner kommer til uttrykk hos informanter, og på hvilken måte er kjønn relevant i disse forståelsene?»

I tillegg til det overordnede forskningsspørsmålet så jeg det hensiktsmessig å utarbeide tre underordnede forskningsspørsmål som vil besvares i oppgaven. Disse er som følger:

«På hvilke måter er kjønn relevant for å forstå politibetjentenes forestillinger om gjerningspersoner og ofre?»

«På hvilken måte kommer de kjønnede forestillingene til uttrykk i utfordringene informantene møter på?»

«Hva er det som fremmer og hemmer politiets muligheter til å avdekke vold hvor gjerningspersoner og offer avviker fra «normalen»?»

1.3 Oppgavens struktur

I kapittel 2 vil bakgrunn og tidligere forskning gjøres rede for, og bidra til å sette min studie i kontekst. Av bakgrunn vil ulike måter å forstå vold i nære relasjoner bli presentert, deretter utbredelse. Tidligere forskning på vold i nære relasjoner, på politiets arbeid med disse lovbruddene og personer utsatt for vold i nære relasjoner vil settes i sammenheng med mine funn.

De teoretiske perspektivene som vil anvendes i oppgaven blir presentert i kapittel 3. Disse vil bidra til å belyse og drøfte mine funn. Perspektiver som er relevant er teorier om politi- og patruljekultur, sosiale konstruksjoner, kulturelle konstruksjoner og forståelser av kjønn, herunder maskulinitetsteori, og offerperspektiver.

De metodiske valgene jeg har gjort underveis i forskningsprosessen vil presenteres og redegjøres for i kapittel 4. Kapitlet vil først ta for seg valg av metode, herunder kvalitativt forskningsintervju. Det vil så redegjøres for planlegging og gjennomføring av intervjuene og analytisk fremgangsmåte. Forskningens kvalitet vil så diskuteres, med fokus på reliabilitet, validitet og generaliserbarhet. Til slutt vil de etiske betraktningene jeg har gjort underveis i forskningsprosessen diskuteres, hvor de etiske prinsippene informert samtykke, konfidensialitet, mulige konsekvenser av å delta i studien og forskerens rolle og forforståelse diskuteres.

Kapittel 5 og 6 er oppgavens analysekapitler. Her vil mine funn presenteres og diskuteres i lys av tidligere forskning og teori.

Kapittel 7 starter med oppsummering av funnene fra kapittel 5 og 6. Deretter følger drøfting av disse, med fokus på mulige fremtidige konsekvenser av funnene. Videre vil jeg diskutere mulige løsninger på utfordringene mine informanter møter på i arbeidet. Denne diskusjonen vil bestå hovedsakelig av mine informanternes tanker omkring mulige løsninger, men relevant tidligere forskning vil også tas med.

Opgavens siste kapittel, kapittel 8, vil bestå av oppgavens konklusjon, oppgavens begrensninger og tanker omkring videre forskning.

2 Bakgrunn og tidligere forskning

2.1 Forståelser av vold i nære relasjoner

Hvilket ord man bruker og hvordan man definerer et fenomen har stor sosial makt og er medvirkende til samfunnets forståelse av det (Skjørten m.fl., 2019, s. 16). Hvordan man har sett på vold i nære relasjoner har variert over tid og sted, og man har hatt mange ulike tilnærminger til det. Volden har gått fra å ha blitt ansett som et privat til et offentlig anliggende (Skjørten m.fl., 2019). Tidligere ble denne typen vold regnet som noe som skjedde i «problematiske giftemål», og skylden ble lagt på den voldsutsatte kvinnen (McHugh og Frieze, 2006, s. 121). Politiet kalte volden for husbråk og legene registrerte skadene av volden sammen med vold forårsaket av andre årsaker (Skjørten m.fl., 2019, s. 16).

Det er to ulike perspektiver på vold i nære relasjoner som har vært særlig fremtredende, nemlig feministiske teorier og teorier som omhandler familievold. I det feministiske perspektivet ligger fokuset på menns vold mot kvinner, maktperspektivet dem imellom, samt på patriarkalske strukturer. Kvinnebevegelsen på 1970-tallet har hatt mye å si for at vold i hjemmet ble satt på agendaen (her i Norge) (Pape og Stefansen, 2006, s. 207). Det kjønnete aspektet ved partnervold og forskning på menn som slår, skal feministisk forskning ha mye av æren for at har blitt et forskningstema (McHugh og Frieze, 2006, s. 135). I et feministisk perspektiv ser man partnervold som strukturell undertrykkelse mot kvinner som en gruppe. Vold som menns makt over kvinner er sentralt. Fra et feministisk perspektiv kan man trekke paralleller til det Johnson og Leone (2005) kaller for «intimate terrorism», som de definerer som:

«[...] the attempt to dominate one's partner and to exert general control over the relationship, domination that is manifested in the use of a wide range of power and control tactics, including violence» (Johnson og Leone, 2005, s. 323)

«Intimate terrorism» er bare en annen benevnelse på «patriarchal terrorism», et begrep som på mange måter fanger opp mye av det samme som begrepet kvinnemishandling gjør. Denne formen for partnervold dreier seg ikke bare om fysisk og psykisk vold, men også om menn som anvender ulike undertrykkelsesstrategier for å oppnå makt og kontroll ovenfor sin (kvinnelige) partner (Pape og Stefansen, 2006, s. 212-213).

Når man ser på vold i nære relasjoner fra et feministisk perspektiv synliggjøres mye av volden som skjer i nære relasjoner i tillegg til den strukturelle volden som kvinner utsettes for. Det er først og fremst kvinner som blir rammet og voldens konsekvenser er ofte mer alvorlige for kvinner enn for menn (Solbrække og Aarseth, 2006, s. 208). Det den derimot ikke kan forklare er volden som rammer andre grupper enn kvinner, for eksempel barn, eldre og menn (Pape og Stefansen, 2006, s. 208-209). De kan heller ikke forklare situasjonene når det er kvinnen som utfører volden. De feministiske teoriene kan kritiseres for å være universaliserende, nettopp på grunn av denne antagelsen om at alle menn er potensielle gjerningspersoner og alle kvinner potensielle ofre. Dette gjelder nok spesielt radikalfeminismen:

«...radical feminism too often treats all men as sexual villains and the power that they manifest through their sexuality as monolithic in contrast to womens' powerlessness and victim status» (Carmody, 2003, s. 201).

Undersøkelser viser (bla. Thoresen og Hjemdal, 2014) at kvinner også er gjerningspersoner i vold i nære relasjoner-saker, og som nevnt over har de feministiske teoriene mangler når det kommet til å forklare disse tilfellene (McHugh og Frieze, 2006, s. 132). Utviklingen av dette perspektivet må og bør sees i lys av historisk og sosiokulturell kontekst, da et slikt universelt syn på menns vold mot kvinner også vil overse det faktum at det å være mann og kvinne varierer med tid, sted og kulturell kontekst (Walklate, 2008, s. 49).

Et «kjønnsnøytralt» perspektiv på vold i nære relasjoner kan sees på som en motsetning til de feministiske teoriene om vold i nære relasjoner. Denne forskningen har rettet fokus mot både menns vold mot kvinner og kvinners vold mot menn (McHugh og Frieze, 2006, s. 132; Pape og Stefansen, 2006, s. 211). Det argumenteres for at et skille mellom feministisk forskning og kjønnsnøytral forskning på vold i nære relasjoner ikke er hensiktsmessig, da de ikke kan sees på som noen motsetninger (Johnson, 1995; 2000; 2003, referert i Pape og Stefansen, 2006, s. 212). Innenfor begge perspektivene har det blitt kartlagt fenomener som ikke er overlappbare. Nyere forskning baserer seg på et mer differensiert voldsbegrep, utviklet av Johnson. Den andre av Johnson sine to hovedformer for partnervold er kalt «common couple violence», som først og fremst er et uttrykk for situasjonsbetinget tap av kontroll i en konfliktsituasjon, typisk en krangel (Pape og Stefansen, 2006, s. 212). Det handler om vold som skjer en gang iblant og kan omfatte for eksempel klyping, dytting og ørefiker. Det er blant annet denne typen vold

Johnson og Leone (2005) viser til når de snakker om «situational couple violence», eller situasjonell vold; vold som ikke er knyttet til kontrollerende oppførsel, men heller til konflikter som oppstår i gitte situasjoner. Teorier om familiekonflikter ligger til grunn for denne forståelsen og går ut på at konflikter ofte forekommer i settinger knyttet til familien (Johnson og Leone, 2005, s. 324). Denne måten å forstå vold i nære relasjoner på har også sine svakheter da den mangler maktperspektivet som de feministiske perspektivene kan synliggjøre.

2.2 Utbredelse av vold i nære relasjoner

Med utviklingen av forståelsen av vold i nære relasjoner (fra «husbråk» til vold i nære relasjoner) har vi i Norge gått fra en kjønns spesifikk lovgivning, til en kjønnsnøytral, når det kommer til vold i nære relasjoner (Bjørnholt, 2019, s. 40). Den kjønns spesifikke lovgivningen er noe kvinnebevegelsen ønsket og jobbet for, nettopp fordi den synliggjør menns vold mot kvinner (Granström, 2007, s. 147). Argumentet for en endring til en kjønnsnøytral lovgivning er at den skal omfavne flere grupper av ofre, deriblant vold menn, vold blant partnere av samme kjønn, vold mot eldre og vold mot barn. Dette har blitt kritisert fra flere hold, blant annet fra FNs kvinnekomité, med argumenter som at dette ikke sikrer likestilling og like rettigheter for kvinner (Bjørnholt, 2019, s. 40).

Forskning viser at den mest alvorlige partnervolden i størst grad rammer kvinner (Thoresen og Hjemdal, 2014). Kvinner er også utsatt for langt flere voldshendelser enn menn (Thoresen og Hjemdal, 2014). Den landsdekkende omfangsundersøkelsen om utsatthet for vold og voldtekt i regi av Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress er den nyeste studien vi har om den faktiske utbredelsen av vold og voldtekt i Norge, som kom i 2014. 4500 norske menn og kvinner deltok. Funnene viste at når det kom til mindre alvorlige former for partnervold (klyp, kloring, lugging, slag med flat hånd) var det ingen signifikant forskjell mellom kvinner og menn som hadde opplevd denne typen vold (Thoresen og Hjemdal, 2014, s. 79). I alt var det i 15,3% av respondentene som svarte bekreftende på at de hadde opplevd dette. Det at mildere former for vold i nære relasjoner utøves i omtrent like stor grad av både kvinner og menn har også flere studier vist (Pape og Stefansen, 2004; Mossige og Stefansen, 2016). Dog var det en forskjell i hvor mange ganger de var utsatt for dette, hvor over 40% av de voldsutsatte kvinnene hadde blitt utsatt for denne typen vold mer enn fem ganger, mens når det gjaldt mennene var prosenten på litt over 28%. Ikke bare var kvinnene i

større grad enn menn utsatt for denne typen vold gjentakende ganger, men de var også utsatt for alvorlig vold fra partner i mye større grad enn mennene som deltok. 9,2% av kvinnene og 1,9% av mennene oppga at de noen gang hadde blitt utsatt for alvorlig vold fra partner (Thoresen og Hjemdal, 2014, s. 81).

Når det kommer til psykisk vold har de ikke brukt betegnelsen psykisk vold, men de har undersøkt partnervold og kontrollerende atferd. Her stiller de spørsmål om respondentene noen gang har opplevd at kjæreste, partner eller ektefelle; kontrollerte hva de brukte tiden til, krevde at de hele tiden måtte gjøre rede for hvor de hadde vært eller var sjalu eller mistenksom overfor vennene deres. En noe større andel kvinner enn menn opplevde at de måtte gjøre rede overfor partneren sin hvor de har vært, mens spørsmålene angående kontroll av tidsbruk og sjalusi/mistenksomhet viste seg å ramme begge kjønn omtrent likt (Thoresen og Hjemdal, 2014, s. 82). Tallene på denne kontrollerende atferden fra partner var dog adskillig høyere hos de som hadde vært utsatt for alvorlig partnervold noen ganger i livet. Her var omtrent to tredjedeler av både mennene og kvinnene blitt utsatt for minst en av de to formene for kontrollerende atferd, og tre fjerdedeler hadde også opplevd at partneren var sjalu eller mistenksom ovenfor vennene deres.

Denne oppgaven leveres også i en tid hvor det er antatt av vold i nære relasjoner vil øke (NKVTS, 2020). Med corona-epidemien har vi i Norge (og mange andre land) restriksjoner knyttet til sosiale forhold; vi skal begrense vår kontakt med andre mennesker, vi skal holde oss så mye som mulig inne og sosiale og kulturelle møteplasser stenges. Det vil si at vi bruker mer av tiden vår i hjemmet, og eventuelt sammen med familie. Dette er ikke nødvendigvis bare positivt. Strengt smitteverntiltak kan ha flere konsekvenser, blant annet kan det føre til at voldsutsatte ikke nødvendigvis oppsøker hjelp mens smitteverntiltakene pågår og det kan føre til en reduksjon i tilbudene til både voldsutsatte og voldsutøvere (NKVTS, 2020). Både krisesentre og politi opplever en nedgang i antall henvendelser når det kommer til vold i nære relasjoner og overgrep mot barn (både på nett og i hjemmet), noe som kan tyde på høye mørketall (Fransson, 2020; Martinčič, 2020). Temaet vil dermed ha en stor relevans med tanke på situasjonen vi nå er i, og vil være viktig å fokusere på.

2.3 Forskning på vold i nære relasjoner

Av tidligere og pågående forskning på feltet er Voldsprogrammet, et forskningsprogram om vold i nære relasjoner i regi av Velferdsforskningsinstituttet NOVA sentralt. Dette forskningsprogrammet foregår over en periode på ti år, fra 2014-2024 (OsloMet). Å forstå vold i nære relasjoner som fenomen og hvilke konsekvenser volden har for de som blir utsatt er sentralt her. Tiltakene som samfunnet iverksetter for å hjelpe utsatte og for å bekjempe volden forskes også på. Fra Voldsprogrammet har blant annet boken *Vold i nære relasjoner – forståelser, konsekvenser og tiltak* (Skjørten m.fl., 2019) blitt publisert. I tillegg har det kommet to andre sentrale bøker på feltet; *Vold i nære relasjoner – diskurser og fenomenforståelse* (Lillevik m.fl., 2019) og *Vold i nære relasjoner i et mangfoldig Norge* (Bredal, m.fl., 2020). Disse tre bøkene viser ulike måter å tematisere forskningen på vold i nære relasjoner på. I Lillevik m.fl. (2019) beskrives og drøftes vold i nære relasjoner i et svært bredt perspektiv, med temaer som digital kjærestevold, partnerdrap, æresrelatert vold, samtaler med barn, seksuelle overgrep og vold mot eldre. Mye handler om de ulike tiltakene for å hjelpe de ulike gruppene og hvordan disse tilbudene kan bedres. I Skjørten m. fl. (2019) presenteres ulike forståelser av problemet vold i nære relasjoner. Det kan sees på som et likestillingsproblem, som et helseproblem, et rettslig problem, et familieproblem og som et økonomisk problem (Bjørnholt, 2019, s. 34).

I den nyeste boka om temaet har Bredal m.fl. (2020) i ni ulike kapitler samlet ny og forskningsbasert kunnskap som belyser vold i nære relasjoner i et mangfoldighetsperspektiv. Dette er den første norske boka med mangfold som hovedtema. Hvordan vi snakker om, og forstår likhet, forskjell og mangfold er en av de overordnede temaene. Et kapittel i denne boka er spesielt relevant for denne oppgaven, nemlig kapittelet «En (tro)verdige utsatt? Menns fortellinger om vold fra en kvinnelig eller mannlig partner», som handler om tretten menns fortellinger som utsatte for vold i nære relasjoner, enten fra en kvinnelig eller mannlig partner (Rosten, 2020). I dette kapitlet ser Rosten (2020, s. 88) på menns utsatthet for partnervold som et mangfoldig fenomen i seg selv, gjennom å undersøke menns erfaringer på tvers av alder, etnisitet, klasse og utøvers kjønn. Hva som er spesielt relevant ved Rostens studie er hvordan mennene forteller om volden de har blitt utsatt for. I fortellingene deres trekker de på kulturelle forestillinger knyttet til kjønn, vold og offerskap, basert på stereotype motsetninger som blant annet mann kontra kvinne og utøver kontra offer. De forsøker å oppnå en god

verdige balanse mellom det ulike offerskap og ulike maskuliniteter gjennom hva de forteller (Rosten, 2020, s. 102).

2.4 Forskning på politiet og vold i nære relasjoner

Vold i nære relasjoner har tidligere ikke vært en sentral prioritet for politiet. Det har blitt solid dokumentert at volden, også blant politibetjenter har blitt ansett som en privatsak (Aas, 2014b, s. 14). I senere tid har det blitt mer fokus på vold i nære relasjoner, også i politiet. Denne lovbruddstypen har blitt plassert høyt på politiets dagsorden og har blitt tildelt mer midler, først og fremst gjennom strafferettslige bestemmelser. Håndteringen av vold i nære relasjoner byr fortsatt på mange dilemmaer for politiet og det kreves oftere innsikt, fordypning og langsiktighet i denne delen av politiarbeidet (Aas, 2014b, s. 14). Med dette prosjektet ønsker jeg å synliggjøre ulike forståelser av vold i nære relasjoner hos politiet, samt undersøke hvilke utfordringer de møter på.

Tidligere forskning på politiet og vold i nære relasjoner vil være relevant for å belyse mine informanternes opplevelse av dette arbeidet. Nasjonalt er det Geir Aas som har forsket mest på politiets håndtering av vold i nære relasjoner. I 2009 skrev han sin doktoravhandling om politiinngrep i familiekonflikter, og gjennom denne avhandlingen reiste han spørsmål om politipatruljers kompetanse til å håndtere slike komplekse saker var god nok, tross en omlegging av politiutdanningen til høgskoleutdanning og et økende fokus på temaene «offerlære» og «vold i nære relasjoner» (Aas, 2009, s. 303). Aas skriver følgende om hva han tenker kan bidra til å endre politiets kompetanse til å håndtere slike saker:

«Da er det meget mulig at en økt grad av spesialisering av politifolk som skal jobbe med dette saksfeltet er påkrevet. En enkel måte å gjøre det på er å øremerke en eller flere av byens politipatruljer – med videreutdannet personell – til å arbeide først og fremst med disse sakene» (Aas, 2009, s. 303).

«Derfor bør det opprettes egne faggrupper ("team") med representanter fra politiet, barnevern, helsestasjon, behandlingsapparat, krisesenter etc. særlig på de politistasjonene i Oslo som har mange familievoldssaker. På den måten vil politiet i mindre grad være overlatt til seg selv og sine løsninger i dette krevende og

vanskelige arbeidet» (Aas, 2009, s. 303).

Altså rettet han fokuset mot spesialisering, og at det bør opprettes egne grupper som jobber med familievold som kan bistå politiet i dette arbeidet, samt å forbedre politiets samarbeid med andre etater. Mye har skjedd på feltet siden Aas publiserte sin doktoravhandling, blant annet ble det gjennom Prosjekt November i 2016 opprettet en gruppe med spesialister som skulle jobbe tett sammen med politiet med vold i nære relasjoner, som holder til på Stovner politistasjon (Bredal, 2019). I 2020 ble dette prosjektet utvidet til å bli en egen avdeling for vold i nære relasjoner, med navnet RISK (Risikoanalyse og kriminalitetsforebygging av vold i nære relasjoner) (Rosef, 2020). Aas' (2009) studie handlet også om hvordan ordenspolitiet forstod og håndterte sitt arbeid knyttet til familiekonflikter og familievoldsoppdrag, og noen av hans funn viste at møtene med ofrene for familievold bidro til ytterligere frustrasjon for betjentene. Noen av årsakene til denne frustrasjonen var blant annet at betjentene syntes ofrene gjorde motstand mot politiets arbeid, og at de i liten grad selv forsøkte å bedre sin egen situasjon. Aas har også utgitt flere studier på feltet¹, dog ingen med et tydelig kjønnsperspektiv på forestillinger om gjerningspersoner og ofre. I hans nyeste studie fra 2019; «Policing the Penal Provisions on Repeated and Severe Domestic Violence» skriver han om forholdet mellom statens forventninger til de strafferettslige bestemmelsene vi har når det kommer til vold i nære relasjoner og politiets praksis når det kommer til disse bestemmelsene, i tillegg til utfordringene betjentene møter på feltet (Aas, 2019). Her fremkommer det blant annet at politiet opplever utfordringer når det kommer til å håndtere oppdrag hvor det er blitt begått psykisk vold, og ikke fysisk vold. Studiene til Aas har gitt meg en bedre innsikt i politiets arbeid på feltet i tillegg til hvilke utfordringer som gjerne er forbundet med denne typen arbeid. Min studie vil kunne bidra med nye funn knyttet til hvordan kjønnede forståelser av vold i nære relasjoner vil kunne påvirke politiets praksis og utfordringer på feltet.

Bjerketvedt (2016) sin studie om seks politibetjenter i ordenspatroljen viste at informantene opplevde arbeidet med familievold som krevende. Familievold som fenomen fremstod også som tvetydig; intensjoner omkring politiets arbeid samsvarer ikke nødvendigvis alltid med virkeligheten (Bjerketvedt, 2016, s. 103). Utfordringene gikk blant annet ut på det å oppdage

¹ Han har utgitt boka Politiet og familievolden (Aas, 2014b) og skrevet om flere temaer som: overgrep mot eldre (Aas, 2015; Aas, 2018), barns situasjon i vold i nære relasjoner (Øverlien og Aas, 2016) og overgrepsutsatte kvinner i møte med politiet (Aas, 2014c).

volden, kompleksiteten i sakene og at en møter på mennesker i sårbare situasjoner, utfordringer knyttet til ressurser, statlige forventninger og håndhevelse av loven (Bjerketvedt, 2016, s. 102). Oppgaven hennes viste også at forhold ved situasjonen påvirket politiets praksis; «Selv om politiet er pliktig til å anmelde viser materialet at de fremdeles besitter sin skjønnsmessige vurdering av situasjonen og menneskene de møter. Politiblikket observerer og lar seg påvirke» (Bjerketvedt, 2016, s. 103). Det samme gjorde møtene med fornærmede;

«Fornærmedes fremtreden er en faktor som ser ut til å påvirke politiets arbeid.

Materialet viser at i møte med barn er ønske stort om å skape en god relasjon, mens i møte med mennesker som ikke passer inn i offer rollen er det enklere å avvise saken, og kalle tilfellet for husbråk eller fyllerør» (Bjerketvedt, 2016, s. 103).

Forskning fra andre land (enn Norge) viser at politiet generelt har noe mer tradisjonelt syn på vold i nære relasjoner enn befolkningen for øvrig (Ashlock, 2019; Lockwood og Prohaska, 2015). Lockwood og Prohaska (2015) har undersøkt relevansen av politibetjentes kjønn når det kommer til å møte ofre for vold i nære relasjoner, og ser på hva som finnes av forskningslitteratur på feltet. I studiene de henviser til blir det blant annet funnet at det blant politibetjenter foreligger problematiske holdninger til vold i nære relasjoner (Cormier og Wood, 2008, referert i Lockwood og Prohaska, 2015, s. 79; DeJong m.fl., 2008, referert i Lockwood og Prohaska, 2015, s. 79; Stalans og Finn, 2000, referert i Lockwood og Prohaska, 2015, s. 81). Ved å se til studiene Lockwood og Prohaska (2015) viser til vil jeg undersøke hvordan mine informanter ser på fenomenet vold i nære relasjoner, og hvorvidt disse studiene samsvarer eller stritter i mot mine informanters syn på vold i nære relasjoner, gjerningspersoner og ofre.

En nyere studie (Myhill, 2019, s. 64) studerer hvilke faktorer som legges til grunn for at politiet velger å anmelde et forhold hva gjelder vold i nære relasjoner. Funnene viser at om politiet velger å ta saken videre i stor grad avhenger av følgende: om det foreligger fysiske bevis i en sak som ansees som alvorlig, om det er stor risiko for gjentakelse og at den utsatte står i fare og om gjerningspersonen oppførte seg aggressivt eller truende. Funnene tyder også på at sakene hvor det er utøvd fysisk vold tas mer på alvor enn de sakene hvor det ikke er utøvd fysisk vold. I lys av blant annet Myhills (2019) studie vil jeg undersøke hvordan mine informanter opplever utfordringer med bevisføring, hvordan utfordringene er påvirket av forestillinger om kjønn og hvorvidt dette kan være med på å hemme synet på menn som ofre.

2.5 Forskning på personer utsatt for vold i nære relasjoner i møte med politiet

Det vil også være relevant å se til forskning på voldsutsatte i møte med politiet, fordi det kan belyse politiets kjønnede praksis på området. Hva slags forskning finnes om voldsutsatte i møte med politiet? Mye av forskningen nasjonalt handler om voldsutsatte kvinners erfaringer med politiet. Yngvil Grøvdal (2012) skrev sin doktoravhandling *En vellykket sak? Kvinner utsatt for mishandling møter strafferettsapparatet*, om kvinner utsatt for vold fra partner som har gått hele veien gjennom strafferettsapparatet, fra anmeldelse til domfellelse. Hun intervjuet åtte kvinner om deres «vei» gjennom strafferettsapparatet. Kun tre av kvinnene i hennes avhandling hadde gjentagende kontakt med politiet før endelig anmeldelse (Grøvdal, 2012, s. 185). Disse kvinnene opplevde disse møtene som svært frustrerende:

«Adas erfaringer gjorde at tilliten hennes til politiet fikk en alvorlig knekk. Hun kunne ikke forstå mangelen på støtte som annet enn likegyldighet. Gertrud var helt klar i sin dom: Politifolk tok ikke kvinners problemer alvorlig. Hanne opplevde sitt første møte med etaten som et nytt overgrep» (Grøvdal, 2012, s. 191).

Aas (2014a) fant også at voldsutsatte kvinner opplevde at politiet i liten grad forstod eller forholdt seg til situasjonen de befant seg i. Både voldsutsatte og ansatte ved kresentre i hans studie fortalte om et politi som var opptatt av tidsangitte og konkrete handlinger som lett kan knyttes til straffeloven, noe som kun representerte en liten andel av kvinnenens historie. Hvordan samsvarer disse funnene med hva mine informanter forteller om bevisføring? Om disse situasjonene er overførbare til å si noe om politiets håndtering av vold i nære relasjoner kan synes for enkelt (Grøvdal, 2012, s. 192), men er verdt å ha i mente når man diskuterer nettopp dette. En stor del av den eksisterende forskningen om politiets rolle i håndteringen av vold i nære relasjoner har fokus på voldsutsatte kvinner, og ikke menn. Dog ser vi en økning i forskning på vold mot menn også. Forskningen som finnes om vold mot menn i nære relasjoner handler mye om menns erfaringer med vold i nære relasjoner, hvordan de ser på seg selv som utsatte for denne typen vold, og noe om hvordan de opplever møter med hjelpe- eller straffeapparatet (Erlie, 2019; Fjell, 2013; Grøvdal og Jonassen, 2015; Grøvdal, 2019; Proba 2017; Rosten, 2020; Sogn og Hjemdal, 2010).

Møtene mellom mennene som har blitt utsatt for vold av partner og hjelpe- eller straffeapparatet har vist seg å ikke alltid vært like hensiktsmessige, eller positive. Erlien (2019, s. 87) fant i sin masteroppgave om menn som har opplevd seksuelle krenkelser at flere av informantene var redde for å ikke bli trodd, eller opplevde at de ikke ble tatt på alvor, enten av partner, en nær venn, eller noen i hjelpe- eller straffeapparatet. En av informantene til Erlien forteller om at han hadde blitt utsatt for vold av sin kvinnelige partner, og som satt igjen med en erfaring etter at han hadde tatt kontakt med politiet at partneren hans ble favorisert av politiet, og ikke sett på som en overgriper (Erlien, 2019, s. 88). En annen informant ble i møte med krisesenterapparatet spurt om «han ikke likte det» (Erlien, 2019, s. 89). Grøvdal og Jonassens (2015, s. 59) rapport om menn på krisesenter viser at endel av mennene som hadde tatt kontakt med hjelpeapparatet opplevde å ikke bli tatt like alvorlig som kvinner, noe som også gjaldt møter med politiet. Mange av historiene fra møter med politiet hadde endt med at mennene (som hadde blitt utsatt for vold fra en kvinne) ble bedt om å gå hjem og ordne opp selv. Andre hadde også erfart etter å ha tilkalt politiet i forbindelse med å ha blitt utsatt for vold, å ha blitt oppfattet som «overgriperen», og selv blitt pågrepet (Danielsen, 2013; Sogn og Hjemdal, 2009). Til tross for at de dårlige erfaringene mennene i Grøvdal og Jonassens (2009, s. 89) studie tidligere hadde hatt med både hjelpe- og straffeapparatet, hadde mennene de intervjuet svært positive erfaringer med møtene med krisesentrene som var tatt med i deres studie. De skriver at det ser ut til at medarbeiderne som jobber på krisesentrene inkludert i studien har lyktes med å legge bort eventuelle fordommer de kan ha hatt angående menn og vold i nære relasjoner, som igjen da kan ha resultert i at mennene hadde gode erfaringer i møte med dem. Mennene følte seg trodd, sett og fikk hjelp de hadde behov for (Grøvdal og Jonassen, 2015, s. 89-90).

Hva som synes å mangle i forskningen om utsatte for vold i nære relasjoner i møte med politiet, er politiets erfaringer og opplevelser. Aas (2009 og 2014b) har som tidligere nevnt skrevet noe om det, men da primært om politiets møter med kvinnelige utsatte. Denne oppgaven vil supplere denne forskningen ved å vektlegge et kjønnsperspektiv på politiets erfaringer med vold i nære relasjoner.

3 Teoretiske perspektiver

Følgende kapittel vil kort ta for seg de ulike teoretiske perspektivene som anvendes i oppgaven. Følgende perspektiver som vil anvendes er «politi- og patruljekultur», «sosialkonstruktivisme», «kjønnsteori» (herunder «maskulinitetsperspektiver») og «offerperspektiver».

3.1 Politi- og patruljekultur

Det vil være relevant å se til teori om patruljekultur og politiets skjønnsbruk for å kunne belyse informantenes opplevelse av og erfaring med å arbeide med vold i nære relasjoner. I denne studien er det generalisten som blir studert, ikke spesialisten. Generalisten har en viktig rolle i å identifisere og definere både lovbrytere og lovbrudd, dette gjennom blant annet patruljering. Av nordisk forskning på temaet patruljekultur og skjønnsutøvelse er blant annet Finstad (2000), Granér (2004; 2014), Gundhus (bla. 2016, 2017), Holmberg (2014), Heivoll (2018) sentral forskning.

Hvordan defineres kultur? I Reiner blir kultur definert som «the whole way of life of a society: its beliefs and ideas, its institutions and its system, its laws and its customs» (Reiner, 2010, s. 116). Kulturer er en kompleks sammensetning av verdier, holdninger, symboler, regler og praksiser som vi mennesker forholder oss til, samt er med på å reproduseres gjennom at man følger «reglene» i den gitte kulturen. Granér (2014, s. 137) skriver at begrepet yrkeskultur betyr en felles måte å oppfatte og vurdere virkeligheten, det egne arbeidet og seg selv som gruppe på, innenfor en yrkesgruppe eller innenfor deler av en. Reiner (2010, s. 116) skriver at man ikke kan snakke om kultur som noe enhetlig eller noe homogent, da det er kreative og autonome mennesker (her: politibetjenter) som innlemmer den. Også innad i politiet er det ifølge Granér (2014, s. 136) flere politikulturer; for eksempel er det stor forskjell på kulturen hos de som jobber i overordnede deler av organisasjonen og hos de som patruljerer. Uansett handler politikultur helt overordnet om hvordan politiet ser den sosiale verden, samt sin egen rolle (Finstad, 2018, s. 98).

Patruljering er en viktig del av politiets hverdag og har en fremtredende rolle i politiarbeidet (Holmberg, 2014, s. 154). Det er det flere grunner til, blant annet er den ment å ha en preventiv og trygghetsskapende effekt, og den gir politiet mulighet til å kontrollere personer

og forhold som vekker mistanke. Patruljeringen skal også gi politiet bedre vilkår slik at de kan ankomme steder raskt når det først oppstår noe og det er bruk for dem. Politiet kan sies å være en slags dørvokter til rettssystemet, i den forstand at de har mulighet til å definere hvilke handlinger og personer som ansees som kriminelle (Holmberg, 2014, s. 159). Mye av politiets arbeid går på dette, å kategorisere og definere både handlinger og mennesker. Som Lipsky (2010, s. 13) skriver: «Policemen decide who to arrest and whose behaviour to overlook». Altså har politiet en stor grad av skjønnsfrihet. Tidligere var man av den oppfattelse av at det meste av politiets arbeid tok utgangspunkt i henvendelser eller anmeldelser fra offentligheten. Skandinaviske studier vist at politiet i stor grad selv definerer sine arbeidsoppgaver; hvem og hva de vil fokusere på (Holmberg, 2014, s. 158). Dette skjer ofte på det operative plan. Her er det relevant å se til Finstads begrep «Politiblikket». Dette blikket lærer politibetjenter i ordenstjenesten, på gata, og preger i stor grad hva betjentene ser og ikke ser (Finstad, 2018, s. 105). Blikket handler om å være oppmerksom på avvik og det å vurdere hvilke av avvikene som kan betraktes som ulovlig eller forstyrrende for den offentlige orden, og hvorvidt man skal gripe inn og hvordan (Granér, 2014). Finstad skriver følgende:

«*Politiblikket* er konsentrert og årvåkent. Blikket skal oppdage, avsløre, være til hjelp for publikum, gripe inn mot straffbare forhold. Politiblikket er både et inngripende, kontrollerende blick og et beskyttende, hjelpsomt blick. For politiet er denne måten å observere på selvsagt» (Finstad, 2000, s. 60).

Politiet utøver altså sitt skjønn gjennom dette blikket; «hva politiet gjør, forutsetter en systematisering av hva politiet ser» (Finstad, 2000, s. 66). Politiskjønnnet brukes både når politiet leser omgivelsene, samt for å finne ut hvordan oppdrag skal håndteres (Finstad, 2000, s. 66-67). Man kan si at skjønnnet fungerer som et slags bindeledd mellom det praktiske arbeidet og lovbestemmelsene (Aas, 2009, s. 298). Politiet bruker altså blikket hele tiden i sitt arbeid, også i møte med vold i nære relasjoner; politibetjentene blir formet av politiblikket, som igjen påvirker hvordan de handler i ulike situasjoner.

I tillegg til at politiet benytter skjønn i vurderingen om hvorvidt de har med straffbare forhold eller ikke å gjøre, benytter de også skjønn når det kommer til hvilke type saker som bør prioriteres og ikke. De har altså prosessmakt (i tillegg til definisjonsmakt); makt til å innlede rettsforfølging eller å ikke gjøre de. Hvilke saker som bør prioriteres (og faktisk prioriteres)

varierer med tid og sted, og i mange tilfeller kommer an på den enkelte patrulje/politibetjent (Heivoll, 2018). Både personlige faktorer som alder, erfaring og dagsform kan spille inn, samt sosiale normer eller kulturen på tjenestestedet (Heivoll, 2018, s. 249-250). I tillegg er det dokumentert at hva den enkelte politibetjent interesserer seg for spiller inn, som først og fremst er forbundet med sakstyper (Heivoll, 2018, s. 252). Her er det relevant å trekke linjer til hva Finstad skriver om forestillinger om det «egentlige» politiarbeidet. Et av hennes funn om hva det «egentlige» politiarbeidet bestod av var følgende: «[...] en blåtur, en biljakt og at patruljen fikk en fange» (Finstad, 2000, s. 96). Granér (2014, s. 141-142) skriver også om hva som defineres som «ordentlig politiarbeid», hvor kjennetegnene er at det skal foreligge «et tydelig identifiserbart lovbrudd», det skal være effektivt og det skal inneholde dramatikk. Beskrivelsene til Finstad (2000) og Granér (2014) kan også sammenlignes med hvordan Reiner beskriver hovedtrekkene i politikulturen:

«the desire for action and excitement, especially the glorification of violence; an 'Us/Them' division of the social world with its in-group isolation and solidarity on the one hand, and racist components on the other; its authoritarian conservatism; and its suspicion and cynicism, especially towards the law and legal procedures» (Reiner, 1992, referert i Waddington, 1999, s. 287).

Altså beskriver Reiner et politi som søker etter action og spenning, et politi som glorifiserer vold, og innehar rasistiske komponenter. Disse beskrivelsene er nok ikke direkte overførbare til å gjelde det norske eller det svenske politiet, men noen av beskrivelsene kan nok være gjeldende skal vi se til blant annet Finstad (2000) og Granér (2014) sine funn.

Selv om politibetjenter i operativ tjeneste tradisjonelt har hatt en utstrakt skjønnsfrihet er det stor grunn til å tro at denne er i endring, noe som nyere forskning om politiets skjønnsbruk viser. Studier viser at skjønnen innsnevres i takt med standardisering og digitalisering i politiet (Gundhus 2017, 2019), og det kan være interessant å se på hvordan dette påvirker politiets arbeid med vold i nære relasjoner. Holmberg (2014, s. 169) skriver at det også er grunn til å tro at denne innsnevringen i skjønnsfriheten ikke bare skyldes endringer i hvordan politiet er organisert, men også det økte kravet om kontroll og dokumentasjon av politiets tjenester i form av mål- og resultatstyring. Mål- og resultatstyring ble innført i Norge i 1996 og har endret synet på politiets rolle i kriminalitetsutviklingen (Finstad, 2018, s. 30). Denne måten å

styre og kontrollere politiets arbeid på kan sies å være en form for hva som kalles New Public Management (NPM). NPM er en ledelsesstrategi som på et overordnet plan kan, ifølge Granér og Kronkvist (2014) beskrives som en bevegelse eller en holdningsendring som i løpet av de siste 30 årene har fått fotfeste i offentlig forvaltning. Dette er en ideologi som oppmuntrer organisasjonen til å omfavne en mer forretningsmessig ledelsespraksis, hvor økonomi, effektivitet, ansvar for måloppnåelse og synlige resultater av arbeidet trekkes frem som viktige verdier (Alexander, 2000, referert i Granér og Kronkvist, 2014, s. 72). Når en jobber med et mål om å følge disse verdiene kan dette skje på bekostning av andre verdier som omsorg og rettferdighet. Ressurser er også et tema innenfor NPM, i og med at måloppnåelse og synlige resultater er en av verdiene som settes høyt.

Med et økt fokus på mål- og resultatstyring gis det en rekke mål og tilhørende målestokker for politiets virksomhet, typisk et år fremover, og i etterkant vurderes det om disse målene er oppnådd. Holmberg stiller følgende spørsmål: «Hvis det ultimate mål for politiet defineres som opprettholdelse av orden og fravær av kriminalitet, hvordan kan dette så måles på en rimelig måte?» (Holmberg, 2014, s. 169). Det er altså heller ikke alle aspekter ved politiets arbeid som kan måles i tall, for eksempel forebyggende arbeid. Mål- og resultatstyringen kan også tenkes å henge sammen med prioritering av ressurser. Det kan tenkes at politiet med økt fokus på mål- og resultatstyring prioriterer saker som lett kan vurderes på synlige resultater (Holmberg, 2014, s. 169) og at dette kan gå på bekostning av å etterforske komplekse saker som vold i nære relasjoner. Systemet oppmuntrer også ifølge Finstad (2018, s. 31) politiet til å gjøre det som gir raske resultater på kriminalstatistikken.

Når det kommer til mine informanters utfordringer knyttet til ressursbruk vil det være nyttig å se til Lipskys (1980/2010) «Street-level bureaucracy». Selv om politiets samlede ressurser i stor grad styres ovenfra og ned i politiorganisasjonen, har den enkelte betjent et betydelig rom for utviselse av kjønn og både kan og må foreta vurderinger og valg knyttet til bruk av ressurser (Heivoll, 2018, s. 258). Lipsky (2010, s. 3) ser likheter i måten ulike yrkesgrupper som lærere, politi, sosialarbeidere og dommere jobber, og han kaller dem for «bakkebyråkrater». Hva som kjennetegner denne gruppen arbeidere er at de har i oppgave å praktisk løse de politiske vedtakene som en regjering har vedtatt, de jobber i direkte kontakt med mennesker, og har høy grad av skjønnsutøvelse (som nevnt over). Den høye graden av skjønnsutøvelse kan skyldes lite kontroll og lite innsyn fra ledelsen. De jobber også ofte under press fra ledelsen om å levere offentlige tjenester av god kvalitet samtidig som de skal være så

effektive som mulig (Lipsky, 2010, s. 4). Det å se politiet som bakkebyråkrater kan synliggjøre utfordringene de møter på i arbeidet, og være med på å forklare disse.

3.2 Meningsdannelse hos politifolk

For å undersøke politipatruljers meningsdannelse om vold i nære relasjoner vil det være aktuelt med et sosialkonstruktivistisk perspektiv. I et slikt perspektiv sees virkeligheten, og da også kriminalitet som en sosial konstruksjon (Newburn, 2013, s. 8). Altså er ikke vår kunnskap en objektiv sannhet om hvordan ting er, men vår kunnskap er heller en avspeiling av vår forståelse av den. Heller finnes ikke kriminalitet før det blir definert av et samfunn hva kriminalitet faktisk er, noe som kan eksemplifiseres ved at lover og regler varierer fra samfunn til samfunn. Gjennom et slikt perspektiv kan man undersøke hvordan sosiale fenomener utvikler seg i et samfunn. Noe som er særlig viktig i et slikt perspektiv er vår forforståelse av et fenomen (Bukve, 2016, s. 29). Vår forforståelse preges av blant annet tida vi lever i, samt våre personlige erfaringer. Bukve (2016, s. 29) peker på at i vår tid er det språket som er det viktigste elementet i forforståelsen. Om sosiale konstruksjoner sier Gavin følgende:

«A social construct is a phenomenon – a concept or practice – that may appear to be a natural consequence of the social world, but is in fact an artefact of a particular culture or society» (Gavin, 2009, s. 7).

Sosiale konstruksjoner er altså fenomen som tilsynelatende ser naturlige ut, men heller kan sies å være et produkt. Vi kan si at noe er sosialt konstruert ved at mennesker lever, handler og snakker sammen, eller på andre måter har med hverandre å gjøre, og på den måten skaper (konstruerer) noe (Johannessen m.fl., 2019, s. 66). Gjennom et slikt teoretisk perspektivet vil jeg se på den sosiale konstruksjonen av «vold i nære relasjoner», slik politifolk ser det. Som Christie sa: «Kriminalitet er et produkt av historiske, kulturelle, sosiale og mentale prosesser» (Christie, 2004, s. 22). Dette er relevant når det gjelder vold i nære relasjoner. Forståelsen av vold i nære relasjoner har endret seg gjennom tiden, gjennom hva vi har valgt å kalle «fenomenet», først konemishandling, så vold mot kvinner, og nå vold i nære relasjoner.

Her vil Losekes tanker om såkalte formula stories være relevant (Loseke, 2001; Loseke 2017). Formula stories er narrativer, eller fortellinger om ulike erfaringer som inneholder spesifikke typer karakterer. Narrativer kan sees på som en diskursiv form (Presser og

Sandberg, 2015, s. 2), og en diskurs kan helt enkelt forstås som en bestemt måte å snakke om, og forstå verden på (Bukve, 2016, s. 73). Presser og Sandberg (2015, s. 3) skriver følgende: «Discourses are ways of structuring areas of knowledge and social practice that systematically form the objects which they speak ». Man kan altså si at diskurser er ulike måter å systematisere og produsere utsagn og praksiser som konstituerer virkeligheten for de som er bærere av diskursen (Bukve, 2016, s. 73). Gjennom konstruksjoner av diskurser konstruerer og fester vi meninger og verdier til den materielle verden rundt oss (Dunn og Neumann, 2016, s. 2). De ulike «fortellingene» om vold i nære relasjoner kan sees på nettopp som ulike diskurser. Loseke trekker frem eksempelet om «wife abuse» og skriver at karakterene i disse historiene ofte består av «the battered woman» og «the abusive man» (Loseke, 2017). Det kan tenkes at den store «fortellingen» om vold i nære relasjoner, også den dag i dag, nettopp består av disse karakterene. Denne store fortellingen kan skygge over de «mindre» (men like alvorlige) tilfellene som ikke samsvarer med den, for eksempel vold mot menn, vold mot transpersoner og vold mot eldre. Med dette i bakhånd ønsker jeg å undersøke politiets egne «fortellinger» om vold i nære relasjoner. Hva består de av? Når de tenker på vold i nære relasjoner, hva er det de tenker på da, og hvordan preger erfaringen deres forståelse av fenomenet?

3.3 Kulturelle konstruksjoner og forståelser av kjønn

På samme måte som at vi har ulike assosiasjoner til det å være offer og det å være gjerningsperson har vi også *kjønnede* assosiasjoner til begrepene. Vi har lettere for å plassere jenter og kvinner inn i kategorien offer, og gutter og menn inn i kategorien overgriper (Jon, 2017, s. 185-186). Dette har gjerne med hvordan vi som samfunn tradisjonelt har sett på de ulike kjønnene å gjøre, og hva vi forbinder med *kvinnelighet* og *mannlighet*. Dette er faktorer som kan være med på å gjøre arbeidet med vold i nære relasjoner ekstra vanskelig, spesielt når man har med spesifikke saker som ikke nødvendigvis passer inn i denne tanken om kvinner som ofre og menn som overgripere. Dette kan gå begge veier – både hvordan menn og kvinner ser på seg selv og plasserer seg selv i disse kategoriene, samt hvordan vi som samfunn gjør det (inkludert politiet og rettssystemet).

Teorier som omhandler kjønnsroller handler om våre forventninger til hvordan en person skal være basert på hvilket kjønn du (tilsynelatende) har. Kjønnforståelser er relevant i vår

forståelse av ofre og gjerningspersoner, og blir muligens ekstra viktig når man snakker om vold i nære relasjoner som kan sies å være et veldig kjønnet fenomen (ref. «kvinnemishandling», «wife beating» etc.). I denne oppgaven vil jeg ta *utgangspunkt* i å forstå kjønn som et sosialt fenomen. Dette er ikke ensbetydende med at det ikke er biologiske forskjeller mellom kjønnene, jeg vil bare ikke fokusere på de biologiske aspektene. Når man ser på kjønn som et sosialt fenomen innebærer det at kjønn ikke kun er knyttet til biologiske og psykologiske medfødte egenskaper, men blir til og formet gjennom at man sosialiseres inn i en kjønnsrolle (Solbrække og Aarseth, 2009, s. 65). Ved å forstå kjønn som et sosialt fenomen fokuserer man også på samfunnets forståelser av og måter å prate om de ulike kjønnene på. I et sosialkonstruktivistisk perspektiv vil vår forståelse av kjønn dannes gjennom hvordan vi ser på de ulike kjønnene samt snakker om de. Denne oppgavens fokus på menn som ofre gjør det særlig relevant å i tillegg til å ha et kjønnsperspektiv, også ha et maskulinitetsperspektiv. Det vil si å forske på gutter og menn hvor man vektlegger dem som kjønnete kategorier, som inngår i et kjønnssystem som er kulturelt bestemt (Lorentzen, 2006, s. 121). At man undersøker ulike forestillinger om maskulinitet og hva det vil si å være mann vil være sentralt (Jon, 2017, s. 181). Tradisjonelt har man forsket med et kjønnsmaktperspektiv, som har ført til et høyt fokus på menns makt. Ifølge Jon (2017) utgjør menn det ekstreme kjønn; «Det er menn som har mest makt, besitter flest topposisjoner, har mest penger og eiendom, flest stortingsplasser, flest ordførere». Et spesielt fokus på kjønnsmaktperspektivet kan ha gjort at vi har oversett, eller blitt hindret i å se kjønnsrollenes betydning for gutter og menns marginalisering (Jon, 2017, s. 181). Forståelsen av menn i vår kultur er sterkt preget av en forestilling om at «Kvinner er ofre, menn tapere» (Bonde, 2008, referert i Jon, 2017, s. 181). I denne oppgaven vil politiets bevissthet rundt menn som ofre undersøkes og diskuteres.

3.4 Offerperspektiver

Offerperspektiver vil benyttes i oppgaven for å undersøke politibetjentenes tanker om ofre for vold i nære relasjoner. Hvilke assosiasjoner har de til begrepet og hvordan er disse assosiasjonene sammenlignet med hva tidligere forskning sier om offerbegrepet? Hva menes med et offer? Ifølge Skilbrei (2017, s. 99) har offeret en konkret posisjon i kriminologien i dag: offer er personer og «annen juridisk enhet/foretak» som har status som offer for et lovbrudd. I kriminalstatistikken finner vi en tydelig kjønnsforskjell når det kommer til hvem

som blir utsatt for vold og hvor de blir det; menn rammes av vold eller trusler om vold primært i det offentlige rom, mens kvinner i det private rom eller på arbeidsplass/lærested (Skilbrei, 2017, s. 107-108). Denne kjønnsforskjellen i registrert utsatthet for kriminalitet kan skyldes flere ting, blant annet anmeldelses- og oppdagelsestilbøyelighet, og kan ha sammenheng med at vold er mer normalisert for gutter og menn, og at dette kan påvirke til å ikke anmelde i slike tilfeller (Skilbrei, 2017, s. 108).

I tillegg til å ha denne juridiske definisjonen av offer har vi ulike assosiasjoner til ordet offer. Offer trenger ikke å bety noe annet enn det å være utsatt for et overgrep eller et lovbrudd (Ericsson, 2004, s. 36). Brukt på denne måten sier det ingenting om personen, om personens egenskaper eller situasjonen vedkommende er i. Dog forbinder vi gjerne ordet med ulike egenskaper; som det å være svak, stakkarslig, hjelpeløs og passiv (Ericsson, 2004, s. 36; Jon, 2017, s. 186). Begrepet offer kan også sies å være problematisk for menn da begrepet er feminint konnotert, og alle de negative assosiasjonene som knyttes til begrepet står i kontrast til bildet av hva man tenker på som «en skikkelig mann» (Jon, 2017, s. 186).

Idealtypen «det ideelle offer» (Christie, 1986) vil være relevant for å se hvordan mine informanter beskriver, og snakker om ofre for vold i nære relasjoner. Det ideelle offer handler om forestillinger om ofre og hvordan disse påvirker hvem som anerkjennes som ekte ofre. Et ideelt offer har ifølge Christie (1986, referert i Aas, 2009, s. 194) fem ulike kjennetegn. Disse blir beskrevet i Aas (2009, s. 194):

- Offeret må være svak og forsvarsløs
- Offeret må være ute i et respektabelt ærend
- Offeret må befinne seg på et sted som ikke representerer noen fare
- Gjerningsmannen må være stor og ”ond”
- Det finnes ingen relasjon mellom offer og gjerningsmann

Hvorvidt denne idealtypen kommer til uttrykk i mine informanters konstruksjoner av ofre for vold i nære relasjoner vil bli undersøkt. Hvordan samsvarer funnene mine med elementer fra denne idealtypen? Beskriver de i det hele tatt en idealtipe, og hvem passer i så fall inn i denne? Hvordan kan deres erfaringer belyses med teorien om «det ideelle offer»?

4 Metode

Målet med datainnsamlingen har vært å besvare min hovedproblemstilling og mine forskningsspørsmål, som handler om erfaringer med vold i nære relasjoner, erfaring med gjerningspersoner og ofre, om utfordringer betjentene møter på i arbeidet, og hva som kan gjøres bedre i arbeidet. I dette kapitlet skal studiens fremgangsmåte beskrives, og deretter begrunnes. Dette for å vise hvorfor valgte metode egnet seg. Kapitlet vil starte med å beskrive det kvalitative forskningsintervju, deretter vil jeg beskrive rekrutteringen og gjennomføringen av intervjuene. Videre vil jeg beskrive analysestrategi, forholdet mellom empiri og teori og forskningens kvalitet. Avslutningsvis vil jeg redegjøre for og diskutere de etiske betraktningene jeg har gjort meg under forskningsprosessen.

4.1 Det kvalitative forskningsintervju

En viktig målsetting med kvalitative studier er at vi oppnår en forståelse av sosiale fenomener (Thagaard, 2018, s. 11). Man oppnår også gjerne en dyp forståelse og innsikt i for eksempel årsaker til at folk handler som de gjør (Fekjær, 2013, s. 22). Metoden er relevant for denne oppgaven nettopp da den kan få frem betjentenes ulike forståelser av vold i nære relasjoner, samt gi oss innsikt i hvorfor de handler som de gjør i slike saker. Creswell og Poth (2018, s. 163-164) beskriver det kvalitative forskningsintervjuet slik: «attempts to understand the world from the subjects' point of view, to unfold the meaning of their experiences, to uncover their lived world». Gjennom intervjusamtaler kan en bidra til å utvikle en forståelse av hvordan personer opplever og reflekterer over sin situasjon, samt hvordan fenomener, kategorier og relasjoner ser ut fra vedkommendes ståsted (Skilbrei, 2019, s. 67). På bakgrunn av dette så jeg tidlig at det var kvalitative intervjuer som var mest passende for å besvare mine forskningsspørsmål. Weiss (1994, referert i Skilbrei, 2019, s. 65-67) beskriver ulike formål ved kvalitative intervjuer; det kan være at forskeren har et ønske om å fremskaffe detaljerte beskrivelser, et ønske om å få kunnskap om informantenes perspektiver eller fortolkninger, og/eller kunnskap om hvordan fenomener, kategorier og relasjoner ser ut fra informantenes ståsted.

Halvorsen (2007, s. 137) skriver at kvalitative intervjuer er egnet dersom man er interessert i fenomener som blant annet er av privat karakter, eller som forskeren av andre grunner ikke

har mulighet til å observere selv. Å skulle gjøre en observasjonsstudie ville i mitt tilfelle bydd på en rekke utfordringer. Utgangspunktet for ethvert forskningsprosjekt er prinsippet om at forskeren må innhente informert samtykke fra deltakeren (Thagaard, 2018, s. 22). Når det kommer til forskning på politiets arbeid og arbeidet de gjør i private hjem, bør det ifølge Aas (2009, s. 304) kreves særdeles gode begrunnelser for å kunne utføre forskning uten et slikt samtykke, noe som må gjelde selv om forskningen har til hensikt å først og fremst studere politiets arbeid, og ikke de som berøres av politiarbeidet. Å gjøre en observasjonsstudie av ordenspatroljens arbeid vil være svært problematisk hovedsakelig på grunn av prinsippet om fritt og informert samtykke (Bjørgo og Myhrer, 2015). Som regel er det ikke mulig med et informert, overveid og frivillig samtykke når det kommer til polititjenesten, blant annet på grunn av at de fleste politioppdrag har et visst hasteelement over seg; det vil altså ikke være tid til å innhente et slikt samtykke som skal kunne være godkjent. Dersom det skulle være tid, vil det på grunn av for eksempel konfliktperspektivet i politiets arbeid være problematisk; personene som er innblandet i konflikten befinner seg gjerne i en tvangssituasjon, og i en slik situasjon vil det være vanskelig å tenke seg at personene vil kunne gi et gyldig samtykke. I mange situasjoner hvor observasjon kunne vært aktuelt vil situasjonen være så eksplosiv og haste slik at det ikke vil være tilrådelig en gang å forsøke å innhente et samtykke (Bjørgo og Myhrer, 2015, s. 13). Bjørgo og Myhrer (2015) skriver følgende:

«Etter gjeldende lovgivning vil derfor observasjon av politiets virksomhet som metode bare være forskningsetisk forsvarlig når observasjonen finner sted på steder hvor også allmennheten generelt har anledning til å observere politiets tjenesteutøvelse» (Bjørgo og Myhrer, 2015, s. 13).

Mye av politiets arbeid i møte med vold i nære relasjoner vil være problematisk, av flere grunner; situasjonene skjer gjerne akutt, og situasjonene kan være så dramatiske at det blir vanskelig for forskeren å identifisere seg for de involverte, det kan være rus innblandet i situasjonene, noe som kan umuliggjøre innhenting av et gyldig samtykke, og det kan tenkes å være en ekstra belastning for de involverte (Aas, 2009, s. 305). Som forsker er det viktig å være klar over hvilken påvirkning man vil kunne ha på de involverte. Politiet er ofte i deres arbeid i møte med mennesker i sårbare situasjoner, så det er viktig å være klar over at ens tilstedeværelse vil kunne påvirke situasjonen i negativ retning (Aas, 2009, s. 306).

4.1.1 Intervju – rekruttering og forberedelse

Kriteriet for valg av informanter var først og fremst at de jobbet som politi og at de hadde erfaring med arbeid med vold i nære relasjoner. Akkurat hvor mye erfaring de hadde var ikke særlig viktig for meg, da jeg tenkte at det ville bli en god blanding av refleksjoner ved å ha politibetjenter med varierende erfaring på feltet. Videre ønsket jeg å intervju de som er først på stedet hvor det har oppstått vold i hjemmet eller vold i nære relasjoner, da de har en spesielt viktig rolle i sakens videre gang (Aas, 2009). Med disse kriteriene ble det naturlig for meg å intervju politibetjenter som jobber i patruljeseksjonen. Oppgaven sentrerer seg rundt betjentenes tanker om å håndtere slike situasjoner, samt tanker om de involverte i sakene; gjerningspersonene og ofrene.

Jeg var svært heldig med hvordan jeg fikk tilgang til feltet og til mine informanter. Gjennom min veileder Helene O. I. Gundhus fra Institutt for kriminologi og retts sosiologi fikk jeg raskt en kontaktperson i politiet som skulle hjelpe meg med å få tak i informanter, finne tidspunkt og sted for intervjuene. Min kontaktperson presenterte mine kriterier for avsnittslederne de aktuelle intervjudagene, og leder presenterte dette på morgenmøtene. På denne måten fikk alle som var på jobb den aktuelle dagen vite om meg og mitt prosjekt, og de kunne ta stilling til om de ville delta med en gang. Det at rekrutteringen ble gjort på denne måten har både positive og negative aspekter. Positivt med tanke på at informantene fikk mulighet til å delta i arbeidstiden. De negative aspektene handler om anonymitet og frivillig samtykke, som vil videre diskuteres under kapitlet om etikk. Ifølge Thagaard (2018, s. 111) gir lydopptak i intervjusituasjonen den mest fyldige informasjonen om dialogen mellom forsker og intervjupersonen. I tillegg blir alt som blir sagt i løpet av intervjuet bevart, i motsetning til dersom vi skulle kun gjort notater (Thagaard, 2018, s. 112). I og med at jeg ønsket å bruke båndopptaker, måtte jeg sende inn søknad om prosjektet til NSD. Når prosjektet ble godkjent tok jeg igjen kontakt med min kontaktperson i politiet slik at vi sammen kunne avtale tid og sted for intervjuene.

Ifølge Kvale og Brinkmann (2015, s. 148) bør en intervju så mange personer som trengs for å finne ut av det du trenger å vite, og de skriver at i vanlige intervjuundersøkelser er det vanlig med 15+/-10 intervjuer. Hvor mye tid og ressurser du har til rådighet vil være avgjørende. Fekjær (2013, s. 28) skriver at i masteroppgaver begrenser mange seg til 8-10 informanter, noe jeg valgte å gjøre på grunn av tid og omfang på oppgaven.

Rekrutteringsprosessen gikk veldig raskt, og i løpet av to uker hadde jeg allerede fullført 8 av intervjuene. De to siste intervjuene ble gjennomført omtrent en og en halv måned etter første intervju. Det er både positive og negative aspekter ved å gjennomføre alle intervjuene innenfor en så kort tidsperiode; positivt med tanke på at dine intervjuerfaringer sitter ferskt i minne, men kan være mindre positivt med tanke på at du ikke får spesielt god tid til å reflektere over hva du kunne gjort bedre under intervjuene mellom hvert intervju. Utvalget mitt bestod til slutt av ti informanter, hvorav tre kvinner og syv menn. Alderen på utvalget strekker seg fra 27-38 år, med en gjennomsnittsalder på 30 år. Informantene kommer fra to ulike politistasjoner i ett av landets 12 politidistrikt, Oslo Politidistrikt. Jeg hadde på forhånd bestemt meg for at jeg ville intervju politibetjenter fra dette distriktet, men ikke hvilke stasjoner. Dette fikk jeg først vite da kontaktpersonen i politiet kontaktet meg for å avtalte tid og sted for intervjuene. Hvilke stasjoner det gjelder vil holdes skjult av hensyn til informantene, og da det ikke er av relevans for oppgavens forskningsspørsmål.

I forkant av intervjuene hadde jeg utarbeidet en intervjuguide som jeg tok utgangspunkt i under alle intervjuene. Det finnes ulike måter å strukturere intervjuguiden på. En av de kalles «tre-med-grener-modellen», hvor stammen representerer det overordnede temaet, mens grenene representerer mer spesifikke temaer (Thagaard, 2018, s. 95). Dette var en struktur som passet godt til mitt prosjekt, da jeg fant tidlig ut hvilke temaer jeg ønsket å utforske innenfor det overordnede temaet. Spørsmål stilles innenfor hvert tema, og det er viktig å finne en balanse mellom det å stille spørsmål under hvert tema og det å gå i dybden innenfor hver av de (Thagaard, 2018, s. 95). Det var dog naturlig å avvike noe fra intervjuguiden, da informantene mine hadde ulik erfaring med de ulike temaene, og dermed varierte det hvor mye informasjon jeg fikk på hvert tema. Da snakket vi heller mer om de andre temaene eller informanten kunne selv komme på andre ting som kunne være relevant for mitt prosjekt.

4.1.2 Intervju - gjennomføring

Det er et mål for intervjusituasjonen å skape en så tillitsfull og fortrolig atmosfære som mulig, samt etablere en kontakt med informanten på en slik måte at vedkommende får lyst til å dele sine erfaringer med oss (Thagaard, 2018, s. 99). Thagaard (2018, s. 100) skriver om betydningen av hvor intervjuet finner sted. Samtlige av intervjuene ble gjennomført på informantens arbeidsplass, inne på et lukket kontor eller avhørsrom, noe som både var praktisk fornuftig samt fornuftig med tanke på at det er et sted som er kjent for informantene,

noe som muligens vil føre til større fortrolighet til meg som forsker og utenforstående, og det kan bidra til at informantene føler seg frie til å snakke. Dette kan også by på problemer i den forstand at vi kunne blitt avbrutt dersom det skulle skje noe og informanten måtte delta på dette. Dette skjedde kun en gang, hvor vi ble avbrutt like før intervjuet var over. Dette førte naturligvis til at vi måtte gå raskt gjennom de siste spørsmålene, og at svarene her muligens ble kortere enn de ville blitt om vi ikke hadde blitt avbrutt. Informantene ble på forhånd informert om estimert tid på intervjuene, som var på omtrent en time. Intervjuene varierte likevel noe, da informantene hadde ulik mengde erfaring og noen var mer snakkesalige enn andre. Jeg fikk altså noen intervjuer med veldig mye informasjon, og andre intervjuer med mindre. Dette kan komme til uttrykk i materialet, ved at enkelte informanter får mer plass, mens andre ikke. Dette har jeg forsøkt å unngå ved å ha fått frem samtlige av informantenes perspektiver.

Dagene jeg skulle foreta intervjuene på møtte jeg først opp på stasjonen, og fikk raskt tildelt et rom av leder. Jeg hadde litt tid i forkant av intervjuene til å forberede meg. Informantene fikk beskjed om hvor jeg satt og kom inn til meg når de var klare. Når intervjuet var ferdig kom neste person inn, og på den måten ble intervjuene «arrangert» hver gang. Jeg startet alltid intervjuene med en kort presentasjon av meg selv og hvor jeg viste frem samtykkeskjema, samt fortalte litt om formålet med intervjuet, samt studien. Jeg spurte også om det var noe de lurte på om meg eller om prosjektet, og jeg la spesielt vekt på punktene anonymisering og fritt samtykke, samt deres rett til å trekke seg underveis dersom de skulle ombestemme seg. De første minuttene av intervjuet er av stor betydning, da det er da kontakt med intervjupersonen etableres (Kvale og Brinkmann, 2015, s. 160; Thagaard, 2018, s. 101). Det er viktig å skape god kontakt ved å lytte oppmerksomt og vise interesse, forståelse og respekt for det intervjupersonen sier. Jeg forklarte også litt om hvordan båndopptakeren fungerte, men dette var noe samtlige av informantene var kjent med, da de selv ofte bruker båndopptaker eller tar lydopptak med mobil i jobbsammenheng. Informantene er også kjent med situasjoner lignende intervjusituasjoner, da situasjonene er svært like hvordan politiet gjennomfører avhør. De fleste informantene nevnte også dette. Det er en fordel å starte intervjuene med spørsmål om dagligdagse temaer det for intervjupersonen synes det kan være greit å snakke om. Ifølge Thagaard (2018, s. 101) er en velegnet start på et intervju spørsmål om intervjupersonens bakgrunn, utdanning og yrkeserfaring. Dette startet jeg samtlige av intervjuene med, og følte at dette var en naturlig start på intervjuene. Etterhvert som

intervjupersonene opparbeider tillit til forskeren, kan en gå videre til de sentrale temaene i intervjuet, og det er lurt å være fleksibel med tanke på rekkefølgen av spørsmålene innenfor hvert hovedtema (Thagaard, 2018, s. 101). Å organisere spørsmålene i intervjuguiden på denne måten gjør at vi kan tilpasse spørsmålene til de erfaringer og synspunkter intervjupersonen gir uttrykk for. Dette erfarte jeg som en hensiktsmessig måte å gjennomføre intervjuene på, da det gjorde at jeg kunne avvike litt fra intervjuguiden og fokusere videre på det informantene syntes var viktig å fortelle mer om. Aktiv lytting er også svært viktig under et intervju, og intervjueren må lære å lytte til det som sies og hvordan det sies (Kvale og Brinkmann, 2015, s. 170). Dette er også viktig for å skape flyt i intervjuet. For å gjøre dette anvender vi såkalte prober, som kan enten ta form som et spørsmål eller som en kort respons som «ja..» og «hm..» (Thagaard, 2018, s. 96). I tillegg til å anvende prober underveis nikket jeg også med hodet og hadde øyekontakt med intervjupersonen. Da viser jeg både med ord og med kroppsspråk at jeg aktivt lytter til det intervjupersonen forteller. Intervjuene varte mellom 20 min og 1 time og 15 minutter. Dette hadde nok med at det var noe variasjon i politibetjentenes erfaring med å arbeide med vold i nære relasjoner, samt. variasjon i deres fartstid i politiet. Jeg forsøkte der det lot seg gjøre å stille passende oppfølgingsspørsmål, som for eksempel «kan du si noe mer om det?», «kan du gi noen eksempler på dette?» og «har du selv opplevd det?». Under intervjuene som varte kortest tid stilte jeg flere ganger oppfølgingsspørsmål der det passet seg, men jeg opplevde det som at informanten opplevde det vanskelig å gi utfyllende svar på temaene som vedkommende ikke hadde mye erfaring med.

4.2 Analytisk fremgangsmåte

Jeg startet å transkribere underveis i intervjuprosessen, og jeg tok i bruk programmet F4 til dette. Ved å transkribere intervjuene fra muntlig til skriftlig form blir intervjusamtalene strukturert slik at de lettere lar seg analysere (Kvale og Brinkmann, 2015, s. 206). Dette gjør at en får en lettere oversikt over materialet, og struktureringen er i seg selv en begynnelse på analysen. Jeg så det som verdifullt å bruke god tid på transkriberingen, da dette gjorde at jeg ble enda bedre kjent med datamaterialet. Intervjuene ble transkribert helt ordrett, printet ut og leste nøye gjennom for så å begynne med analyseringen. For å analysere datamaterialet mitt har jeg benyttet meg av hva Thagaard (2018, s. 171) kaller temaanalyse, som handler om å rette oppmerksomheten mot temaer som er representert i prosjektet. Analyse handler om å

forstå og forklare de funnene vi har fortolket og gjort, med en målsetting om å besvare en problemstilling (Skilbrei, 2019, s. 179). Det handler også om å vende blikkene fra enhetene og deres kontekst, til helheten og forsøke å se enhetene i en større sammenheng (Skilbrei, 2019, s. 179).

Skilbrei (2019, s. 182) beskriver analyseprosessens tre gjennomføringsoppgaver, hvor den første er tekstreduksjon, den andre er å kode materialet og den tredje er å utvikle typologier og kategorier. Første oppgave handler om å gjøre materialet håndterbart gjennom tekstreduksjon. En måte å gjøre dette på er ved å lage sammendrag og på denne måten finne det viktigste i materialet, i lys av formålet av studien (Skilbrei, 2019, s. 183). Dette ble gjort etter endt transkribering, noe som gjorde det lettere å «sortere» datamaterialet tematisk. Koding av dataene er en vanlig fremgangsmåte i kvalitativ analyse, som innebærer å dele opp teksten og betegner ulike deler av teksten med kodeord (Thagaard m.fl., 2018, s. 153). På denne måten kan man undersøke om det er noen mønstre i når og hvordan temaene dukker opp, og hvordan temaene er sammenkoblet (Skilbrei, 2019, s. 183). Det er en god måte å systematisere materialet på (Skilbrei, 2019, s. 183). Intervjuguiden er et godt utgangspunkt for koding, da denne er bygget opp av ulike temaer man ønsker å ta opp i intervjuet (Johannesen m.fl. 2010, s. 167; Skilbrei, 2019, s. 185). Dog kan man ved å gjøre dette risikere å ende opp med altfor generelle kategorier og man kan risikere å ikke bidra med noe særlig ny kunnskap.

Mitt analysearbeid startet ved å ta utgangspunkt i intervjuguiden min og på denne måten fant «hovedtemaene» eller hovedkategoriene. Jeg tok utgangspunktet i denne måten å analysere på, og brukte markeringstusjer i ulike farger for de ulike temaene. Hver kode hadde en egen farge. Etter å ha kodet alle «hovedkategoriene» fant jeg underkategorier i hver kategori. Den tredje oppgaven i analyseprosessen som Skilbrei (2019) skriver om, er å utvikle typologier og kategorier. På denne måten kan man identifisere hva som er likt og hva som er forskjellig på tvers av materialet. Dette gjorde det lett for meg å se hvor informantene hadde noe likere forståelser av et tema, og hvor de hadde mer motstridende forståelser. Dette gjorde analyseprosessen mer oversiktlig og ryddig. En slik temasentrert analyse vil gå i dybden på de enkelte temaene, samtidig som dataene fra alle deltakerne blir sammenlignet slik at man kan utvikle en dypere forståelse for hvert enkelt tema (Thagaard, 2018, s. 171). Kritikken mot en slik tilnærming går ut på at man ikke ivaretar et helhetlig perspektiv når man vurderer temaene løsrevet fra den konteksten som utsnittene av data opprinnelig ble presentert i, eller fra deres opprinnelige sammenheng (Thagaard, 2018, s. 171). For å forsøke å ivareta et så

helhetlig perspektiv som mulig har jeg i oppgaven har jeg hele tiden forsøkt å beholde og analysere informantenes utsagn i deres opprinnelige kontekst. Mine informanternes synspunkter og erfaringer deles også av flere av deltakerne i prosjektet, noe som kan bidra til at resultatene kan gjøre at informantene kjenner seg i en forståelse av situasjonen som er felles for det miljøet prosjektet er utført i (Thagaard, 2018, s. 180).

4.2.1 Induktiv versus deduktiv metode

Forholdet mellom teori og empiri kan grovt sagt skilles mellom to tilnærminger; en induktiv og en deduktiv tilnærming (Skilbrei, 2019, s. 51). Dette er begreper som sier noe om hvordan teori og empiri kobles sammen i forskningsprosessen; enten er prosessen empiri- (induktiv tilnærming) eller teoridrevet (deduktiv tilnærming). En induktiv tilnærming er basert på at man utvikler teoretiske perspektiver på grunnlag av analysen av data. En deduktiv tilnærming derimot, vil si at man med utgangspunkt i eksisterende forskning fremlegger en hypotese og lager et forskningsspørsmål som enten styrker eller svekker denne hypotesen (Skilbrei, 2019, s. 51). Denne typen tilnærming preges av at analysen av data tar utgangspunkt i teoretiske perspektiver, den er altså teoridrevet (Thagaard, 2018, s. 184). Forsker man med en slik tilnærming kan forskeren stå med forskning hen anser som relevant, før datamaterialet er skapt.

Man har også en mellomting mellom disse to tilnærmingene, nemlig abduktiv tilnærming. I en slik tilnærming veksler man gjerne mellom det kjente og det ukjente, og mellom teori og empiri (Skilbrei, 2019, s. 55). Man veksler altså dynamisk mellom en induktiv og en deduktiv tilnærming. Man kan gjerne på forhånd ha noen antakelser om hva man vil komme til å finne, altså noen hypoteser, som man nødvendigvis ikke vil «teste», men er heller noe man lurere på (Skilbrei, 2019, s. 55). Det er typisk med en slik tilnærming at analysearbeidet foregår parallelt med datainnsamlingen, og at man leser litteratur og teori om temaet etterhvert som man ser hva som kan være relevant (Skilbrei, 2019, s. 55). Denne fremgangsmåten var mest passende for mitt prosjekt, da jeg på forhånd fant teoretiske perspektiver jeg tenkte ville være passende for mitt forskningsprosjekt, men at jeg hele tiden underveis i prosjektet og underveis i datainnsamlingen vurderte mine valgte teoretiske perspektiver. Dersom noen av de valgte teoretiske perspektivene ikke var relevante for prosjektet lenger utelot jeg dem, og dersom jeg kom over nye perspektiver som kunne være relevante inkluderte jeg dem. Tidligere forskning har også blitt lest gjennom hele forskningsprosessen, for å kunne finne det nyeste og mest

relevante av eksisterende forskning som kunne være relevant for min studie.

4.3 Forskningens kvalitet

Kvaliteten på forskningen kan vurderes på mange måter. Som indikatorer for forskningens kvalitet har vi følgende; reliabilitet, validitet og generaliserbarhet. Førstnevnte kan vi gjerne kalle pålitelighet, og er knyttet til spørsmålet om en kritisk vurdering av prosjektet gir inntrykk av at forskningen er utført på en pålitelig og tillitsvekkende måte (Thagaard, 2018, s. 187), og at leseren skal kunne stole på at resultatene ikke skyldes feil eller skjevheter (Skilbrei, 2019, s. 88). Det handler i kvalitativ forskning om at dersom en annen forsker skulle brukt de samme metodene og ville vedkommende kommet frem til de samme resultatene. Reliabilitet handler om undersøkelsens data: hvilke data brukes, hvordan er de samlet inn og hvordan er de bearbeidet (Johannessen m.fl., 2011, s. 229). For å sikre påliteligheten i studien har jeg vært åpen og detaljert i de metodiske valgene jeg har gjort, samt beskrevet hvordan dataene er samlet inn og analysert. Jeg har også vært tydelig hvordan jeg har analysert dataene.

Validitet er knyttet til forskningens resultater og hvordan dataene tolkes (Thagaard, 2018). Validitet handler om gyldighet, og om gyldighet av de tolkningene forskeren har kommet frem til. Hvor godt dataene representerer fenomenet er et sentralt spørsmål når det kommer til gyldigheten av studien (Johannessen m.fl., 2011, s. 69). Er tolkningene en har kommet frem til gyldige i forhold til den virkeligheten som har blitt studert? For å styrke gyldigheten i forskningen legger man gjerne vekt på gjennomsiktighet som handler om at vi beskriver det teoretiske ståstedet som representerer grunnlaget for våre tolkninger, samt viser hvordan analysen ligger til grunn for konklusjonene og tolkningene vi har kommet frem til (Thagaard, 2018, s. 189). Validitet handler altså om at materialet man har er relevant for den målsettingen forskningen har (Skilbrei, 2019, s. 88). For å styrke oppgavens validitet har jeg forsøkt gjennom hele oppgaven å beskrive min fremgangsmåte og de teoretiske perspektivene som ligger til grunn for mine konklusjoner og tolkninger.

Generaliserbarhet, eller overførbarhet, handler om hvorvidt kunnskapen man skaper i en studie er gyldig i andre sammenhenger (Skilbrei, 2019 s. 88). Det er knyttet til forskningens relevans utover de enheter som faktisk er undersøkt (Tjora, 2017, s. 231). I en studie som min,

hvor funnene er et resultat av intervjuer med ti politibetjenter i ordenstjenesten, i ett av landets 12 politidistrikt, vil ikke dataene kunne generaliseres til en populasjon. Dette er ei heller ønskelig. Dog kan man snakke om en form for generalisering, nemlig konseptuell generalisering (Tjora, 2017, s. 239). Mine informanternes erfaringer og utfordringer med arbeidet i vold i nære relasjoner kan tenkes å oppleves av politibetjenter landet over, da de alle har samme politiutdanning og de samme retningslinjer å jobbe etter. Man kan ikke si at alle patruljerende politi i Norge har de samme opplevelser og erfaringer da kontekst varierer med lokale forhold, men funnene mine kan likevel belyse noen aspekter ved denne typen arbeid.

4.4 Etiske betraktninger

I dette kapitlet vil jeg gjøre rede for de etiske problemstillingene som er forbundet med å gjøre intervjuer i en forskningssammenheng. Begrepet forskningsetikk defineres av NESH på følgende måte: «et mangfold av verdier, normer og institusjonelle ordninger som bidrar til å konstituere og regulere vitenskapelig virksomhet» (NESH, 2016). Etiske problemstillinger er noe en bør ta hensyn til under hele forskningsprosessen, helt fra begynnelsen til det endelige produktet foreligger (Kvale og Brinkmann, 2015, s. 97). Det er spesielt fire områder ved en forskningsprosess som berøres av etiske retningslinjer, som kravet om informert samtykke, konfidensialitet, mulige konsekvenser ved å delta i et forskningsprosjekt og forskerens rolle (Kvale og Brinkmann, 2015; Skilbrei, 2019; Thagaard, 2018).

4.4.1 Informert samtykke

Informert samtykke ble innhentet fra samtlige av forskningsdeltagerne. Informert samtykke innebærer at informasjon om det overordnede formålet ved studien, hovedtrekkene i den, mulige risikoer og fordeler ved å delta blir gjort forskningsdeltagerne kjent (Kvale og Brinkmann, 2015, s. 104). Prinsippet om at forskeren må ha deltakerens informerte samtykke er utgangspunktet for ethvert forskningsprosjekt (Thagaard, 2018, s. 22). NESH skriver følgende om ansvaret for å informere:

«Forskeren skal gi forskningsdeltakerne tilstrekkelig informasjon om forskningsfeltet, forskningens formål, hvem som har finansiert prosjektet, hvem som får tilgang til informasjonen, hvordan resultatene er tenkt brukt, og om følgene av å delta i forskningsprosjektet» (NESH, 2016).

Denne informasjonen vil gjøre at deltakerne kan vurdere om de ønsker å delta prosjektet og om de vil gi sitt samtykke (Thagaard, 2018, s. 23). Informasjonen som er knyttet til spørsmålet om informert samtykke ble informert om i informasjonsskriv og samtykkeskjema, som noen av informantene mine hadde fått på mail fra min kontaktperson i forkant av intervjuene. Informasjonsskrivet og samtykkeskjemaet ble også tatt med til selve intervjuet, slik at informanten kunne lese gjennom, godkjenne og signere dersom de ønsket å delta i prosjektet. Informantene signerte samtykkeskjemaet. Det stilles spørsmål om hvorvidt samtykket til alle informantene var helt frivillig, med tanke på hvordan rekrutteringsprosessen foregikk. Informantene ble rekruttert gjennom min kontaktperson i politiet. Det at informantene ble forespurt deltakelse fra en overordnet kan ha gjort at informantene følte på et slags «press» om å delta. Forespørselen, så vidt meg bekjent, ble gitt på morgenmøtet, med alle kollegaer og overordnede i samme rom. Det er dog vanskelig for meg å si sikkert hvordan informantene opplevde dette da jeg ikke var til stede, men satt i et annet rom på stasjonen hvor intervjuene skulle finne sted. Informantene kom inn på kontoret/avhørsrommet hvor jeg ventet. Jeg startet med å presentere meg selv, prosjektet, og viste frem informasjonsskrivet og samtykkeskjemaet. Det er spesielt en utfordring knyttet til informert samtykke; det vil alltid være noen begrensninger for hvor mye informasjon vi kan gi om prosjektet (Thagaard, 2018, s. 23). Gir vi for detaljert informasjon kan dette påvirke informantenes adferd, noe som kan tenkes å i større grad gjelde for observasjons- enn intervjustudier. Det at man i kvalitative studier har fleksibilitet til å endre opplegget for prosjektet underveis kan også spille inn på spørsmålet om informert samtykke (Thagaard, 2018, s. 23). Det vil derfor være begrenset med informasjon vi kan gi på forhånd, noe som vil si at det samtykket informantene gir ikke nødvendigvis er basert på fullstendig informasjon om prosjektet. Med dette i bakhånd forklarte jeg så nøyaktig som mulig hva studiens formål var, hva det ville si for vedkommende å delta i studien, hvordan jeg hadde tenkt til å bruke dataene og hvorfor studien var viktig å gjennomføre på akkurat denne måten. Jeg ønsket også at informantene skulle stille meg spørsmål dersom de hadde noen, både før, under og etter intervjuet. Jeg vektla også at de hadde full rett til å trekke seg når som helst i løpet av forskningsprosessen dersom de ønsket det. De etiske dilemmaene knyttet til informert samtykke er viktig å ha i bakhånd under hele forskningsprosessen, og er ikke noe vi kan legge bak oss når informantene har signert samtykkeskjemaet. Dette er spørsmål man må være seg bevisst under hele forskningsprosessen (Thagaard, 2018, s. 24).

4.4.2 Konfidensialitet

Konfidensialitet handler om at man kommer til enighet med deltagerne om hva som kan gjøres med dataene som er samlet inn som et resultat av deres deltagelse (Kvale og Brinkmann, 2015, s. 106). Dette innebærer blant annet å anonymisere de personsensitive dataene slik at deltagerne ikke kan gjenkjennes. I og med at jeg brukte båndopptaker under intervjuene, informerte jeg også informantene om at lydopptakene kun ville være tilgjengelige for meg, og at disse ville slettes ved prosjektets slutt. Dette gjelder også for samtykkeskjema med informantens underskrifter. Underveis i prosjektet ble både båndopptakeren og samtykkeskjemaene med informantens underskrifter oppbevart i skap med kodelås, inne i et rom hvor man måtte ha kort for å få tilgang til rommet.

Anonymiseringen av de personsensitive dataene startet allerede i transkriberingsfasen, hvor jeg blant utelot navn på stasjonen politibetjenten jobber ved, dersom dette ble nevnt. Andre stedsnavn som ble nevnt i intervjuene er også utelatt. Derimot har jeg ikke anonymisert hvilket politidistrikt betjentene jobber under, eller betjentenes kjønn. Hensynet til å beskytte deltakernes privatliv innebærer å enten gi dem pseudonymer eller kodenummer når vi transkriberer intervjuene (Thagaard, 2018, s. 24). Navnene deres er anonymisert, og verken nevnt i transkriberingsnotatene eller i ferdig oppgave. Hver informant har fått tildelt et kodenummer, fra PB (politibetjent) 1-10. Dette ble fylt inn i starten av hvert ferdigutskrevne intervju, og ble gjort i tilfeldig rekkefølge, slik at ikke den første informanten ville hete PB 1, den andre PB 2, og så videre. Dette fordi jeg intervjuet flere informanter fra samme stasjon på samme dag, og informantene visste om hverandre og hvem som skulle delta i prosjektet. Ved å ikke knytte navn til utsagn i teksten, eller når vi anvender pseudonymer, vil både forskeren og den som leser resultatene rette oppmerksomheten mot generelle mønstre i dataene, heller enn å forstå teksten som beretninger om spesifikke situasjoner og personer (Thagaard, 2018, s. 25). Til tross for at jeg har anonymisert dataene som kan anonymiseres, er det fortsatt en mulighet for at informantene kan kjenne igjen hverandres utsagn og meninger i det ferdige datamaterialet, da de jobber tett sammen på jobb.

4.4.3 Konsekvenser

Et tredje tema angående etiske retningslinjer i forskningspraksis er knyttet til de mulige konsekvensene forskningen kan ha for deltakerne (Thagaard, 2018, s. 26) Deltagelsen i

prosjektet skal på ingen måte bidra til å skade deltakeren (Thagaard, 2018, s. 114). Man bør også være klar over den åpenhet og intimitet som kjennetegner kvalitativ forskning, og at dette kan føre til at deltagerne kan dele ting de i etterkant kan angre på. Derfor er det viktig å tenke på sin egen rolle under hele intervjusituasjonen og hvor langt man kan og ikke kan gå. Jeg antar imidlertid ikke at å delta i mitt prosjekt som politibetjent vil møte på problemer, men jeg vet ikke, da vi skal snakke om sensitive tema som vold i nære relasjoner. Vi skal dog snakke om temaet i en arbeidssetting, noe som kan tenkes å gjøre det enklere for betjentene å dele informasjon. I tillegg vil de personsensitive dataene anonymiseres, slik at betjentene ikke skal kunne gjenkjennes.

4.4.4 Forskerens rolle og forforståelse

Skilbrei (2019, s. 87) skriver at et ledd i å sikre forskningens kvalitet og troverdighet er å reflektere over ens egen rolle som forsker. Det å skulle gå inn i et forskningsprosjekt og studere virkeligheten mest mulig forutsetningsløst har vist seg å være vanskelig i praksis (Tjora, 2017). Vi alle møter verden med en forforståelse, med kunnskaper og oppfatninger av virkeligheten som man ofte ubevisst bruker til å tolke det som skjer rundt oss (Johannessen m.fl., 2010, s. 38). Ifølge Johannessen m.fl. (2010, s. 38) er denne forforståelsen helt nødvendig for å forstå virkeligheten, noe som også er gjeldende for forskere; forskerens forforståelse vil kunne påvirke hva som forskes på, hvordan det man forsker på vektlegges og tolkes. Det er sjeldent man starter med blanke ark og går i gang med en undersøkelse helt uten oppfatninger om det som undersøkes og hva man eventuelt forventer av resultater (Skilbrei, 2019, s. 55).

Om det vi ønsker å undersøke kan vi ha mer eller mindre forhåndsoppfatninger om, og forskerens «bagasje» som blir tatt med inn i forskningen kan være basert på egne erfaringer og oppfatninger, eller på forskningsbasert kunnskap (Johannessen m.fl., 2010, s. 39). Min «bagasje» kan være basert på hvilke studieprogram jeg har gått. Jeg har tatt en bachelorgrad i tverrfaglige kjønnsstudier, med kriminologi som fordypning, og nå en mastergrad i kriminologi. I tillegg til dette har jeg gjennom emnet «Politi, makt og samfunn» tilegnet meg kunnskap om, og interesse av politiets arbeid. Det vil si at min forforståelse i stor grad er preget av akademisk litteratur om politiet, og ikke av praktisk erfaring. Jeg vil tro at min forforståelse ikke har preget forskningen i en negativ retning, men har bidratt til å fortolke

empirien på en mer nyansert måte. Jeg har kun hatt intensjon om å forske på politiet og vold i nære relasjoner i håp om å kunne belyse politibetjenters erfaringer, og se på hvordan disse erfaringene kan være et fruktbart bidrag til politiet selv, samt videre forskning. Med dette i bakhånd vil jeg definere meg selv som en «kritisk venn» av politiet (Finstad, 2018, s. 17; Waddington, 2010). En kritisk venn av politiet vil anerkjenne yrket og stillingen deres, men en kan også komme med kritikk, basert på tidligere forskning. Som Finstad skriver:

«Politi innebærer iboende og evige dilemmaer. Det kan bli for lite, for mye, for hardt, for mykt, for aktivt og for passivt politi. En kritisk venn av politiet unnlater derfor ikke å stille ubehagelige spørsmål ved politipraksis som truer politiets legitimitet. Det er slikt man har venner til» (Finstad, 2018, s. 18).

5 Kjønnede konstruksjoner

Følgende kapittel er det første av mine to analysekapitler. I dette kapitlet vil jeg besvare følgende forskningsspørsmål: «*Hvilke forestillinger om vold i nære relasjoner kommer til uttrykk hos informanter, og på hvilken måte er kjønn relevant i disse forståelsene?*» og «*På hvilke måter er kjønn relevant for å forstå politibetjentenes forestillinger om gjerningspersoner og ofre?*».

Mine informanters funn vil analyseres i lys av teoretiske perspektiver som patroljekultur, kjønnsteori og tidligere forskning på feltet.

5.1 Konstruksjoner av vold i nære relasjoner

I følgende kapittel vil jeg se nærmere på betydningen av kulturelle konstruksjoner og forståelser av kjønn og hvordan disse kan være relevant i forståelsen av mine informanters forståelse av vold i nære relasjoner. Ved å se på vold i nære relasjoner i et sosialkonstruktivistisk perspektiv vil man kunne synliggjøre den kjønnede forståelsen av fenomenet. Hvordan vi snakker om et fenomen er sentralt i hvordan det defineres og forstås (Bukve, 2016, s. 29). Hvis vi skal se til Losekes (2001; 2017) *formula stories* handler den store fortellingen om vold i nære relasjoner om en mannlig gjerningsperson og et kvinnelig offer. Denov (2003) skriver om seksuelle overgrep og beskriver en kjønned konstruksjon av gjerningspersoner og ofre; overgriperne er utelukkende menn og ofrene utelukkende kvinner. Det å synliggjøre den kjønnede konstruksjonen av vold i nære relasjoner kan være med på å forklare menns underrepresentasjon som ofre.

I dette kapitlet vil jeg undersøke politibetjentenes egne forestillinger om vold i nære relasjoner. For å få frem disse forestillingene stilte jeg informantene spørsmålene «*hva tenker du på som vold i nære relasjoner?*», og «*hva vold i nære relasjoner er for deg?*». Jeg la vekt på at de ikke trengte å ta utgangspunkt i den rettslige definisjonen av vold i nære relasjoner, da jeg heller var interessert i deres egne tanker rundt temaet. Hvis vi skal se til Heivolls (2018) studie om politiets bruk av skjønn er det rimelig å tro at politibetjentenes syn på vold i nære relasjoner som lovbruddsgruppe kan tenkes å påvirke hvordan de handler i slike saker. Et av funnene hans antydte at var at skjønnsbruken blant betjentene var i stor grad avhengig av hva den enkelte betjent interesserte seg for, noe som først og fremst handlet om

lovbruddstyper.

Hvordan blir vold i nære relasjoner tematisert av informantene i mitt datamateriale? Noen gjennomgående trekk ved hva informantene forteller er: det utøves vold, det foregår i hjemmet og det er vold blant to (eller flere) som har en eller annen form for relasjon. To sitater fra mitt materiale kan trekkes frem som spesielt representative:

«Vold i nære, da tenker jeg det er vold mellom to personer som er i en type relasjon, om det er familie eller om det er kjæreste, samboer eller gifte, eller noe sånt. En familierelasjon, da, på en eller annen måte» (PB 7).

«Jeg tenker hendelser som skjer innad i nære familie, ikke nødvendigvis at det må være fysisk vold, men like så mye fysisk, nei.. psykisk. Og da tenker jeg litt sånn kjernefamilien, da, altså i stor hovedsak egentlig» (PB 8).

Samtlige informanter forteller at volden både kan være fysisk og psykisk. En av informantene påpeker at hun tidligere tenkte på volden som utøves i nære relasjoner som kun fysisk, men at dette synet nå har endret seg: «[...] før tenkte man kanskje på vold i nære som bare den fysiske biten, mens etter erfaring så har man måttet erfare og sett mye til den psykiske volden og» (PB 3). Når det kommer til relasjonen mellom de involverte nevnes det som regel hva man typisk definerer som en «kjernefamilie»; en mann, en kvinne og en eller flere barn. Det er kun en av informantene som har opplevd vold i et lesbisk forhold, hvor altså en kvinne har utøvd vold mot en annen kvinne. Dette sier han imidlertid ikke mye om, og vil derfor ikke gås videre inn på. Når jeg spør om hva han tenker på som vold i nære relasjoner sier han at han ofte assosierer vold i nære relasjoner ofte med: «far banker mor, eller, ja, utøver vold mot mor» (PB 1).

I forlengelsen av dette kan jeg stille spørsmålet om hvorvidt det kan tenkes å være en sammenheng med det informantene forteller og handlingene deres? Hvis vi ser til narrativ kriminologi kan vi anta at fortellingene til betjentene om vold i nære relasjoner kan påvirke deres handlinger. Presser og Sandberg skriver følgende: «We know ourselves and others in the world in large part through stories: they inform and animate us and thus guide our actions» (Presser og Sandberg 2019, s. 131). Det er ikke bare fortellingene som preger

handlingene, men også omvendt; handlingene, eller erfaringene kan påvirke fortellingene (Presser og Sandberg, s. 5). Flere av informantene forteller om hvordan deres erfaringer preger deres tanker når de senere drar ut på samme type oppdrag. Dette vil diskuteres i neste delkapittel.

5.2 Konstruksjoner av gjerningsperson og offer

Tidligere forskning har vist at politiets kunnskapsgrunnlag i stor grad er erfaringsbasert (Gundhus, 2009). Det er også rimelig å tro at politiets handlinger er påvirket av deres politiblikk; altså er handlingene deres et resultat av hva de ser (Finstad, 2000, s. 66). Hvilke type gjerningspersoner og ofre faller innenfor mine informanternes politiblikk? Hvem vi studerer som ofre og gjerningspersoner har mye å si for hvordan vi ser på fenomenet partnervold eller vold i nære relasjoner (McHugh og Frieze, 2006, s. 134). Samtlige av mine informanter hadde vært på oppdrag med vold i nære relasjoner, hvor det har vært en (antatt eller faktisk) mannlig gjerningsperson. Ikke alle informantene hadde vært på oppdrag med en mannlig fornærmet, men de fleste hadde fortsatt tanker om situasjoner med en, eller tanker om menn som ofre for slike lovbrudd.

Hva som er fremtredende i analysen av datamaterialet, og som preger deres forestillinger om gjerningspersoner og ofre er følgende faktorer: erfaring, biologiske forskjeller mellom menn og kvinner og samfunnets forventninger til kjønn. Disse tre temaene danner hver for seg de tre neste delkapitlene, hvor hvert tema blir diskutert i lys av tidligere forskning og teori.

5.2.1 Gjerningspersonene: erfaring, samfunnets forventninger til kjønn og biologi

De fleste av informantene assosierer gjerningsperson med en mann. Flere av informantene påpeker at menn er overrepresentert i de «fleste» typer lovbrudd, og bruker også dette som et argument for hvorfor de tenker på gjerningspersonen som en mann. Erfaring er en gjennomgående «forklaring» på mine informanternes tanker om gjerningsperson. Dette kommer tydelig frem i følgende utsagn fra to av informantene:

«Jeg tenker jo ofte en mann, det gjør jeg jo, og det ser jeg jo, som jeg prata litt om i stad om at vi når vi ikke får oppdrag også er vi ute på jobb [...] min erfaring er jo at

treffprosenten er mye høyere på å stoppe biler med menn i, og søke på biler med menn i, enn å søke på for eksempel kvinnelige førere. Lettere å stoppe menn på gata enn kvinner. Det er jo sikkert.. eh.. prøving og feiling som har gjort at jeg har kommet frem til den tenkningen [...] Så av kjønn tenker jeg jo mann, absolutt» (PB 2).

«[...] så det er jo en erfaringsbank du har med deg hele tiden. Og i ran for eksempel, voldtekter, drap, narkotika... Så er det ofte en mann. Og kanskje som tema her og, familievold, så er det som regel en mann, selv om vi har jo kvinnelige gjerningspersoner også» (PB 1).

PB 5 forteller følgende: «Det er jo nesten sånn at om ikke 9 av 10 så er 9,5 av ti er jo den mannlige parten mot den kvinnelige». PB 1 forteller også at det er flest menn i fengsel og bruker dette som et argument i tillegg til egen erfaring når jeg spør han om hva han tenker på når han hører ordet gjerningsperson:

«Mann. Det er jo egentlig ikke så rart, for jeg vil jo påstå at i 90% og et eller annet så er det en mann, uavhengig av hva det er for noe. Og det ser man jo i, det er jo en grunn til at det er mest menn i fengsel og» (PB 1).

Hvem som ender opp i fengsel, gjenspeiler dog ikke nødvendigvis virkeligheten.

Kriminalstatistikken er i seg selv et sosialt fenomen som forteller hva et samfunn for tiden definerer som kriminalitet og hva som prioriteres, eller hva man har kapasitet til å prioritere (Christie, 2004, s. 23). Lomell (2017) skriver følgende om problemet med kriminalstatistikken:

«Hovedproblemet med kriminalstatistikken – hvis man er på jakt etter en oversikt over kriminalitetens utbredelse og utvikling – er at den er basert på lovbrudd som politiet har kjennskap om, enten fordi politiet selv har avdekket lovbruddet, eller fordi offeret eller andre har gått til anmeldelse av forholdet» (Lomell, 2017, s. 39).

Statistikk over straffereaksjoner og fengslinger utgjør kun en liten del av alle faktiske lovbrudd og lovbrøtere (Lomell, 2017, s. 33). Mosher m.fl. (2011, s. 65) beskriver straffesakskjeden på en god måte; av alle lovbrudd og lovbrøtere som er kjent for politiet

fører kun en liten andel av dem til en anmeldelse, en enda mindre andel fører til en tiltale og en enda mindre andel igjen fører til fengsling. Det vil si at det er problematisk å bygge sin idé om hvem gjerningspersonen er kun basert på hvem som sitter i fengsel, da fengselsstatistikken kun representerer en svært liten andel av de faktiske lovbrøtterne. Det er kun PB 1 som nevner fengselsstatistikk i intervjuene. De resterende informantene forteller om egen erfaring når de snakker om gjerningspersoner. To av informantene påpeker at det er vanskelig å komme på stedet med et helt åpent sinn basert på erfaringene man har gjort seg tidligere:

«Vi skal jo komme inn med, å være helt objektive, men det er ikke alltid like lett når man har vært på samme type oppdrag flere ganger og man ser et mønster da, ofte. Så det vil nok påvirke arbeidet vårt på den erfaringen vi har [...] Ofte er det jo menn som dessverre utøver vold mot samboeren sin, eller kona si [...]» (PB 4).

«Nei, altså, man tenker jo en autoritær person, da, en som har litt makt, i sånne type saker [vold i nære relasjoner] hvertfall [...] de første tankene som slår deg er jo at det er en svær mann på en måte.. Og det er jo fordi at man er preget av at det ofte har vært sånn. Så det er jo de første tankene som slår deg. At det er, at gjerningspersonen ofte er mennene i de forholdene, da, selv om man vet at man skal være objektiv og faktisk være åpen for at det kan være begge deler [menn og kvinner] da, men det går på erfaring og hva man på en måte har vært innblandet i før, og når det da er overtall av de så blir det naturlig at man tenker det, man blir jo litt farga av det, selv om man skal være åpen» (PB 8).

Informantene reflekterer her over sine erfaringer når det kommer til gjerningspersoner. De forteller at erfaringer de har gjort seg tidligere preger deres tanker når de er på vei til et nytt oppdrag, og at disse gjør at de tenker mindre åpent om hva som kan møte dem. En av informantene forteller om at tanken om menn som gjerningspersoner er indoktrinert i oss, og trekker i tillegg linjer til hvordan vi snakker om lovbrøttere og hvilke ord vi bruker når vi snakker om «de»:

«Nei, jeg tenker jo på en mann, for å være helt ærlig. Det er jo en sånn fordom vi har om at gjerningspersonen som regel er en mann, men erfaringen tilsier at det like så godt kan være en kvinne. Men det er nok litt indoktrinert i hodet vårt, tenker jeg. Litt sånn: innbruddstyven, eh, voldsmannen, ikke sant, alt det der, det er en mann som

regel» (PB 7).

Han tenker altså på en mann når han hører ordet gjerningsperson, men påpeker samtidig at erfaringen like godt kan tilsi at det kan være en kvinne. Dette er noe som skiller seg ut fra det øvrige materialet. Samtlige av de andre informantene snakker utelukkende om gjerningspersonen som en mann, til tross for at flere også har vært på oppdrag med en antatt kvinnelig gjerningsperson. Videre forteller han, som også flere av informantene gjør, at de erfaringene han gjør seg på stedet har nok påvirket han i å tenke på gjerningspersonen som en mann:

«Man har jo en, når man reiser på et oppdrag så tenker man igjennom hva som kan skje og sånt, hva man skal gjøre og alt det der, ehm, også er det jo som regel, som oftest så er det jo mannen som er voldsutøveren, da, så man har en tanke om det, også kan man endre den tanken hvis det er ting som tilsier noe annet. Men da må man huske å være litt åpen i sinnet da» (PB 7).

Ikke bare blir erfaring trukket frem som en årsaksforklaring på betjentenes tanker om gjerningspersoner. Biologiske forskjeller mellom menn og kvinner blir også brukt som en forklaring. Det at menn ofte er sterkere fysisk enn kvinner gjør at informanten lettere assosierer gjerningspersonen med en mann heller enn en kvinne:

«[...] menn er jo ofte litt fysisk sterkere enn kvinner, og jeg vil kanskje tro at det er flere mannlige overgripere da, eller som slår, enn kvinner. Så går man kanskje litt i den fella at man tenker at han er overgriperen, og hun er offeret, ganske kjapt, det tror jeg veldig mange tenker» (PB 7).

Denov (2003) skriver om tradisjonelle seksuelle script når det kommer til kvinnelige seksuallovbrytere, og beskriver disse scriptene som et problem når det kommer til å «anerkjenne» kvinner som overgripere. Disse scriptene kan sammenlignes med hva Loseke (2017) mener med formula stories. I disse scriptene fremstilles menn som spesielt seksuelt aggressive, og dersom denne lysten «settes i gang» vil mannen ha problemer med å kontrollere seg (Denov, 2003). Tanken om at kvinner kan ta initiativ til sex, vise at de har en seksuell interesse, være seksuelt aggressive eller at de kan tvinge noen til uønsket sex er ekskludert i disse scriptene. Dette kan være noen av forklaringene på hva mine informanter

forteller om når de forteller at de tenker på en mann som gjerningsperson når det kommer til vold i nære relasjoner, og hvordan de argumenterer med tanke på biologiske forskjeller mellom menn og kvinner. Det er også relevant å se til Hetherton (1999) som presenterer ulike tanker som kan tenkes å være med på å prege kvinners underrepresentasjon som seksuelle overgripere. Den første tanken handler om den dominerende tanken om menn som overgripere (Hetherton, 1999, s. 164). Det at gutter og menn blir sosialisert inn i en rolle som aggressive og at de blir lettere seksuelt tent enn kvinner trekkes frem som en forklaring på at kvinner er underrepresentert som seksuelle overgripere. På samme måte blir jenter og kvinner, ifølge Hetherton (1999) sosialisert inn i en morsrolle, hvor det å ta seg av barn er sentralt, med en forventning at de skal følge dette. Hvordan menn og kvinner blir sett på når det kommer til deres tilbøyelighet til å utføre seksuelle overgrep kan tenkes å være overførbart til også å gjelde vold i nære relasjoner. Det at kvinner begår seksuelle overgrep strider i mot både våre tanker om kjønn og seksuelle overgrep. På samme måte kan det også tenkes at kvinner som utøver vold mot sin mannlige partner også gjør det. Konstruksjonen av begge typene lovbrudd kan sies å være svært kjønnset, i den forstand at det vi hører og leser om både seksuelle overgrep og vold i nære relasjoner som regel innebærer en mannlige gjerningsperson og et kvinnelig offer.

Når det kommer til mine informanters assosiasjoner til gjerningsperson tenker samtlige på en mann. Det er hovedsakelig tre argumenter som kommer til uttrykk her; erfaring, samfunnets forventninger til kjønn og biologi. Det at erfaring har en så sentral rolle i konstruksjonen av gjerningspersonen kan forklares blant annet med at kunnskapsgrunnlaget til politibetjenter stort sett er erfaringsbasert. Yrket har tradisjonelt vært erfaringsbasert og bygger fremdeles store deler av kunnskapsbildet og praksis på erfaringsbasert og gatenær informasjon (Gundhus, 2009, s. 244). Gundhus (2009, s. 283) skriver følgende: «Politiet arbeider fremdeles etter erfaringsbasert kunnskap hentet fra gata, og dette former hvordan kriminalitetsproblemet oppfattes og hvilke målskiver («targets») som skal velges ut». Denne typen kunnskap tilegner politibetjenter seg ved å opparbeide seg en «følelse» for situasjoner og folk. Gundhus' (2009, s. 111) informanter forteller om både «magefølelse» og «intuisjon» som viktig når det skal tas beslutninger. Ut fra dette er det rimelig å tro at med den kunnskapen og erfaringen informantene tilegner seg i møte med vold i nære relasjoner preger deres videre syn og forståelse av fenomenet, så vel som handlingene deres. I tillegg til at erfaring brukes som et argument blir også samfunnets forventninger til hvordan menn skal

være og biologiske forskjeller mellom menn og kvinner nevnt. En av informantene forteller om at menn som gjerningspersoner nok er indoktrinert i oss, og at denne tanken kan tenkes å forsterkes ved at vi for eksempel sier: «voldsmannen». Han forteller også at han tenker at vi har flere mannlige enn kvinnelige overgripere som slår fordi menn ofte er fysisk sterkere enn kvinner. Videre har jeg sammenlignet konstruksjonen av vold i nære relasjoner med konstruksjonen av seksuelle overgrep, for å vise hvordan vold i nære relasjoner kan sees på som en kjønnet konstruksjon, og hvorfor.

5.2.2 Ofrene: samfunnets forventninger til kjønn

Når det kommer til assosiasjoner til ofre har seks av informantene noenlunde samme assosiasjon; de fleste tenker på offeret som en mann i de fleste typer lovbrudd. Når jeg stiller spørsmålet om hva de tenker på når de hører offer for vold i nære relasjoner blir svarene litt mer variert. Flere sier først og fremst at de tenker på kvinnen som offer. Hvilke argumenter som trekkes frem er hovedsakelig samfunnets forventninger til kjønn; forventninger til hvordan menn og kvinner skal være. Fire av de ti informantene knytter ikke offer til kjønn, men har heller andre assosiasjoner til ordet som: «fornærmede», «den som har opplevd volden», «en sårbar person» og den som har fått «juling». I følgende kapittel vil jeg diskutere fortellingene som knytter tanker om offer til kjønn, og hvordan disse kan forstås i lys av tidligere forskning og teori. Hvordan kan deres erfaringer belyses med teorien om «det ideelle offer»? Beskriver de i det hele tatt en idealtipe, og hvem passer i så fall inn i denne?

PB 1 forteller at når det kommer til vold i nære relasjoner tenker han på offeret som en kvinne: «Det blir feigt å si kvinne, da, men det blir jo kanskje litt sånn. I hvert fall i den settingen her, offer i familievold, så tenker jeg alltid kvinne» (PB 1). Samtidig forteller han at dette er kontekstbasert og at han ikke alltid tenker på offeret som en kvinne:

«[...] men det er jo klart at hvis du trekker paralleller ut, så tenker jeg ikke nødvendigvis at offeret er en kvinne, da kan på en måte offeret være mann og kvinne.. Så der er det like, stereotypien er jo ikke like stor der, som i vold i nære relasjoner, for der tror jeg både meg selv og mange andre også vil tenke at offeret er en kvinne, eller barn da.. Svært sjeldent mannen hvert fall» (PB 1).

PB 2 forteller noe av det samme:

«[...] det kan variere litt, for det er jo ofte at det er menn som blir utsatt for ting og, og de fleste oppdragene vi er på så er det nok menn som blir utsatt for ting. Når det kommer til familievold så ser jeg på kvinner som, det første jeg tenker på som ofre er kvinner, da, så har vi jo lært at alt av barn egentlig som er tilstede og ser og opplever det her er jo ofre også..» (PB 2).

Når PB 7 blir spurt om hans assosiasjon til offer forteller han følgende: «Da tenker du kvinne, da, du gjør det. Helt klart. Og det er jo litt med kjønnsrollene vi har også, da, som gjør det tror jeg» (PB 7). Videre foreller han om menn som ofre at: «[...] Det er litt sånn, ja, kanskje litt sånn samfunnet vårt er, at menn liksom bare skal ta imot, og stå i det, også skal vi bare gå videre». PB 8 forteller at det nok er vanskelig for menn å kunne se seg selv i en «rolle» som offer. Dette blir begrunnet med blant annet hvordan vi som samfunn snakker om vold i nære relasjoner og offerskap:

«Jeg tror kanskje det ligger noe i det [at det er vanskeligere for menn å si fra], stoltheten til menn, at de har en tanke om at de skal være sterke og tåle mer enn hva kvinner tenker, så jeg tror mye av det ligger på stoltheten der, og også den tanken, eller så kan det jo hende at de er redde for at, å ikke bli tatt seriøst, fordi det snakkes veldig mye om vold i hjemmet og at det er kvinnen som er offeret, da. Men jeg føler det har blitt bedre med årene, men vi har mye å jobbe med der tenker jeg. Men det går vel så mye på da mennene, og deres tanker om at de også kan være et offer, tenker jeg» (PB 8).

PB 8 her forteller at det ikke bare er vi som samfunn som må åpne øynene opp for menn som offer, men også mennene selv. Det er godt dokumentert i tidlige forskning at det ikke bare er utfordringer knyttet til det å se på menn som ofre, men også utfordringer for menn selv å se på seg selv som et (Ericsson, 2000; Fjell, 2013, s. 71; Johnsen, 2017; Jon, 2017, s. 185). PB 7 forteller at det er vanskelig å oppdage menn som ofre og knytter dette til åpenhet om følelser: «[...] også er det jo litt sånn at menn ikke ofte snakker om følelser som det kvinner gjør, og da blir det også vanskelig å få innblikk i hva som foregår» (PB 7). Det at menn kan ha problemer med å se på seg selv som offer, og at tanken om menn som offer ikke faller seg naturlig hos politibetjentene kan ha med våre assosiasjoner til begrepet offer å gjøre. Det at assosiasjonene

til begrepet ikke samsvarer med våre forventninger til menn og mannlighet, eller tanken om hva en mann bør være er relevant (Jon, 2017, s. 186). Dette kan sees på som to sider av samme sak. Dersom samfunnet og instanser i samfunnet har utfordringer med å se på menn som ofre vil nok menn også selv ha vansker med dette. Og dersom mennene selv uttrykker dette gjennom for eksempel bagatellisering kan det tenkes at hjelpeapparatet selv også bagatelliserer. PB 7 har erfaring med et mannlig offer som bagatelliserer, og forteller følgende:

«Så har jeg vært borti tilfeller der det har vært veldig ressurssterke menn, som har kommet og oppsøkt hjelp, faktisk, og vært utsatt for ganske alvorlig psykisk og fysisk vold, over lang, lang tid, men som kanskje da bagatelliserer mye av det her, de vil kanskje ha litt hjelp for å komme ut av situasjonen, men på et helt annet nivå enn hvis det hadde vært en dame, da» (PB 7).

PB 7 nevner også at samfunnets forventninger til at menn skal være sterke og tåle mye nok har en påvirkning på hvordan menn som ofre blir møtt av politiet. Videre nevner han at dette muligens kan føre til at menn selv bagatelliserer ting mer også, og at situasjonen da oppleves som mindre alvorlig for politiet: «jeg tror det også handler om at menn bagatelliserer ting mer, og at alvorlighetsgraden da går ned jo mer de demper det her, da. Så de er nok litt skyld i det selv, i det hele». Hva han forteller til slutt i sitatet om at mennene kanskje ønsker noe hjelp til å komme seg ut av situasjonen, men på et helt annet nivå enn dersom det hadde vært en dame kan antyde at kvinner ønsker hjelp til å komme seg ut av situasjonen i mye større grad enn menn. PB 2 sitter også med det samme inntrykket, både knyttet til bagatellisering og grad av ønske om hjelp:

«[...] så jeg opplever egentlig at de alltid bagatelliserer det, og egentlig ikke har noe ønske om å anmelde, mens når det er motsatt så har de et veldig stort ønske, kvinnen da, om å anmelde. Så det er jo, det kan jo være grunnen til at vi kanskje tar litt lettere på det [menn som ofre]» (PB 2).

Mine informanter er ikke alene om å tenke at menn bagatelliserer volden de har blitt utsatt for. Studier viser at menn bagatelliserer seksuelle krenkelser (Cochran og Rabinowitz, 2000, referert i Erlien, 2019, s. 84; Evensen m.fl., 2019), vold de har blitt utsatt for i hjemmet, av partner (Danielsen, 2013) og øvrig vold de har blitt utsatt for (Johnsen, 2017). Dette kan

tenkes å ha sammenheng med våre kulturelle stereotypiske tanker om kjønn; «Å være et offer blir en for sterk kontrast til forventningen om mannlighet. Å være offer er å utsettes for krenkelser og tap av verdighet. For menn innebærer en slik situasjon også tap av mannlighet» (Jon, 2017, s. 186). Denne kontrasten kan tenkes å bli enda større når utøveren er en kvinne. Dette kommer frem i mine funn også; spesielle utfordringer knyttet til det å være mann og ha blitt utsatt for vold fra en kvinne. En av informantene forteller:

«[...] det er ikke lett tror jeg, å være mann og si at du er utsatt for vold i et parforhold av en kvinne. Da tror jeg det er en del ting du, faktorer du drar innover deg i tillegg til å være utsatt for alt det der, da» (PB 1)

«For jeg tror mange menn sliter nok med det (volden) allerede, om du da ikke skal komme og føle deg enda mer nedverdiggende og si at «vet du hva, jeg blir utsatt for psykisk eller fysisk vold av en kvinnelig samboer». Tror nok det kan være et vel så mye tabu og vanskeligere å få avdekket ja, for det er nok færre som vil fortelle om det» (PB 1).

Det å være mann og utsatt for vold fra en kvinne kan oppleves som «dobbel tabuiserende» (Bremnes, 2009). Studier viser at menn ofte er redd for å ikke bli trodd når de forteller om å ha blitt utsatt for vold fra en kvinne. Dette gjelder både i møtet med politiet og i møte med ansatte i hjelpeapparatet (Danielsen, 2013; Rosten, 2020; Sogn & Hjemdal, 2009: 40, 55, 61). Bremnes (2009) skrev i sin avhandling om seksuelle overgrep fra kvinner at menn som hadde opplevd overgrep fra en kvinne opplevde overgrepene som «dobbel tabuiserende». Seksuelle overgrep mot gutter oppleves ofte som ekstra vanskelig da det utfordrer deres forventninger til seg selv som gutt og mann. Forventningen om at gutter og menn skal kunne beskytte seg selv og like sex, nesten uansett hva, bidrar til denne doble tabuiseringen (Bremnes, 2009, s. 80). Dette kan være overførbart til hva mine informanter forteller om voldsutsatte menn som har problemer med å åpne seg for politiet, og det kan være med på å forklare hvorfor menn kan ha problemer med å se på seg selv som et offer. De kan rett og slett være redde for å ikke bli trodd og på grunn av dette ikke fortelle om volden (Bremnes, 2009, s. 80).

Når det kommer til informantenes forestillinger om ofre er det ingen av de som utelukkende snakker om offeret som en kvinne. Flere av informantene forteller at deres tanker om offer er

kontekstbasert; menn er ofre i mange typer lovbrudd, men når det kommer til vold i nære relasjoner tenker de som regel på offeret som en kvinne. Idealtypen «det ideelle offer» beskriver gjerne offeret som svakt, stakkarslig, hjelpeløs og passiv (Ericsson, 2004, s. 36). Ingen av informantene beskriver offeret på denne måten, de knytter altså ingen egenskaper til (offer)rollen. Så hvordan argumenterer de for deres tanker om offeret som en kvinne? Argumentene handler hovedsakelig om at det er vanskelig å se på menn som ofre for vold i nære relasjoner, og det er spesielt to argumenter som er fremtredende. Det første argumentet handler om samfunnets syn på menn og tanker om hvordan menn skal være. Det andre argumentet handler om at mennene selv bagatelliserer (og minimerer) det de har blitt utsatt for i møte med politiet. Dette ser ut til å påvirke betjentene i den forstand at de ikke like lett ser på dem som et offer som de gjør med en kvinne.

5.3 Å bli tatt på alvor som offer – relevansen av kjønn

I det følgende vil informantenes tanker om hvorvidt menn og kvinner blir tatt på alvor i like stor grad undersøkes og diskuteres. Hvordan defineres troverdighet? Magnussen (2017, s. 14) skriver at troverdighet ofte gis to betydninger:

«[...] for det første brukes begrepet betydningen pålitelighet; kan vi stole på at vitnet husker korrekt, og at det vitnet forteller stemmer overens med hva som faktisk skjedde? For det andre, hentyder begrepet til løgn versus sannhet; er dette et vitne som forteller sannferdig historie eller en historie vitnet selv vet ikke er korrekt?».

Denne betydningen er ifølge Magnussen uheldig: «Troverdighet handler om person, pålitelighet handler om forklaring» (2017, s. 14). Melinder (2015, s. 485) skriver at troverdighet handler om en persons virkning på andre og på den måten er et subjektivt aspekt av beskrivelser og vurderinger som vi gjør av våre omgivelser. Det handler om at vi ut fra de inntrykk og signaler en person sender oss gjennom oppførsel, væremåte, adferd og i ord, gjør vurderinger av vedkommendes troverdighet. Dog er det ikke nødvendigvis en sammenheng mellom hvordan vedkommende opptrer og den faktiske troverdigheten (i den grad det går an å måle dette). Dog er rimelig å anta at væremåten til for eksempel fornærmede i noen grad vil påvirke den som vurderer bevisene (Melinder, 2015, s. 485).

Mine funn tyder på at forestillinger om kjønn og type vold som utøves er avgjørende faktorer for troverdigheten. Når betjentene møter på ofre de har erfaring med eller har klare forestillinger om vet de ofte hvordan de skal handle. Derimot oppstår det utfordringer når de møter på ofre som avviker fra denne «normalen» eller hva de er kjent med. De forteller om usikkerhet knyttet til hvordan de skal løse oppdraget og hvor alvorlig oppdraget ansees å være. Hvordan er betjentenes politiblikk relevant når det kommer til å løse oppdragene? Bjerketvedt (2016) fant i sin studie at til tross for at politiet er pliktig til å anmelde besitter politiet fortsatt sin skjønnsmessige vurdering av situasjonen og av menneskene de møter. Politiblikket observerer altså bare ikke, men også lar seg påvirke av situasjonen.

En av informantene (PB 2) skilte seg ut fra det øvrige materialet mitt ved å snakke om utfordringer knyttet til oppdrag med utenlandske personer. Han knytter utfordringen med språk- og kulturforskjeller til troverdighet; han opplever at i de tilfellene hvor det oppstår språkproblemer og fornærmede (og for så vidt mistenkte) ikke klarer å gjøre seg forstått eller ikke klarer å fortelle om hva som hadde skjedd opplever politiet situasjonen som vanskelig å ta på alvor. Flere faktorer som var av betydning for troverdigheten som ble nevnt var følgende; tid på døgnet, hvem som ringer inn, om rus er involvert og historikken til personen som ringer inn. Dette var dog ikke noe informantene utdypet videre, kun nevnte. Hva som fremstod som mest sentralt var kjønn og type vold som ble utøvet. Disse faktorene vil gås nærmere inn på i det følgende kapittel.

Når det kommer til spørsmålet om informantene tror at menn og kvinner som ofre blir tatt på alvor i like stor grad forteller de om at de håper dette er tilfellet, men at de er redd det ikke alltid er slik i praksis. En av informantene forteller at hun er «redd det glipper noen ganger». Betjentenes argumenter går hovedsakelig på skadepotensiale; at menn i praksis kan utføre mer alvorlig vold mot kvinner enn omvendt, og samfunnets forventninger til menn.

PB 1 forteller følgende etter jeg har stilt spørsmålet om han tror om menn og kvinner som ofre blir tatt på alvor i like stor grad:

«I vold i nære relasjoner... Nei, jeg tror ikke det. Eh, jeg tror litt sånn at man litt sånn flåsete sagt så kan man tenke - *herregud, for en mann, da, åssen kar er det her* - Men det er jo klart, det er jo også sikkert vanskelig for menn å komme ut, nettopp fordi

de kanskje møter den type holdninger, ikke nødvendigvis av politiet, men av samfunnet generelt» (PB 1).

PB 6 forteller at han selv har behandlet menn og kvinner som ofre forskjellig. Han kommer med et eksempel på dersom en mann har blitt utsatt for vold av en kvinne:

«[...] tenkt at når menn utsettes for vold av en kvinne, ikke nødvendigvis i nære relasjoner, men for eksempel på byen, så tenker jeg eller jeg har tenkt at det har mindre potensial, skadepotensial, enn om en mann utførte vold mot en kvinne.. Rent sånn fysisk har det mindre potensial og av den grunn er mindre alvorlig. Det har jeg tatt meg selv i å tenke, og da har det også ofte endt med en annen reaksjon, altså kanskje at mannen bare blir undersøkt, og hun kun bortvist» (PB 6).

Videre forteller han:

«[...] men i motsatt tilfelle da, hvis en mann hadde dengt løs på en kvinne, så hadde vi kanskje.. bestilt en ambulanse til henne, og han hadde blitt bura i... tatt med inn i arresten, da, for ordensforstyrrelse, eller vold» (PB 6).

Han forteller videre at det er vanskelig å finne en situasjon med likt skadeomfang nettopp for å kunne sammenligne. Hans erfaring er at konsekvensene er større etter at en mann har utsatt en kvinne for vold enn omvendt. Videre forteller han at han opplever at menn som utsettes for vold ofte «tar det som en mann, mindre skadd, det er mindre potensial [skadepotensial]», og at mennene ofte gir inntrykk av det samme. Videre sier han: «[...] og da blir det jo litt sånn... hvis de mener det, så har jeg kanskje en forutinntatthet om at «ja, hun kan ikke skade deg så mye»...» (PB 6). PB 4 knytter tanken om at kvinner ikke kan skade menn i like stor grad som omvendt med samfunnets tanker om kjønn:

«[...] Så jeg tror nok det er litt i den naturen, da, mellom menn og kvinner. At menn er generelt mer i bråk og slåssing og sånt, oppgjennom livet sitt, enn det damer er, stort sett. Så man er nok litt mer sånn man tenker vel at - *ja, det her var vel ikke så alvorlig, ikke sant* - Man er kanskje mer vant til det, da. Så jeg tror nok det har endel innvirkning på det, ting som kanskje burde vært meldt til politiet, ikke blir det, da. For

det er jo like alvorlig at en kvinne slår en mann som at en mann slår en kvinne, det er samme lovbrudd. Så får man jo heller se på skadegraden i etterkant» (PB 4).

På spørsmålet jeg stiller om informantene tror at menn og kvinner som ofre blir tatt på alvor i like stor grad svarer PB 7 følgende: «Nei.. Det tror jeg ikke. Jeg tror kvinner blir i mye større grad tatt på alvor enn menn». Når jeg spør om hvilke faktorer som spiller inn her forteller han følgende:

«[...] jeg tror det går på barneskole og alt det der, menn skal være sterke, skal tåle, du har lært det fra du var liten ikke sant. Så det sitter langt inne, det gjør det. Så jeg tror det er samfunnet vårt som gjør det, og at menn som regel, ønsker å dempe det her selv, faktisk» (PB 7).

Her er også samfunnets forventninger til menn et sentralt argument. Informanten argumenterer for at forventningene til hvordan gutter og menn skal være - at de skal være sterke og tåle å bli utsatt for ting - nok påvirker hvordan de «tar» det dersom de skulle bli utsatt for vold. Et relevant problem her kan være at mennene ikke nødvendigvis ønsker å se så alvorlig på det de blir utsatt for, noe som kan føre til en bagatellisering av volden. Et annet problem kan være at mennene ønsker å se alvorlig på det de blir utsatt for og faktisk oppsøker hjelp, men opplever å ikke bli tatt på alvor. Informantene trekker også paralleller til offerrollen og påpeker at kvinner lettere passer inn i denne. PB 4 forteller at han tenker at kvinner er flinkere til å «spille offer» og at dette kan være noe av årsaken til at politiet tar kvinner som ofre mer på alvor enn menn som ofre. Dette kan tenkes å henge sammen med våre kjønnede assosiasjoner til begrepet offer. PB 4 forteller om en hendelse han var på, hvor det var en kvinne som hadde utsatt mannen sin for vold, samtidig som hun «spilte offeret»:

«[...] og hun var jo smart da, hun spilte jo veldig offer.. uten å være altfor forutinntatt, så er det kanskje det jeg har erfart, at kvinner kan være flinkere til å spille eller være offer enn det menn er og det er nok derfor vi har så mange mørketall også tror jeg, fordi menn synes kanskje det er flaut da, å ha fått juling eller blitt slått til av en dame» (PB 4).

En av informantene til Aas (2009, s. 220) forteller også om kvinner i offerrollen, når det

kommer til kvinner som blir værende hos sin voldelige partner:

«Jeg har inntrykk av at – selv om det ikke er korrekt å si – at noen kvinner ønsker å være i offerrollen – vil ikke ut... det gir oppmerksomhet og sympati å bli i offerrollen... de får liksom identitet i rollen».

For å forstå mine informanternes tanker om offerets troverdighet vil det være relevant å se til Christies ide om «Det ideelle offer». «Det ideelle offer» er en idealtipe som reflekterer en kategori av offer som får vår fulle sympati samt fullt ut offerstatus. Aas (2014b, s. 32) skriver følgende: «Den gamle damen som blir slått ned og ranet på lyse formiddagen, er det klareste eksempelet på det ideelle offeret». Dette kan sies å være den rake motsetningen av ofrene mine informanter møter på i arbeidet med vold i nære relasjoner. Likevel trekker informantene linjer til offerrollen og forteller at kvinner lettere passer inn i denne enn menn. Skilbrei (2017, s. 119) skriver om noen av forestillingene om det ideelle offer. En av de handler om at offeret er svakt, gjerne fordi hun er kvinne, syk, ung eller gammel, og en annen handler om at de ekte ofrene ikke er utsatt for lovbrudd fra personer de kjenner (Skilbrei, 2017, s. 119). Når det kommer til vold i nære relasjoner ligger det i voldens natur at den skjer mellom noen med en form for relasjon og foregår innenfor husets fire vegger. Som beskrevet i teorikapittelet har vi gjerne følgende assosiasjoner til begrepet: svak, stakkarslig, hjelpeløs og passiv (Ericsson, 2004, s. 36; Jon, 2017, s. 186). Som nevnt tidligere kan våre forventninger til menn og mannlighet kan sies å være stikk motsatte og kan derfor være med på å forklare hvorfor informantene ikke nødvendigvis ser like lett på menn som ofre.

Tidligere forskning viser også at politibetjenter og politijurister opplever utfordringer når offeret ikke passer med forestillinger om ofre (Bjerketvedt, 2016; Brunovskis og Skilbrei, 2016; Aas, 2009). Brunovskis og Skilbrei (2016, s. 16) viser at i saker som gjelder seksuelle overgrep er det viktig at ofrene lever opp til en slags standard om det ideelle eller kulturelt godkjente offer for å oppnå troverdighet eller fremstå som troverdig i retten. En av informantene forteller om utfordringen han opplever når han møter på en sak med et offer som avviker fra det «normale»:

«[...] så da går det liksom litt treigere enn den prosessen som man kanskje ville tatt mye raskere enn hvis det var en dame som var offeret. Da tenker du liksom

etterforskning, sikring, tiltak: - *han skal hvertfall ikke være hjemme, han skal ut* - men hvis det er hun som er overgriperen så er det ikke så, det sitter lengre inne da, å tenke at hun skal ut og samme greiene som hvis det er mannen. Det å snu det rundt på hodet der, det tror jeg er ganske tøft» (PB 7).

Her ser vi at informanten møter på praktiske utfordringer når offeret strider med hvilke ofre han har erfaring og er kjent med. Det kan altså tenkes at offerets kjønn påvirker skjønnsbruken til politibetjenten og at situasjonen ansees som mindre alvorlig når offeret ikke er en kvinne. Ifølge Baumgartner (1992, referert i Bjerketvedt, 2016, s. 93) er ikke de skjønsmessige avgjørelsene tilfeldig, men er avhengig av kjønn, etnisitet og alder og om vedkommende har vært i kontakt med politiet tidligere. Dette trenger ikke nødvendigvis å være gjeldende i alle tilfeller, men er relevant å ta i betraktning sett hva mine informanter forteller om utfordringene knyttet til å løse oppdrag hvor offeret ikke er en kvinne.

En av informantene forteller om en lignende situasjon hvor det kunne se ut til at det var mannen som var den fornærmede. Han forteller om et oppdrag han hadde vært på, hvor en kvinne hadde utøvet vold mot sin ekspartner to ganger og det fantes fysiske bevis for begge tilfellene. Det var slik at mannen ikke ønsket å anmelde. Politibetjenten forteller også at han tror at politiet ikke tok disse oppdragene så alvorlig på grunn av blant annet størrelsesforskjellen partene imellom. Igjen ser vi at politibetjentene knytter biologiske forskjeller mellom menn og kvinner som en faktor for sakens alvorlighetsgrad. PB 2 forteller mer konkret om oppdraget; det startet med en melding om at to stykker sloss på gata og at det hadde sett ut som noen hadde prøvd å dra med seg et barn inn i en bil. Da de ankom stedet så alt relativt rolig ut; to menn og en gutt på to år satt i en bil og en kvinne stod på utsiden. Hun hadde tidligere vært sammen med den ene mannen som satt i bilen og de hadde den to år gamle gutten sammen. Konflikten som hadde oppstått tidligere handlet om at kvinnen skulle flytte utenlands og ønsket å ta med seg sønnen dit, noe faren ikke ønsket. Mannen fortalte også om trusler fra kvinnen om at han aldri skulle få se gutten igjen. Kvinnen fortalte om at mannen hadde gått til angrep på henne og tatt med seg gutten inn i bilen. Informanten forteller:

«Så vidt jeg kan huske så vi ikke noen fysiske skader på noen av dem, men hele skjorta hans var egentlig revet i stykker [...] Hun kom med ganske grove ting på

hvordan hun hadde blitt slått i bakken og at han hadde holdt henne fast og revet barnet ut av armene på henne. Her var det heldigvis videoovervåkning, og videoovervåkninga viste jo egentlig at de var like gode, eller han er ikke noe verre enn hu, og hun hadde jo egentlig dytta og slått og dratt i t-skjorta hans» (PB 2).

Videre spør jeg om hvordan saken endte og om det ble oppretta noen sak. Han forteller at han ikke trodde det:

«[...] og det er det som er erfaringa mi også, hvor vi kommer frem til at de er likegode, eller at det er mannen som er blitt utsatt for ting, at han har veldig sjeldent et ønske om at det skal opprettes sak, og det hadde ikke han her heller» (PB 2).

Videre forteller han at mannen egentlig bare ønsket at det skulle bli loggført og at han ville prøve å få til en avtale med kvinnen. Informanten forteller at han på et senere tidspunkt var på oppdrag med det samme eks-paret, hvor barnet hadde vært hos faren og hadde falt og slått seg. Faren hadde informert mor om dette og sagt at alt var bra med gutten. Da hadde kvinnen dukket opp hos mannen, «det hadde igjen gått galt» og da politiet ankom stedet hadde mannen igjen fått t-skjorta si opprevet. Heller ikke nå hadde mannen et ønske om å anmelde. PB 2 forteller:

«Jeg føler jo at hvis ting hadde vært motsatt der, at hun hadde hatt klær og sant som var helt revet i stykker og hans klær hadde vært helt fine, så hadde vi kanskje gjort litt mer med det, og en grunn til det kan jo være... Her var det ganske stor størrelsesforskjell på dem også, så jeg tror nok at hvis han hadde følt seg veldig utsatt eller at hvis det var noen fare for at han ble noe skaff, da, så tror jeg at han kunne forsvart seg selv, mens det i motsatt tilfelle ikke hadde vært så lett for henne å forsvart seg selv» (PB 2).

Han forteller at dersom det hadde vært omvendt: «[...] så tror jeg at vi hadde sett mer alvorlig på det hvis hun hadde vært, hatt klær og sånt som var helt revet i stykker» (PB 2). Her kommer det tydelig frem at når saken blir snudd på hodet og man har med et mannlig offer i stedet for et kvinnelig så opplever informanten at dette skaper usikkerhet knyttet til den praktiske løsningen av saken. PB 2 nevner ikke at dette nødvendigvis påvirker troverdigheten,

men vedkommende ser det vanskeligere å praktisk løse situasjonen når man har et offer som avviker fra «normalen». Det kan tenkes at det neste steget i det ferdiglagde «scriptet» om vold i nære relasjoner (som består av en mannlig gjerningsperson og et kvinnelig offer) mangler, noe som kan skape usikkerhet i arbeidet. PB 5 forteller at hun er redd «det glipper noen ganger», men at hun tror at dersom en mann hadde kommet og fortalt politiet at han hadde blitt utsatt for vold ville hans troverdighet settes høyt. Hun tilføyer at problemet muligens ville blitt å ha fått mannen til å snakke. Hun forteller at det er viktig at folk får en god relasjon til politiet og at det er viktig å bli trodd, og at man heller burde skrive en anmeldelse for mye, enn en for lite.

En av informantene skiller seg ut når det kommer til hva som påvirker troverdigheten, ved å i tillegg til å snakke om kjønn som en faktor nevner han også språk- og kulturforskjeller. Han forteller følgende:

«Det som ofte er en utfordring med det her er jo at det veldig ofte er utenlandske personer, og det kan være språkproblemer, du merker jo at det er kulturforskjeller. Ting som de ser på som veldig respektløst og veldig ille og som da de følte var helt greit å rettfærdiggjorde for å slå tilbake [...] For oss er det jo aldri greit å slå egentlig, sånn sett, så det er jo ingenting som kan rettfærdiggjøre det» (PB 2).

Videre knytter han språkproblemene opp mot troverdigheten:

«[...] det gjør det jo vanskelig å oppfatte hva som egentlig har skjedd. Vanskelig hvis en part prater veldig godt norsk, og den andre personen prater verken godt norsk eller godt engelsk, så er det jo vanskelig å finne ut av hva som egentlig har skjedd. Og jeg føler, jeg tror jo også at vi ikke tar det så alvorlig når vi ikke klarer å forstå hva som har skjedd egentlig» (PB 2).

Verken utseende, emosjonell fremtoning eller etnisk tilhørighet sier direkte noe om en persons troverdighet. Dog kan holdninger til ulike etniske grupper påvirke beslutninger og faktisk forsterkes i direkte konfrontasjon med vitnet i retten (Melinder, 2015, s. 293). Melinder (2015, s. 293) skriver at for eksempel religiøse symboler som for eksempel hodeplagg utvilsomt vil vekke ideer og signaler som kan påvirke oppfatningen og vurderingen av vitnets eller tiltaltes troverdighet. Et eksempel som trekkes frem er faktisk verbalspråk;

dersom vitnet eller den tiltalte ikke behersker norsk vil dette mest sannsynlig aktivere holdninger som igjen kan påvirke troverdighetsvurderingene.

Videre spør jeg informanten om det blir brukt tolk i slike situasjoner og får til svar at det har han aldri vært med på å bruke ute på stedet. Han forteller at han tror det ikke brukes tolk da det tar lang tid og de ikke har noen rutiner for det: «[...] jeg vet ikke hvordan jeg skulle ha brukt en tolk» (PB 2). Derimot forteller han hvordan de forsøker å løse problemene knyttet til språkutfordringer; når de får mulighet bruker de for eksempel familiemedlemmer eller naboer som snakker samme språk som de de har rykket ut til, i tillegg til norsk. Informanten forteller at dette har fungert greit. Det at informanten ikke har vært med på å bruke tolk på stedet betyr ikke nødvendigvis at det ikke brukes, men det kan likevel være verdt å bemerke seg. Hva informanten forteller om hvorfor han tror det ikke brukes tolk på stedet kan knyttes til utfordringene informantene opplever med tanke på bevisføring, som vil utdypes i neste kapittel.

Informantene ønsker å vektlegge både menns og kvinners troverdighet som ofre høyt. Dog forteller informantene om en annen praksis; de tror at kvinner som ofre blir tatt på alvor i større grad enn det menn gjør. Dette begrunnes med flere faktorer: blant annet skadepotensiale - at menn potensielt kan påføre kvinner mer skade enn omvendt, og samfunnets forventninger til både menn og kvinner. Faktorer som kjønn, type vold som utøves og språk- og kulturforskjeller ser ut til å være sentrale faktorer når det kommer til hvordan betjentene handler i situasjonene. Disse faktorene påvirker altså deres skjønnsutøvelse. Når politiblikket blir utfordret av situasjoner som avviker fra hva mesteparten av deres erfaringer består av oppstår det problemer knyttet til hvordan de praktisk skal løse oppdragene. Utfordringene som politibetjentene opplever i arbeidet med vold i nære relasjoner vil gås inn på i det følgende kapittel.

6 De krevende delene av arbeidet – bevisføring, fornærmede og ressurser

Følgende kapittel er mitt andre av totalt to analysekapitler. I dette kapitlet vil jeg besvare følgende forskningsspørsmål: «*På hvilken måte kommer de kjønnede forestillingene til uttrykk i utfordringene informantene møter på?*» og «*Hva er det som fremmer og hemmer politiets muligheter til å avdekke vold hvor gjerningspersoner og offer avviker fra «normalen»?*».

Utfordringene som samtlige av betjentene snakket om er hovedsakelig knyttet til bevisføring. Møtene med fornærmede og utfordringer knyttet til ressurser og tidspress kan se ut til å forsterke utfordringene med bevisføring. Derfor vil disse temaene danne de to siste delkapitlene i følgende kapittel. Mine funn vil diskuteres i lys av teoretiske perspektiver som Lipskys (2010) «Street-level bureaucracy», kjønnteori, politi- og patruljekultur og tidligere forskning.

6.1 Bevisføring

Tidligere forskning viser at vold i nære relasjoner er et utfordrende felt å jobbe på og en av årsakene viser seg å være bevisføring (Aas, 2009, 2014a og 2019). I Aas' studie fra 2014 fortalte både de voldsutsatte kvinnene og de ansatte ved krisesentrene om et politi som var opptatt av tidsangitte og konkrete handlinger som lett kunne knyttes til straffeloven. I hans studie fra 2019 fremkommer det at politibetjentene opplevde sakene med fysiske bevis som de enkleste å håndtere (Aas, 2019).

Rapporten *Fra overgrep til straff* som kom i juni i år viser at over halvparten (55%) av alle anmeldelser av mishandling i nære relasjoner og 38% av anmeldelsene av andre typer familievold i perioden 2010-2017 ble henlagt på grunn av manglende bevis (Stene, 2020). Til sammenligning resulterte 30% av alle anmeldte familievoldlovsbrudd i at en eller flere gjerningspersoner fikk en straffereaksjon, hvor en av fem anmeldelser resulterte i straff gitt i domstolene – da som oftest med en fengselsdom. Disse tallene indikerer at bevisførsel er krevende når det kommer til denne typen lovbrudd, og er derfor noe jeg vil undersøke nærmere hos mine informanter.

6.1.1 Betydningen av type vold – og hvem som rammes av hva

Betydningen av type vold som utøves har i tidligere forskning vist seg å være sentralt i hvordan politiet håndterer og løser oppdrag. Myhill (2019) fant i sin studie om politiets holdninger til og begrunnelser for valg de tar knyttet til vold i nære relasjoner at de sakene som politibetjentene valgte å anmelde var de sakene hvor det hadde vært utøvet fysiske vold som hadde ført til fysiske skader. Disse sakene ble ansett som mest håndterbare når det kom til bevisføring. utfordringene med bevisføring som kommer til uttrykk blant informantene er knyttet til hvilken type vold som utøves (fysisk/psykisk) og hvem som rammes av hvilken type vold. Mange av informantene sitter med erfaringen om at kvinner rammes i all hovedsak av fysisk vold, mens menn i all hovedsak rammes av psykisk vold. En av informantene forteller om et oppdrag han nylig var ute på hvor vi ser hvordan utfordringen med bevisføring knyttes til hvilken type vold som har funnet sted:

«[...] hvor da den ene parten sier at *han er manipulerende, han sier sånn og sånn*, og den mannlige parten sier *hun er manipulerende, hun sier sånn og sånn*. Også må jo vi på en måte se da, kan det være tydelige tegn på ting, er det merker som indikerer at her har det vært utført vold, det er ikke alltid det er det. Det er klart, står man med hevelse i ansiktet og blått øye er det veldig lett å konstatere med at her har det vært noe i hvertfall, men hvis det ikke er merker, så er det vanskelig å si..» (PB 1).

Alle informantene forteller at bevisføring er utfordrende. Grunnene de oppgir er at det er vanskelig å bevise sakene hvor det ikke foreligger fysiske bevis og at det i disse sakene ofte blir «ord mot ord». Dette forteller også PB 2 om:

«Det blir jo mye mer, mye oftere ord mot ord. Det er det jo ofte på sånne typer saker [saker hvor det ikke foreligger fysiske bevis], men det er jo mye lettere når vi har spor som kan gi det ene ordet litt mer kredibilitet enn den andre parten sitt» (PB 2).

Vedkommende forteller at dersom man har noen (fysiske) spor vil sakene bli enklere å løse fordi de fysiske sporene vil bidra til å gjøre hva partene forteller mer troverdig.

De fysiske bevisene vil gi det ene ordet mer «kredibilitet», som informantene forteller. En annen informant forteller at man ikke kan anmelde noe kun basert på magesfølelsen heller:

«Det er jo, hvis det ikke er noen som vil fortelle oss noe og vi ikke får noe, vite noe, så er det vanskelig å anmelde noe. Hverfall psykisk [vold] da, det blir jo bare, vi kan ikke bare anmelde helt på magesfølelsen heller, hvis man ikke vet noe som helst» (PB 7).

I tillegg til at dette skillet mellom fysisk og psykisk vold knyttes opp til bevisføring; hvor lette eller vanskelige de er å løse, knytter også informantene dette skillet opp mot kjønn. Det er et tydelig skille hos informantene når det kommer til utsatthet for type vold. Informantene forteller at kvinner i størst grad blir utsatt for fysisk vold, mens menn i størst grad for psykisk vold. Skillet kommer også til uttrykk i utøvelsen av vold; kvinner utøver i all hovedsak psykisk vold, mens menn i all hovedsak fysisk vold. PB 7 forteller om et tilfelle som er gjennomgående for mine informanters tanker om hvem som utsettes for hvilken type vold:

«Det er jo litt sånn, kvinner er jo mer.. flertallet av kvinner er mer sånn feminine og menn er litt mer robuste, ikke robuste da, men litt mer sånn fysiske tenker jeg. At det er en kjønnsforskjell der da [i hvilken type vold de blir utsatt for], rett og slett [...] Hvis du tenker på barn, da, jenter er flinke fra tidlig alder av til å psyke ut hverandre, mens gutter de sloss. Jeg tror det ligger litt der også, sånn grunnleggende» (PB 7).

Forskjellene i hvem som utøver hvilken type vold kan forklares med hans tanker om de biologiske forskjellene mellom kvinner og menn. Han forteller om kvinner som mer «feminine» enn menn og menn som litt mer «fysiske» enn kvinner, og at dette kan være av betydning for hvilken type vold de utsetter partner for. Informanten trekker også paralleller til hvordan jenter og gutter er som barn. Hva han beskriver kan knyttes til ulik sosialisering av jente- og guttebarn (Solbrække og Aarseth, 2006). PB 4 forteller også om lignende erfaringer; at menn i større grad utøver fysisk vold enn det kvinner gjør og at kvinner i større grad bruker mer psykisk vold, gjennom å for eksempel «true». Informanten har også sett kvinner som har utøvet fysisk vold og forteller at han har inntrykk av at de er mer «krakilske» [enn menn]. Det at han bruker ordet «krakilsk» om opplevelsen av kvinnene kan gi uttrykk for en minimering eller en opplevelse av at det kvinnen har gjort ikke er så alvorlig. Han forteller følgende:

«[...] jeg tror at menn er mer kapabel til å bruke mye mer fysisk vold [enn kvinner] og kvinner kan være fæle på å true og bruke mer psykisk vold, gjerne hvis det er barn med i bildet, og rettighetene til barnet, hvem som skal ha barnet - hvis du gjør det her

så skal jeg sørge for at du aldri ser barnet ditt igjen – og så videre, det har også vært tilfeller av det da, så jeg tror, ut fra min erfaring er menn kan være mer fysiske og damene kanskje med psykisk, selv om jeg har sett tilfeller der damene har vært fysiske og, da. Gjerne litt mer krakilske, kanskje» (PB 4).

PB 7 forteller også om dette skillet mellom fysisk og psykisk vold og at det er en kjønnsforskjell i hvilken vold de utøver og utsettes for. Han forteller om at han tenker kvinner kan holde på lenge med den psykiske volden, nettopp fordi de er kvinner, og at mannen ikke skal slå tilbake. Han forteller følgende:

«[...] jeg tenker kanskje at menn blir oftere utsatt for psykisk vold enn fysisk vold, for det er.. det er ikke alle kvinner, det er et fåtall av kvinner som virkelig går inn for å banke mannen sin, og at mannen på en måte tillater at det skjer. Men den psykiske volden den tror jeg er, den tror jeg de er mer utsatt for fordi, jeg tenker liksom at kvinner kan pushe det mye lengre da, fordi de er kvinner, og han skal jo ikke slå tilbake» (PB 7).

Informanten tror at kvinner kan «pushe» det lengre, noe som kan tenkes å henge sammen med vårt syn på kjønn. Volden som kvinner utsetter menn for oppleves som mindre alvorlig og derfor kan de holde på lengre. Dersom mannen slår tilbake vil det mest sannsynlig føre til strengere sanksjoner. Dette har også blitt vist i tidligere forskning. Studier har vist at tradisjonelle stereotypiske tanker om kjønn har preget flere institusjoner i samfunnet, blant annet rettssystemet (Crew, 1991; Denov, 2003; Embry og Lyons, 2012; Gilbert, 2002; Hamilton og Worthen, 2011; Patterson m.fl., 2019). Det er for eksempel blitt beskrevet i tidligere forskning at kvinner ofte blir møtt med en mildere behandling av straffesystemet (Crew, 1991; Embry og Lyons, 2012). Denne behandlingen støttes av hva som kalles for ridderlighetsteorien, eller paternalisme. Ridderlighetsteorien handler om at menn ikke ønsker å forårsake skade eller ulempe for en kvinne, i kombinasjon om tanken om at kvinner ikke kan være kriminelle (Crew, 1991, s. 60). Paternalisme derimot, handler om at en sammenligner en kvinne med et barn og at hun dermed trenger beskyttelse. Hun kan ikke holdes ansvarlig for handlingene sine, enten det gjelder kriminelle handlinger eller ikke. Begge disse tankegangene har ofte samme utfall eller samme konsekvenser og blir dermed brukt om hverandre (Embry og Lyons, 2012, s. 147). Dette kan tenkes å være en forklaring til

hva PB 7 forteller, om at «kvinner kan pushe det mye lengre». PB 5 forteller om at i de tilfellene hvor mannen har blitt utsatt for vold av sin (her: kvinnelige) partner, er det ofte vanskelig å finne ut av hva som faktisk har skjedd:

«[...] For det første må du jo ha vedkommendes forklaring, eller den mannlige parts forklaring, også har jeg inntrykk av at det sitter langt inne [for menn], igjen, bare mine tanker.. At det sitter langt inne både det å skulle ringe politiet for å faktisk få hjelp, men også hvis noen andre har observert noe så ønsker de ikke å forklare seg, og hvis vi ikke har den mannlige part, så må vi jo ha andre bevis, er det noen som har sett det? Veldig sjeldent, nei.. Er det noe som er synlig i rommet? Så helt klart veldig mye vanskeligere å skulle ha håndfaste bevis i en sånn sak, da, enn med en mann mot ei dame» (PB 5).

Flere av informantene gir inntrykk av at de sakene hvor det foreligger fysiske bevis er enklere å håndtere enn sakene uten fysiske bevis. Dette har tydelige fellestrekk med funn fra tidligere studier i både Storbritannia og Norge (Myhill, 2019; Aas, 2019). Denne forskjellen knyttes også til kjønn; volden som kvinner i all hovedsak utsettes for er lettere å bevise, mest på grunn av fysiske bevis. Volden som menn utsettes for er i all hovedsak vanskeligere å bevise, både på grunn av mangel på fysiske bevis, og at mennene ikke like lett forteller om hva som har skjedd som det kvinner gjør. Tidligere studier har vist at gjerningspersonens og offerets kjønn og seksuelle legning er relevant når det kommer til oppfattelse av situasjonens alvorlighetsgrad. Cormier og Wood (2008, referert i Lockwood og Prohaska, 2015) fant i sin studie at både politistudenter og politibetjenter sitt syn på vold i nære relasjoner var avhengig av blant annet gjerningspersonens og offerets kjønn og seksuelle legning. Deres funn gikk blant annet ut på at scenarioene med en mannlig gjerningsperson og et kvinnelig offer ble sett på som mer alvorlig sammenlignet med andre typer kombinasjoner av kjønn (enn for eksempel dersom gjerningsperson og offer var av samme kjønn, eller hvor offeret var en heterofil mann). Begge gruppene (studentene og betjentene) hadde også høyere tilbøyelighet til å ringe politiet (dersom de ikke var på jobb selv) dersom de var vitne til en mann som var voldelig mot sin kvinnelige partner, sammenlignet med lik situasjon med partnere av samme kjønn. Dette støttes av hva mine informanter forteller, når de forteller om at de tror kvinner lettere kommer unna med volden de utsetter sin mannlige partner for, enn omvendt.

Som i Myhills (2019) studie finner mine informanter det utfordrende å takle sakene hvor det ikke foreligger fysiske bevis. Dette finner vi også hos Aas (2019, s. 108); både politiet og resten av strafferettssystemet møter store utfordringer når det kommer til å overholde intensjonen med lovverket om å skulle kunne fange opp den overordnede kompleksiteten som voldelige parforhold består av. Dette kan henge sammen med at det gjerne krever gjentakende og omfattende avhør av ofre, og at politiet må grave dypere enn til de enkeltstående hendelsene, samt se etter mønstre. Som Aas skriver: «A violent regime may then appear» (Aas, 2019, s. 108). Det viser seg at i mange av sakene blir ikke dette fanget opp i det hele tatt. Det ser ut til at det er den psykiske volden som vanskeligst lar seg oppdage, og at dette ofte ikke blir med i rapportene i etterkant (Aas, 2019, s. 108). Aas (2019, s. 108) peker på at dette kan ha sammenheng med at det i lovverket ikke er definert tydelig hva som menes med psykisk vold. Dette kan være med på å påvirke politiets «interesse» i den psykiske volden også. Er det vanskelig å finne ut av hva psykisk vold faktisk er, og hvordan den kommer til uttrykk i parforhold kan det tenkes at denne volden på en måte går på «bekostning» av den fysiske volden. Tidligere studier viser at politiet virker å være langt mer interessert i de fysiske formene for mishandling (Aas, 2014b). Samtidig uttrykker de voldsutsatte kvinnene i samme studie at den psykiske mishandlingen beskrives som verre enn den fysiske. PB 2 forteller at selv om han er klar over at det er straffbart med psykisk vold er det vanskelig å ta det på alvor i like stor grad som den fysiske volden:

«For det er jo, jeg vet jo at det er straffbart også med psykisk vold og psykisk terror og sånt, men det er jo vanskeligere for oss å se det, først om fremst. Også er det vanskelig å ta det så alvorlig som når man har fysiske skader, så ja jeg tror det påvirker hvordan vi, hvor alvorlig vi tar det og hvor vi legger terskelen for å opprette sak, ja» (PB 2).

Dersom det er slik at politibetjenter ikke tar de psykiske formene for mishandling like alvorlig som de fysiske kan dette tenkes å medføre at mange voldsofre ikke får den hjelpen de trenger. Dette vil sees nærmere på i kapittel 7.

Bevisføring viser seg å være noe samtlige av betjentene forteller om som en stor utfordring. Informantene sitter altså med en erfaring og tanke om at menn oftest rammes av psykisk vold, mens kvinner som oftest av fysisk vold. Når det kommer til bevisføring opplever de at den fysiske volden er lettest å bevise. I tråd med tidligere forskning kobles voldens

alvorlighetsgrad til hvorvidt den er fysisk. Dette reduserer også politibetjentenes oppmerksomhet rettet mot psykisk vold. To faktorer som kan tenkes å være med på å forsterke disse opplevelsene er møtene med de fornærmede, samt deres opplevelse av at de har dårlig tid ute på oppdragene. Disse faktorene vil diskuteres i de kommende to delkapitler.

6.2 Fornærmedes samarbeidsvilje

Utfordringene informantene opplever er også knyttet til å få fornærmede til å samarbeide, i form av å snakke med politiet. Flere av informantene forteller om fornærmede som snakker på stedet, men som i etterkant trekker anmeldelsen. Det er her offentlig påtale kommer inn som et viktig virkemiddel, og politiet kan på eget initiativ og uavhengig av hva fornærmede ønsker, straffeforfølge tilfeller de får kjennskap til (Aas, 2009, s. 59). Noe av formålet med denne bestemmelsen var at en skulle frigjøre fornærmede fra byrden ved å begjære sin egen partner eller familiemedlem straffet (Aas, 2009, s. 50). Dog viser tall fra Aas (2009, s. 172-175) sin studie at tallene for politiets bruk av offentlig påtale var nokså beskjedne når mistenkte ikke ble pågrepet for vold mot partner, noe som var avhengig av flere faktorer: hvor tydelig og klar hendelsen fremstod for politiet, alvorlighetsgraden av volden som er utført og offerets «samarbeidsvilje». Dette er faktorer som også mine informanter forteller om.

Det er i tidligere forskning vist at politiet opplever det problematisk når fornærmede i vold i nære relasjoner-saker ikke ønsker å prate, eller trekker forklaringen sin i etterkant (Edvardsen og Berg, 2017; Aas, 2009). Det kan være en rekke faktorer som påvirker dette, blant annet redsel for voldsutøveren, hensynet til barna, at den voldsutsatte har vansker med å se seg selv som voldsutsatt eller bagatelliserer volden som har funnet sted, eller at vedkommende har både status som mistenkt og fornærmet i samme sak (Bakketeig og Dullum, 2019, s. 259-263). Aas (2009, s. 218) har skrevet om det «motstridige» offer, som blir beskrevet som ofre som ikke opptrer i tråd med hva politiet forventer, krever og ønsker i slike saker. Et utsagn fra en politibetjent er svært beskrivende for møtet med denne typen fornærmede og mistenkt: «Da blir de plutselig venner og vi er fienden» (Aas, 2009, s. 218). Selv om Aas primært skriver om kvinnelige ofre er det overførbart til hva mine informanter forteller om frustrasjon når de møter på fornærmede som for eksempel ikke ønsker å snakke, eller ønsker å trekke tilbake sin forklaring eller anmeldelse. En historie som trekkes frem er av Aas er denne, som han understreker at vil bli gjenkjent av flere politifolk:

«Den handler om en kvinne som hadde flyktet til naboen fordi mannen tok kvelertak på henne. Dagen etter hadde politiet tilkalt henne til et såkalt – fornærmede-avhør men det viste seg at kvinnen ikke ønsket noen straffesak likevel, og hun avslørte at hun hadde tilkalt politiet bare for å – markere – overfor mannen. Politikvinnen sier følgende med et hjertesukk: *Hvorfor kunne hun ikke sagt det med en gang? - her hadde vi starta det opplegget – så trekker hun seg!*» (Aas, 2009, s. 219).

En annen av hans informanter hadde omtrent samme tonefall når hun forteller om en mishandlet kvinne der hennes mann ikke ble pågrepet blant annet fordi «*når hun ikke vil løfte en finger for å hjelpe oss*», og en siste historie som ble fortalt av en politistudent som hadde i løpet av sitt praksisår pågrepet en mann for vold mot partneren. Mannen ble satt i arrest, og studenten oppdaget i etterkant at kvinnen stod utenfor arresten og ventet på mannen (Aas, 2009, s. 220). Mange politifolk kan fortelle om lignende erfaringer som over, og politiet ofte er forberedt på, og omtrent regner med at fornærmede ikke vil spille på lag i straffesaken: «En politimann forklarer det slik; Når jeg kommer inn in en leilighet tar jeg utgangspunkt i at kvinnen ikke vil si noe til politiet – ikke vil ha noe med politiet å gjøre» (Aas, 2009, s. 220-221). Aas (2009, s. 220) skriver at dette er erfaringer som demotiverer mange politibetjenter. Flere av informantene peker på det som problematisk at fornærmede ikke samarbeider godt med politiet når politiet kommet på stedet. Ifølge Lipsky (2010, s. 54) arbeider politiet, på lik linje andre bakkebyråkrater med klienter som kan defineres som «ufrivillige» klienter. Fornærmede er avhengig av politiet for å få hjelp, både der og da, og senere i en eventuell straffesak. Politiet er ikke en tjeneste man kan velge bort; man kan ikke lukke døra og si «nei takk» (Bjerketvedt, 2016, s. 95). Bakkebyråkraten (grasrotbyråkraten som Granér og Kronkvist skriver) er, i arbeidet for organisasjonen, avhengig av klientens samarbeidsvilje (Granér og Kronkvist, 2014, s. 67-68). Likevel viser tidligere forskning, samt mine funn, at fornærmede kan oppleves som «vanskelig», eller lite interessert i å samarbeide med politiet. En av mine informanter forteller om utfordringene hun opplever i møte med fornærmede:

«Det første jeg tenker på nå er som man ofte merker at fornærmede ofte trekker anmeldelsen, som en sånn generell utfordring i etterforskningsarbeidet, da [...] jeg har opplevd å få veldig god kontakt med fornærmede på stedet, fått sittet alene og snakket med vedkommende og får veldig følelsen av at hun har lyst til å anmelde, og at hun

endelig fikk snakket med noen om det, også går det kanskje noen dager så trekker de anmeldelsen, fordi de er redde for represalier, da» (PB 3).

PB 3 er ikke alene om disse erfaringene. Samtlige av mine informanter nevner det at fornærmede trekker anmeldelsen i etterkant som en utfordring.

«Vedkommende blir kalt inn til avhør senere, så nekter vedkommende å si noe... eller - *det var ikke sånn, det kom feil ut* - eller et eller annet. [...] Vi rapporterer jo det vi har sett, og hvordan vi opplevde situasjonen, vi må jo skrive en objektiv rapport. Vi kan jo ikke drive med syensing. [...] For det er veldig ofte et tema, at de trekker [forklaringen sin], at de nekter å si noe mer, også at alt er bra igjen da, vedkommende har sagt unnskyld og det her skal ikke skje igjen..» (PB 1).

«[...] De vil gjerne la seg avhøre, men jeg merker at de holder tilbake informasjon, da [...] avhørene blir veldig mye, mye vanskeligere selv hvis du har, når du har en som setter seg litt på bakbena og ikke vil eller ønsker å fortelle alt, da, synes det er skummelt at det kanskje kan – *hvis jeg forteller det her så kommer han eller hun til å banke meg opp igjen, ikke sant*» (PB 4).

Det er tydelig at informantene synes det er krevende å møte fornærmede som ikke «gir» det politiet trenger for å kunne opprette en sak. Politiet har mulighet til å benytte seg av offentlig påtale, men forskning viser at om de gjør det blant annet avhenger av offerets «samarbeidsvilje» (Aas, 2009). Det at politibetjentene opplever at fornærmede trekker anmeldelsen tilbake og forklarer at «alt er bra igjen» er på ingen måter noe nytt. Tidligere forskning viser at en vanlig årsak til at fornærmede ikke ønsker å avgi forklaring til politiet, eller at fornærmede trekker tilbake anmeldelsen nettopp handler om dette – frykt for å bli utsatt for ytterligere vold dersom mistenkte for vite om dette (Grøvdal, 2012; Aas, 2009). Edvardsen og Berg (2017) skriver følgende:

«Det kan være en fordel at man som politibetjent i møte med ofre for familievold har reflektert over hva som kan ligge til grunn for denne vegringen og redselen for å stå fram. En manglende forståelse av hva dette handler om, kan i ytterste konsekvens medføre at politibetjenten unnlater å ta slike saker på alvor» (Edvardsen og Berg,

2017, s. 77).

Det er altså tydelig at politibetjentene synes dette er utfordrende saker å jobbe med, og hva de forteller om utfordringene de møter på når fornærmede ikke ønsker å prate, eller trekker anmeldelsen i etterkant kan også kobles til hva neste kapittel handler om, nemlig tidspresset de jobber under. Hadde informantene hatt mer tid på stedet opplever de at det ville være lettere å få fornærmede til å snakke.

6.3 Begrensede ressurser

Ifølge Lipsky (2010) er en felles utfordring hos alle bakkebyråkrater knyttet til ressurser. Han skriver følgende: «bureaucratic decision making takes place under conditions of limited time and information» (Lipsky, 2010, s. 29). Bakkebyråkrater har ofte store mengder saker som skal løses, samtidig som de opplever en begrensning i hvor mye tid de har til rådighet. Edvardsen og Berg (2017) skriver at tiden man har til rådighet i slike oppdrag er viktig. Mangel på tid kan nemlig snevre inn fokuset og beslutningsgrunnlaget og skaper dårlige forutsetninger for blant annet å lytte og å se (Edvardsen og Berg, 2017, s. 79). Manglende ressurser og en begrensning i tid de har på stedet er noe som samtlige av informantene snakker om som en utfordring. En av informantene beskriver hvor komplisert det er å jobbe med vold i nære relasjoner, og beskriver manglende ressurser som en stor utfordring:

«Ehm, det er ressurskrevende, ofte så er vi jo bare to stykker, og kommer du i en familie hvor det er mor, far og barn, da, og prøve å ivareta alle sammen uten at noen blir glemt, det er krevende. Også er det jo vanskelig å prøve å nøste opp i det, de har jo ulike forklaringer og man vet ikke hele historikken, du kommer inn i en akutfase og skal prøve å nøste i noe som kanskje har vedvart i lang, lang tid [...] man skulle gjerne brukt veldig mye mer tid, men så har man jo også litt press fra der man jobber da, at man må være klar til nye ting. Så det er litt den der balansen, da, å klare å ivareta samtidig som man faktisk må bli ferdig etterhvert. Også er det jo enda mer når det er barn i tillegg, for de skal jo bli sett og hørt de og, så det er begrenset hvor mye man noen ganger får gjort, da» (PB 8).

Her peker informanten på flere momenter ved vold i nære relasjoner som viser godt at dette er komplekse saker å jobbe med. Et av problemene er å ivareta alle de involverte, et annet er å nøste opp i situasjonen, som ofte er sammensatt og har kanskje vedvart i lang tid. I tillegg har man presset fra arbeidsgiver, om at en må bli ferdig og klar for nye oppdrag. Kompleksiteten i oppdragene sammen med utfordringen med begrensede ressurser ser ut til å føre til at informantene ikke får gjort seg ferdig på stedet. To av informantene forteller om tidspresset de opplever:

«[...] man jobber i Oslo, man er litt pressa på tid, får beskjed fra operasjonssentralen *beklager, nå må dere kjøre til neste oppdrag* – det er jo selvfølgelig avhengig av alvorlighetsgraden på det oppdraget man er på..» (PB 5).

«[...] man har kanskje ikke tid til å bruke lang tid på dette her, fordi du veit at den lista er så lang av oppdrag som venter, 01 [operasjonssentralen] maser jo: «er dere snart ledig»? fordi vi må videre til andre ting ikke sant» (PB 1).

I en rapport publisert i 2019 (Wathne m.fl.) om Nærpolitireformens konsekvenser for de ansatte i politiet og politiets relasjon til publikum, presenterer forfatterne følgende påstand til 3105 politibetjenter i landets 12 politidistrikt: «Jeg mener at ... operasjonssentralen bidrar til stress i arbeidet gjennom sin oppgaveprioritering». Distriktet som i størst grad var enig i denne påstanden var Øst politidistrikt med 39% av respondentene som svarte helt eller litt enig. I Oslo politidistrikt var det 28% av respondentene som svarte helt eller litt enig på påstanden. Politiet, på lik linje med andre statlige og kommunale tjenester opplever å ha en begrenset med tid i sin arbeidshverdag (Lipsky, 2010, s. 29-30). I tillegg til dette har de også en stor mengde saker som skal løses, noe som medfører at de ikke alltid får tid til å undersøke saker godt nok og få god nok informasjon før de tar en beslutning. Flere av informantene vektlegger at denne typen saker krever mye mer tid og ressurser enn andre type oppdrag. En av informantene trekker paralleller til det å «fange» tyver. Det kan virke som om han synes at det å jobbe med for eksempel narkotikalovbrudd oppleves som «enklere» enn vold i nære relasjoner da det lettere kan bevises og du blir fort ferdig med saken: «[...] så har du pågrepet han og ha sitter i arresten og fått beslaglagt narkotikaen». Videre forteller han: «[...] for det er så mye mer og det er så omfattende ofte når du kommer inn på disse familievold» (PB 1). Han påpeker videre at vold i nære relasjoner er krevende tematikk å jobbe med:

«[...] fordi at det er utrolig mye merarbeid også er det, det er vanskelig tematikk å jobbe med, det er ikke noe vanskelig å gå på adressen og få den døra til gå opp, men det er så mye mer enn det, enn å fange [tyver]» (PB 1).

Når man har «fanget en tyv» har man oppklart en sak, man er ferdig, og klar til neste oppdrag. Et av målene, eller logikken til ordenspatruljen, er å være ledig og klar for neste oppdrag. Det at politibetjentene ønsker å bli fort ferdig og klar for neste oppdrag kan henge sammen med mål- og resultatstyringen av politiet. Som tidligere nevnt, når politiet måles på blant annet synlige resultater og måltall, kan det gå på bekostning av andre oppdrag som krever mer ressurser og mer tid til å få løst, som for eksempel vold i nære relasjoner. En annen fortolkning av ønsket om å fange tyver kan kobles til forskning på politiets yrkeskultur. Som vist i teorikapitlet har Finstad (2000) definert at det «egentlige» politiarbeidet gjerne omfatter en blåtur, en biljakt og at patruljen har fått en fange. Granér (2014, s. 141-142) fant i sin studie at hva som ble definert som «ordentlig» politiarbeid handlet om at man hadde med et tydelig identifiserbart lovbrudd, det var effektivt og det inneholdt dramatik. Dette perspektivet kan bidra med å belyse et lovbrudds status; å fange tyver eller å pågripe noen med narkotika kan antas å ha høyere status enn å jobbe med vold i nære relasjoner. Dette, sammen med lite ressurser og det at en skal generere måltall kan tenkes å forsterke hverandre, og kan muligens føre til at vold i nære relasjoner blir nedprioritert, eller oppleves enda mer krevende å jobbe med.

En annen politibetjent trekker paralleller til vold på byen: «vold kan være enkelt å finne ut av det, hvis det er på byen og en har slått en annen. For det er liksom litt mer åpenbart, i hjemme er det ofte litt mer lukket og tabubelagt» (PB 4). I Holmberg (1999, referert i Aas, 2009, s. 155) sin studie «Politiets skøn i retts sosiologisk belysning» skiller han mellom «gode» og «dårlige» saker, hvorav voldssaker trekkes frem som et eksempel på en «dårlig» sak. Argumentene for dette er at vold ofte blir et spørsmål om påstand mot påstand, hvor få eller ingen andre bevis foreligger. I studien hans fant han at dette var saker som politiet i Glostrup ikke ønsket å ta, da arbeidet med disse sakene ofte ble oppfattet som bortkastet tid. Hva som ble trukket frem som eksempel på «gode» saker, er saker hvor en for eksempel får tatt en tydelig lovbrøt på fersk gjerning, hvor bevisene er gode, og hvor det er mulighet til å oppnå et «skikkelig» resultat, nemlig en straffereaksjon (Aas, 2009, s. 155).

PB 1 forteller om frustrasjonen han opplever i møte med vold i nære relasjoner:

«[...] man føler at man stanger hodet litt i veggen, da. Det er vanskelig egentlig å få gjort noe. For det er jo ofte ganske dypt anliggende i den familien.. så kommer du der, så får du jo ikke løst noe på en time, eller to eller tre. Det er ganske mye mer som skal til, da, og det er ikke lett å se løsninga» (PB 1).

Det informantene forteller om at det er vanskelig å få gjort noe i slike situasjoner kan belyses av Lipsky (2010) som beskriver misforholdet mellom de tilgjengelige ressursene, tid, mengde arbeidsoppgaver og kompleksiteten i akkurat denne typen arbeid. Dette misforholdet kan gjøre at informantene opplever vanskeligheter med å få gjort noe i det hele tatt, selv om de kanskje egentlig tenker at noe bør gjøres. Dette vil være ekstra krevende for politi som jobber i områder med et spesielt stort tidspress. En av konsekvensene av det opplevde tidspresset kan være at betjenter koder familievold (eller vold i nære relasjoner) på andre lovbruddskategorier, for eksempel på kroppsskade eller kroppskrenkelse, nettopp for å frigjøre ressurser hos etterforskeren. PB 1 forteller følgende om det:

«[...] da er du på en måte over i familievold, ikke sant, da er det noe helt annet, det blir mye mer omfattende med en gang, enn en kroppskrenkelse. Og det er nok, tørr jeg å påstå, det er mange saker som er familievold som blir koda på kroppskrenkelse, nettopp fordi da er du ferdig, og på en måte ledig. Og det er jo ikke bra, ikke i det hele tatt» (PB 1).

Aas finner også lignende tilfeller hos en av sine informanter, som uttrykte fortvilelse når hun fortalte hvordan hun kodet rapportene på en annen straffekode for å få saken «unnagjort». Videre forteller hun: «I'm looking for reasons not to investigate – and that is dreadful» (Aas, 2019, s. 105). Aas skriver at hva som er bekymringsverdig med utsagn som dette er at fokuset blir flyttet fra selve sakene og over til ønsket eller behovet for å få sakene unnagjort og på denne måten redusere arbeidspresset (Aas, 2019, s. 105). Hva informantene forteller om å kode vold i nære relasjoner over på for eksempel kroppskrenkelse kan derfor på den ene siden henge sammen med det økte fokuset på mål- og resultatstyring i politiet (Holmberg, 2014, s. 169). Denne måten å styre politiets arbeid på gjør at de måles på blant annet saksproduksjon,

saksbehandlingstider og antallet utførte kontrolltiltak. Noe av konsekvensene av dette kan for eksempel være at det blir gjort «sjusk» i etterforskningen, nettopp for å forkorte saksbehandlingstiden (Holmberg, 2014, s. 169). «Omkodingen» kan skyldes at politibetjentene ønsker å bli ledig til neste oppdrag. Den kan også tenkes å henge sammen med hva Lipsky (2010, s. 18) skriver om at bakkebyråkrater tar «snarveier» i arbeidet, nettopp for å håndtere den store mengden arbeidsoppgaver. Omkodingen kan altså sees på som en «løsning» for politibetjentene i en hverdag med stort tids- og arbeidspress. Utfordringene knyttet til tid og bruk av ressurser kan ifølge informantene være et hinder for å gjøre et godt politiarbeid på stedet. PB 1 forteller følgende om dilemmaet knyttet til hvilke typer saker en bør prioritere:

«[...] jeg synes det kanskje burde vært litt mer fokus på [vold i nære relasjoner], for det er et stort problem [...] men så er det igjen hvis du skal bruke mer tid på det så må det gå på bekostning av noe annet. Det er den evige runddansen her, hva man på en måte skal bruke ressursene på. Alt skal gå opp, det skal på en måte, det er lite nok folk som det er da» (PB 1).

Her påpeker han at det burde bli mer fokus på vold i nære relasjoner da dette er et stort problem, men at dersom man gjør det vil det gå på bekostning av andre sakstyper. «Den evige runddansen» er noe politibetjentene må forholde seg til hver eneste dag. To av informantene opplever meldinger som oppfattes som «useriøse» eller «ikke-reelle» som et ekstra hinder i en hverdag som ellers er preget av begrensede ressurser:

«Jeg tror de største utfordringene ligger ved å skille på hva som er reelt og ikke reelt, det tror jeg, det brukes veldig mye ressurser, veldig mye tid på det her, og det er viktig for det er alvorlige saker [...] men samtidig tror jeg det brukes veldig mye tid og ressurser på ting som nødvendigvis ikke er reelt, da» (PB 2).

«[...] det er mye useriøse meldinger, og det er mye seriøse meldinger, og kanskje når det er en person som man vet er like god selv, det har vært mye tull med, må man fortsatt ha et åpent sinn når man kommer på oppdrag, for plutselig kan det være noe mer alvorlig denne gangen her, at man alltid kommer på stedet med et åpent sinn [...] og at man gjør et godt arbeid første gangen man er der da» (PB 3).

Dette kan tenkes å være med på å forsterke informantenes opplevelse av å ikke ha god nok tid på stedet. Dersom det brukes tid på saker som defineres som ikke-reelle går dette på bekostning av tiden man kunne ha brukt på de reelle sakene. PB 3 peker på at selv om det kommer inn mange useriøse meldinger er det viktig at man ankommer stedet med et åpent sinn, til tross for hva man måtte ha observert eller erfart tidligere.

For å besvare forskningsspørsmålene skissert innledningsvis i kapittel 6 ser vi at de kjønnede forestillingene av vold i nære relasjoner kommer til uttrykk i utfordringene de møter på i den forstand at hvem som rammes av hvilken type vold er av stor relevans for både bevisføring, møtene med fornærmede og utfordringene knyttet til ressurser. Informantene opplever den fysiske volden som lettest å løse, mens den psykiske som vanskeligst lar seg løse.

Informantene har forestillinger om at kvinner i all hovedsak rammes av fysisk vold, mens menn i all hovedsak rammes av psykisk vold. Dette kan sies å virke hemmende for å kunne oppdage volden som ofrene som strider mot «normalen» blir utsatt for. En annen hemmende tanke kan være at det er den fysiske volden som ansees som mest alvorlig. Når menn da i all hovedsak blir utsatt for psykisk vold vil ikke dette nødvendigvis bli tatt like alvorlig som om de skulle blitt utsatt for fysisk vold, noe som igjen kan virke hemmende for å kunne fange opp de mannlige ofrene. Hva som kan tenkes å fremme politiets muligheter til å avdekke volden mot ofrene som strider mot «normalen» kan tenkes å være hva flere av informantene påpeker; at man som politibetjent ankommer stedet med et åpent sinn og legger sine forhåndsbestemte tanker eller erfaringer bort til en vet hva som har skjedd.

Vi ser altså at informantene opplever en begrensning av ressurser og tid tilgjengelig for å løse oppgavene på best mulig måte. De opplever arbeidet med vold i nære relasjoner som mer krevende enn andre type oppdrag, med argumentet om at «det er så mye mer». Man må altså bruke så mye mer ressurser på disse oppdragene enn andre. En av informantene trekker paralleller til det «å fange tyver», en annen til øvrige voldslovbrudd. Disse sitatene har blitt diskutert opp mot hva det «egentlige politiarbeidet» handler om, om «gode» og «dårlige» saker, og mål- og resultatstyring. Det har også blitt diskutert hvorvidt det å kode om vold i nære relasjoner over på andre lovbruddstyper kan være en konsekvens av politibetjentenes opplevelse av begrensede ressurser i form av blant annet tid. Hva som også fremkommer er at informantene gir inntrykk av at de oppdragene som ansees som «ikke-reelle» kommer i veien

for, eller spiser av ressursene som de kunne ha brukt på sakene som ansees som «reelle». Likevel blir det påpekt at politibetjentene må ankomme stedet med et åpent sinn, til tross av hva erfaringen deres måtte tilsi.

7 Et kjønn politiblikk

I følgende kapittel vil jeg først gi en oppsummering av de viktigste funnene fra kapittel 5 og 6. Deretter vil jeg diskutere noen aktuelle tendenser og konsekvenser som mine funn kan tenkes å føre til. Videre vil jeg undersøke hvordan politiets arbeid med vold i nære relasjoner kan forbedres, ved å hovedsakelig trekke veksler på informantenes forslag og tidligere forskning. Til slutt vil jeg kort redegjøre for hva min oppgave kan bidra med, dens begrensninger og noen forslag til videre forskning på feltet.

7.1 Forestillingene om vold i nære relasjoner, gjerningspersoner og ofre

Som vist i kapittel 5 har informantene betydelig mer erfaring med mannlige gjerningspersoner og kvinnelige ofre når det kommer til vold i nære relasjoner. Når det kommer til deres egne «definisjoner» eller forestillinger om hva vold i nære relasjoner er, kommer det frem at det først og fremst handler om utøvelse av vold i hjemmet, enten i form av fysisk eller psykisk vold. Hvem som er involvert i disse situasjonene beskrives som den typiske «kjernefamilien»; en mann, kvinne og en eller flere barn.

Når det kommer til informantenes forestillinger om gjerningspersoner er det gjennomgående at gjerningspersonen beskrives som en mann. Flere av informantene påpeker at det selvfølgelig også finnes kvinnelige gjerningspersoner, men når det kommer til vold i nære relasjoner er det som regel en mann. Dette forteller de at har med erfaringer å gjøre. Tidligere politiforskning har vist at erfaring preger hvordan polititjenestepersoner går fremtidige saker i møte (se for eksempel Gundhus 2009; Paulsen og Frogner, 2017). Dette fremkommer ved informantene som påpeker at de gjerne bør komme til et sted med en objektiv holdning, men de tror at dette er vanskelig med tanke på tidligere erfaringer. Det blir også trukket paralleller til øvrige lovbrudd og fengselsstatistikken. For eksempel forteller en av informantene at 90%

av alle gjerningspersoner er menn og at det sitter flest menn i fengsel. Videre trekker han en konklusjon om at gjerningspersonen da som regel er en mann. En av informantene forteller at han tror det er flere mannlige overgripere enn kvinnelige, noe han forklarer har med at menn oftere er sterkere fysisk enn kvinner.

Når det kommer til ofre beskrives offeret for vold i nære relasjoner som en kvinne. Flere av informantene forteller om at de har vært på oppdrag med en mannlig fornærmet. Her handler ikke argumentene om hvorfor offeret er en kvinne, men heller hvorfor offeret ikke er en mann. Informantene argumenterer for at dersom mennene selv bagatelliserer det de har blitt utsatt for overfor politiet, og ikke nødvendigvis ser på seg selv som et offer er dette medvirkende til at politiet heller ikke ser på dem som et [offer].

Kjønn var også en viktig faktor når det kom til hvordan politibetjentene vurderte troverdighet. Informantene ønsker å vektlegge alle ofres troverdighet høyt, dog fortelles det om en annen praksis; de tror at kvinner som ofre blir tatt på alvor i større grad enn hva menn gjør. Dette begrunner de med skadepotensiale; menns vold mot kvinner har større skadepotensiale enn kvinners vold mot menn, og samfunnets forventninger til menn og kvinner. Kvinner «passer» lettere inn i en offerrolle enn det menn gjør. Det at menn bagatelliserer det de har blitt utsatt for er også av relevans for vurderingen av troverdighet. Ved at menn selv ikke ser på seg selv som et offer er det vanskelig for politibetjentene å gjøre det også. Videre blir også språk- og kulturforskjeller trukket frem som en avgjørende faktor for vurdering av troverdighet. En av informantene forteller at det er vanskelig å ta sakene på alvor om de involverte har problemer med å skulle forklare hva som har skjedd. Informanten forteller at han tror det er vanskeligere å ta saken på alvor da, enn når de involverte klarer å formidle hva som hadde skjedd (på en god eller forståelig måte). Kulturforskjeller blir også nevnt. Informanten synes det er utfordrende dersom mistenkte har gjort noe som vedkommende mener kan rettfærdiggjøres, men som ikke er lov i henhold til norsk lov. Det å skulle forklare vedkommende at dette er galt kan være ekstra utfordrende dersom vedkommende snakker dårlig norsk eller engelsk.

7.2 Komplekse saker

Kapittel 6 har tatt for seg utfordringene som kom til uttrykk hos informantene.

Gjennomgående temaer her var bevisføring, møtene med fornærmede, og manglende ressurser, spesielt knyttet til tid.

Som jeg har vist opplever samtlige av informantene dette som utfordrende. Utfordringen knyttes til type vold og hvem som utsettes for hva. Informantene sitter med et inntrykk av at kvinner i størst grad utsettes for fysisk vold, mens menn i størst grad for psykisk vold. Videre knyttes denne forskjellen opp mot bevisføring. Den fysiske volden som resulterer i fysiske skader er lettere å bevise enn den psykiske volden. Når de ankommer et sted når det foreligger en mistanke om psykisk vold blir det ifølge informantene ofte kun «ord mot ord»; de opplever utfordringer knyttet til å finne ut av hva som faktisk har skjedd. Dette støttes som nevnt tidligere også av tidligere forskning (se bla. Aas, 2009; 2019). Skillet mellom fysisk og psykisk vold kobles også opp mot alvorlighetsgrad; den fysiske volden ansees som den mest alvorlige. Dermed ser vi en kobling mellom type vold, hvem som rammes av hvilken type vold og antatt alvorlighetsgrad; det er volden som i størst grad rammer kvinner som sees på som mest alvorlig. Skadepotensiale her trekkes frem som sentralt.

Når det kommer til oppdragsløsning forteller informantene om at de oppdragene de har vært på med en antatt kvinnelig gjerningsperson har ført til usikkerhet knyttet til hvordan løse oppdraget. Flere av informantene forteller også at de tror de ville handlet annerledes og gjort mer dersom de hadde med en mannlig gjerningsperson å gjøre. Altså ser vi at politiskjønn ikke bare avhenger av type vold, men også av kjønn. To faktorer som kan tenkes å forsterke informantenes utfordringer knyttet til bevisføring er møtene med fornærmede og utfordringer knyttet til ressurser.

Samtlige av informantene opplever utfordringer knyttet til møtet fornærmede. Fornærmede ønsker ofte ikke å anmelde. Når vedkommende først ønsker dette er det stor sjanse for at anmeldelsen trekkes tilbake i etterkant. Det at møtene med fornærmede i slike saker oppleves som vanskelig kan tenkes å forsterke utfordringene knyttet til bevisføring. I mange av sakene er det som nevnt tidligere kun «ord mot ord», og man er avhengig av å få så mye informasjon som mulig for å kunne gå videre med saken, eller å ta ut tiltale.

I tillegg til utfordringer knyttet til bevisføring og møtene med fornærmede, opplever informantene også utfordringer knyttet til ressurser. Informantene uttrykker at de gjerne skulle vært flere betjenter på stedet, de skulle hatt flere patruljer ute og de skulle gjerne hatt mer tid til å gjennomføre oppdragene på en så god måte som mulig. En av informantene forteller at arbeidet med vold i nære relasjoner genererer mye merarbeid og trekker linjer til for eksempel

«å fange tyver» eller å pågripe noen med narkotika. Dette beskrives som enklere. Vold i nære relasjoner er i følge informantene «mye mer», og det tar tid å løse slike oppdrag, hvis man i det hele tatt får løst dem. To av informantene forteller om utfordringen knyttet til å måtte håndtere «ikke-reelle» saker eller hva som fremstår som useriøse meldinger. Dette kan tenkes å forsterke opplevelsen informantene har når det kommer til tidspress, eller mangel på ressurser.

7.3 Hva med de mannlige ofrene?

Som vist i analysekapitlene forteller informantene om usikkerhet knyttet til oppdragsløsning når det kommer til situasjoner med et mannlige offer. De er usikre på hvordan de skal gripe inn i disse sakene, og om de i det hele tatt skal det. Det at menn bagatelliserer og minimerer det de har blitt utsatt for ser ut til å påvirke politibetjentene i å ta disse situasjonene mindre alvorlig [enn de med kvinner]. Dersom mennene ikke ser på volden de har blitt utsatt for som noe verdt for politiet å bruke tiden sin på vil dette i følge informantene påvirke dem til å ta det mindre seriøst. Til tross for at politiet har mulighet til å benytte seg av offentlig påtale gjøres ikke dette helt uten videre. Som nevnt tidligere fant Aas (2009) ut at offentlig påtale i praksis blir brukt svært sjeldent, og at blant annet fornærmedes samarbeidsvilje var en avgjørende faktor for om det faktisk ble brukt. Konsekvensen av et kjønnset politiblikk kan derfor være at menn som kommer i kontakt med politiet enten frivillig eller ufrivillig risikerer å ikke bli tatt på alvor. Dermed kan det hende at de ikke får den hjelpen de skulle ha hatt.

Finstad (2000, s. 157) skriver at politiblikket kan brukes for å forklare hvordan avveiningen mellom mål og midler ikke skjer tilfeldig. Blikket er erfaringsbasert og bygger på en kombinasjon av den enkeltes politibetjent personlige erfaring og politiet som en kollektiv gruppes samlede erfaring (Finstad, 2000, s. 115). Som nevnt tidligere er politiets kunnskapsgrunnlag i stor grad basert på erfaring (Gundhus, 2009). Denne typen kunnskap tilegnes gjennom å opparbeide seg en «følelse» for situasjoner og folk, og både «magefølelse» og «intuisjon» blir trukket frem som viktige momenter når det skal tas beslutninger (Gundhus, 2009, s. 111). Det er rimelig å tro at denne følelsen som blir opparbeidet gjennom erfaring påvirker politiets bruk av skjønn, som igjen er påvirket av politiblikket. Gjennom politiblikket lærer politiet seg hva de skal se etter og dersom menn som ofre er lite tilgjengelig kan det være vanskeligere for politiet å nettopp «se» dette.

Jeg vil trekke frem et hypotetisk case for å eksemplifisere et problem som kan oppstå ved at politibetjenter ankommer stedet med en forutinntatthet om hva de kommer til å finne. Sett at politiet får inn en melding om «familievold», «husbråk» eller «vold i nære relasjoner» hvor meldingen er uklar i forhold til hva som har skjedd. Politiets fortolkninger av en situasjon starter gjerne allerede idet meldingen mottas (Edwardsen og Berg, 2017, s. 79). Utfordringen med å identifisere om man faktisk har med familievold å gjøre kan starte i det et forhold allerede ved meldingsmottak blir definert som og plassert under samlebetegnelsen «husbråk», og hvordan en politibetjent oppfatter og forholder seg til denne betegnelsen vil kunne være erfaringer av svært ulik karakter (Edwardsen og Berg, 2017, s. 79). Når politiet ankommer stedet forsøker de å lese situasjonen for å klargjøre førsteinntrykket: «Hvem har vi med å gjøre og hvorfor?» (Finstad, 2000, s. 208). Videre skriver Finstad:

«Situasjonen leses både på grunnlaget av tidligere erfaringer, ut fra hva man eventuelt har fått vite om oppdraget på forhånd, og ved hjelp av informasjonen som situasjonen her og nå avdekker» (Finstad, 2000, s. 208).

Altså er det rimelig å tro at politiet ankommer stedet med en idé om hva som kan ha skjedd, og at denne idéen er preget av blant annet tidligere erfaring. Dette kan være en fallgrube med tanke på at de tidligere erfaringene ofte består av kvinnelige gjerningspersoner (tilsynelatende). Dersom idéen handler om at en kvinne er utsatt for vold kan det tenkes at dette vil prege hvordan politiet går frem på stedet. Finstad (2018, s. 111) skriver at erfaringskunnskapens største problem er at den nettopp forstørrer bestemte erfaringer. Man kan altså tenke seg til at i dette tilfellet blir situasjonene med kvinnelige ofre får en større betydning for hvordan betjentene går senere oppdrag i møte. Dette kan være en av «farene» ved at man baserer handlingene sine på erfaring. Dog skal det nevnes at erfaring er svært viktig i politiarbeidet: «[...] I politisammenheng gis yrkeserfaring nesten alltid forrang fremfor teoretiske meritter – erfaring gir faglighet: man vet av erfaring hva man driver med» (Paulsen og Frogner, 2017, s. 302).

Hvis vi skal se til Lipsky (2010) må politiet, i likhet med andre bakkebyråkrater fatte beslutninger raskt og basert på et relativt beskjedent informasjonsgrunnlag, noe som igjen kan bety at den erfaringen de sitter inne med vil få en større betydning i deres beslutningstaking. Finstad (2000, s. 117) skriver også om hvordan forhåndsinformasjonen om «hvordan kjenningen er», kan gjøre det vanskelig å åpne politiblikket for alternative tolkninger. Dersom

politibetjentene sitter med erfaringer og idéer om hvordan det typiske offeret er når det kommer til vold i nære relasjoner kan gjøre at det er vanskelig å se for seg alternative tolkninger. De «alternative tolkningene» kan for eksempel være kvinnelige gjerningspersoner eller mannlige ofre, altså noe annet enn hva politibetjentene er vant til. I følge Hoel (2013) utvikles praktisk kunnskap gjennom blant annet ulike erfaringer. Dette er en kunnskap som er gjeldende i enhver praksishandling, og er ikke en form for kunnskap man kan velge bort. Videre skriver hun:

«Nettopp derfor er det viktig at politibetjenter har et aktivt og bevisst forhold til sine egne opplevelser, og hvilken betydning de har for hvordan man velger å utøve sin politifunksjon» (Hoel, 2013, s. 23).

Det er altså viktig at politibetjenter er observant sine egne opplevelser og erfaringer, slik at de i størst mulig grad kan utøve politifunksjonen på en så best mulig måte. Å reflektere hvorvidt erfaringene man gjør seg påvirker en til å være mer eller mindre åpen i møte med neste oppdrag kan tenkes å viktig i denne sammenheng.

7.4 Mulige forbedringspunkter

Avslutningsvis vil jeg belyse noen mulige forbedringspunkter som informantene trekker frem. Disse vil settes i forbindelse med tidligere forskning. Forbedringspunktene er delt inn i tre; hvorav det første handler om å gjøre et så godt som mulig arbeid i initialfasen og på denne måten skape trygghet og tillit, det andre handler om å bedre opplæringen om vold i nære relasjoner både under utdanninga på Politihøgskolen og på arbeidsplassen og det tredje handler om samarbeid med andre etater. Dette er alle forbedringspunkter som mine informanter skisserer.

7.4.1 Godt arbeid i initialfasen – bygger tillit?

Edwardsen og Berg (2017, s. 78) skriver at i slike oppdrag er det viktig med fenomenkunnskap og kjennskap til aktuelle hjemler samtidig som man er åpen og lydhør for å se det unike i enhver situasjon. Ikke bare blir teoretiske kunnskaper avgjørende, men også holdninger og kunnskaper i tillegg til medmenneskelige evner til det å se og oppfatte andres situasjon (Edwardsen og Berg, 2017, s. 78). Holdninger vil også bidra til fortolkning av hva

man ser og være avgjørende for hvorvidt fornærmede blir ivaretatt (Hoel, 2013, s. 82). Å få til god kontakt fra starten av når politiet kommer til et hjem er altså viktig (Edwardsen og Berg, 2017, s. 81). To av informantene påpeker hvor viktig det er å gjøre et godt arbeid i initialfasen, gjennom blant annet å informere den fornærmede om at livet kan bli annerledes (og bedre) dersom vedkommende velger å snakke med politiet:

«[...] oss på stedet kan hvertfall kanskje bli flinkere til å i initialfasen fortelle litt om det her da, om hva som kan, at livet kan bli bedre hvis du på en måte bare trår over den terskelen da, og tørr å komme med det du har opplevd» (PB 4).

«[...] man må prøve å forstå, få dem til å forstå at det er viktig at du prater med meg selv om det er vanskelig.. og selv om du synes det er vanskelig å prate, å si at mannen din eller kona di som du har vært sammen med i så mange år er en dust da, og er helt forferdelig mot deg... Det er jo litt problematisk. Det er viktig, for hvis vi får det i initialfasen er det veldig verdifullt for etterforskningen videre. For ofte så trekker dem forklaringen sin også. Når de får tenkt seg om etter at politiet drar fra stedet. Så det er veldig mange sånne ting som er kompliserte og vanskelige. Det er utfordrende med sånne oppdrag» (PB 4).

«[...] å bruke god tid på stedet og å få så mye som mulig [informasjon]. Og både å sikre forklaring, men også ta seg god tid til å forklare altså gangen i det, at det er viktig at du forklarer deg nå.. Sånn at vi kan jobbe videre og prøve å ufarliggjøre det som skjer videre da, sånn at vi ikke risikerer at de trekker seg i ettertid, for det er jo helt klart at det skjer, det er mange sånne stygge saker som ikke ender opp med å bli noe mer enn bare en sak hos politiet, da. Altså at det ikke blir tatt ut noen tiltale» (PB 5).

Som vist i kapittel 6 er det kjent at mange fornærmede i slike saker trekker tilbake anmeldelsen i etterkant. Her forteller både PB 4 og PB 5 om at dersom man gjør et godt politiarbeid første gang man er på stedet kan dette være med på å forhindre at anmeldelsen trekkes tilbake. Det er også viktig å bruke tid på stedet for å skape trygghet og tillit, slik at det er større sjanse for at fornærmede vil tørre å åpne seg for politiet. Først når voldsutsatte føler seg sett og ivaretatt er dette mulig (Edwardsen og Berg, 2017, s. 81). Hva som er med på å påvirke graden av tillit når politiet møter på personer ansikt til ansikt er kommunikasjonen og

samhandlingen (Egge og Ganapathy, 2017, s. 55), og politiet får ofte en tillitsgevinst på å bruke noen minutter ekstra ved behov og vise empati (Egge og Ganapathy, 2017, s. 60). Det å investere tid fremheves av Lagestad (2011, referert i Egge og Ganapathy, 2017, s. 60) som en betydningsfull egenskap i møte med publikum, spesielt i ordenstjenesten. Dette kan synes å være spesielt viktig da det ofte er vanskelig for voldsutsatte nettopp å åpne seg for både straffe- og hjelpeapparatet. Studier viser at voldsutsatte kvinner opplever kontakten med politiet som vanskelig og at de møter på holdninger som ikke tar deres situasjon på alvor (se bla. Grøvdal, 2012; Aas, 2009; Aas, 2014a). Det kan tenkes at menn opplever flere problematiske holdninger i møte med politiet, da det faktisk at de er menn i tillegg til å være utsatt for vold kan synes å være forsterkende, eller oppleves som dobbelt tabuiserende (se bla. Bremnes, 2009; Jon, 2017). Det å være offer oppfattes som en sterk kontrast til maskulinitet (Ericsson, 2000). Som nevnt tidligere viser også Erlie (2019) til eksempler med voldsutsatte menn som har opplevd å ikke bli tatt på alvor i møte med politiet og helseapparatet. En av informantene opplevde at hans voldelige partner ble favorisert av politiet og ikke sett på som en overgriper. En annen ble møtt med et spørsmål om han ikke likte det [overgrepene]. Andre studier viser også til at menn ikke har blitt tatt på alvor i en kontekst hvor de søker hjelp (Danielsen, 2013; Sogn og Hjemdal, 2009). Som tidligere nevnt påpeker Edvardsen og Berg (2017) viktigheten av at en som politibetjent i møte med ofre for familievold reflekterer over hva som kan ligge til grunn for ofrenes vegring og redsel for å stå fram. Dersom man har en manglende forståelse av hva dette handler om kan det i ytterste konsekvens medføre at politibetjenten unnlater å ta slike saker på alvor (Edvardsen og Berg, 2017, s. 77). Dette kan tenkes å være viktig å fokusere på blant annet i studiene og på arbeidsplassen.

En av informantene påpeker også viktigheten av å være nok politibetjenter på stedet. Dette kan tenkes å bidra til at politiet skaper tillit og trygghet på stedet. Som vi har sett i kapittel 6 er manglende ressurser et gjennomgående tema. Edvardsen og Berg (2017, s. 81) påpeker at man som regel er færre betjenter på stedet enn det er personer til stede. Dette opplever også PB 3:

«[...] det er viktig at man er flere politi på stedet, at man har nok folk. Da vi var der den gangen så ble to barn til mistenkte eller fornærmede så for min del så valgte jeg å bare være med barna, bare det at man har en politi som bare kan sitte alene på rommet med barna, og at man på en måte har nok folk da til å ta seg av resten» (PB 3).

Hun opplever at det er viktig å ta vare på barna og valgte i dette tilfellet derfor å sitte med dem. Politipatruljens kontakt med barna som fornærmet part i familievoldssaker fremheves som viktig, da barn som eksponeres for vold har selvstendige rettigheter (Edwardsen og Berg, 2017, s. 83). Høyesterett definerer barn som er vitne til vold i hjemmet som krenket (Edwardsen og Berg, 2017, s. 83). Derfor er det viktig å være nok politi på stedet slik at barnet kan bli tatt hånd om og stilt de riktige spørsmålene for å faktisk undersøke om barnets rettigheter er krenket.

7.4.2 Økt fokus på vold i nære relasjoner – både på Politihøgskolen og på arbeidsplassen

Som vist i kapittel 5, opplever informantene at mannlige fornærmede bagatelliserer det de har blitt utsatt for eller gir uttrykk for at de ikke ønsker hjelp. Med dette i bakhånd kan det hende at en økt bevissthet rundt hvordan voldsutsatte menn (og kvinner) forteller om, og erfarer det å bli utsatt for vold vil være formålstjenlig å fokusere mer på både på Politihøgskolen og på arbeidsplassene. Som Aas (2009) skriver inngår temaer som «offerlære» og «vold i nære relasjoner» som en del av politiutdanninga. Basert på mine funn kan det tenkes at for eksempel menn som ofre for vold i nære relasjoner burde hatt en mer sentral rolle i denne læren enn den har den dag i dag.

PB 4 forteller følgende:

«[...] jeg vet jo at det ikke er alle som har gått altfor mye i dybden på dette når de kommer ut i praksisåret [...] det tror jeg Politihøgskolen kanskje kan fokusere litt mer på er å gå gjennom ting som man ganske sikkert møter i praksisåret, på oppdrag, man kan gå gjennom litt mer i sømmene på vold i nære relasjoner, for eksempel, hva man gjør og hva som kan være utfordringene der, på skolen, før de går ut i praksisåret. For det er mange av studentene som er veldig blank på akkurat det feltet der, da» (PB 4).

PB 8 forteller også om utdanninga og synes at det var lite fokus på dette temaet, noe hun tenker henger sammen med at man skulle gjennom så mange forskjellige typer temaer. To av informantene forteller noe av det de husker om vold i nære relasjoner fra studiene; de hadde ulike caser knyttet til vold i nære relasjoner som skulle løses. De fikk utdelt et kompendie som tok for seg det juridiske, det psykologiske og temaer knyttet til hvordan kommunisere med de involverte. Dette opplevde de som behjelpelig når de skulle løse casene. PB 6 forteller

om at han opplever at etter utdanninga så er man litt overlatt til seg selv og at man har et eget ansvar om å bygge på med mer kunnskap om temaet, i tillegg til de erfaringene man gjør seg.

PB 4 foreslår også at politiet kan bli flinkere på å arrangere temakvelder i regi av arbeidsplassen om vold i nære relasjoner. Han forteller at de ofte går gjennom ulike temaer i løpet av en uke, hvor de går gjennom ulike scenarioer. Eksempler som trekkes frem er scenarioer knyttet til brann, trafikkulykker, og vold i nære relasjoner. Han vektlegger at man kan bli flinkere på å ta opp sistnevnte oftere. PB 8 forteller at hvordan man etterforsker saker som vold i nære relasjoner stadig er i utvikling, så det å holde seg oppdatert på dette kunne nok gjort at en ville fått løst flere saker i tillegg til å fått domfelt flere. Videre synes han det burde vært mer fokus omkring temaet på arbeidsplassen gjennom for eksempel kursing relatert til å arbeide med vold i nære relasjoner. Han tror dessverre at ressurser kan være et hinder for dette: «[...] så er det ressurser, tid og penger, da, som spiller inn» (PB 8). PB 10 uttrykker også et ønske om mer opplæring og større fokus på temaet, men at også han tror at begrensede ressurser kan være en hindring:

«[...] men i forhold til den grunnopplæringa av alt sammen, det skulle nok være mer og større fokus på det enn det kanskje er, men igjen så tror jeg at alt bunner i ressurser, det er kun ressurser det står på, alt som er uansett i politiet» (PB 10).

Altså ser vi her at ressurser igjen kommer opp som et tema, nå ikke som en begrensning i selve arbeidet, men som en begrensning når det kommer til opplæring og kursing i temaet. Det kan tenkes at dette er noe som bør være viktig å prioritere fremover, da det kan se ut til at arbeidet med vold i nære relasjoner er krevende for informantene og medfører utfordringer som kunne blitt lettere å møte dersom man hadde hatt mer kunnskap på feltet.

7.4.3 Samarbeid med andre etater

Aas (2009) har pekt på at et tverrfaglig samarbeid med andre etater er helt nødvendig i komplekse saker som vold i nære relasjoner. Informantene påpeker de at dette samarbeidet er viktig og at politiet ikke klarer å håndtere problemene knytte til vold i nære relasjoner alene. PB 10 forteller følgende:

«Jeg tror at hvis man skal gå, det er nok sikkert bevilget nok ressurser, eh, i forhold til

familievold, men omfanget et enormt [...] Men så er problemet å få avdekket det er, og hva får man gjort, man får jo grepet inn som jeg sier, akutt, opprette saker, anmeldelser, men allikevel, det er mange flere som må inn på banen enn kun politiet. For politiet klarer ikke det her alene. Vi gjør ikke det» (PB 10).

PB 6 forteller at når man er ute på oppdrag er man dog aldri alene, da man alltid har muligheten til å kontakte andre etater som barnevern eller jurister som har mye kompetanse på feltet. PB 4 påpeker viktigheten med å samarbeide med andre etater, og at dette er noe man kan bli enda flinkere til å gjøre: «jeg tror man kan bli flinkere til å informere og veilede og kanskje gi råd til eksterne aktører som kan hjelpe til og da, voldsutsatte menn og damer» (PB 4). Selv om det påpekes at man kan bli flinkere til å kontakte eksterne aktører opplever informantene det samarbeidet de kjenner til som positivt.

7.4.4 Oppsummering av forbedringspunktene

Når det kommer til informantenes egne forslag til hvordan arbeidet med vold i nære relasjoner kan bedres er det hovedsakelig tre områder det fokuseres på. For det første trekker de frem viktigheten av å gjøre et godt politiarbeid i initialfasen ved å skape god kontakt med de ulike partene og å opplyse fornærmede om at en kan få et bedre liv ved å åpne seg opp for politiet. Her er god nok tid og at man er nok betjenter på stedet sentralt. Det argumenteres for at en gjennom å ta seg litt ekstra tid på stedet og prate med de ulike partene skaper trygghet og tillit hos fornærmede, og på denne måten få fornærmede til å prate. Dette kan også være med på å forhindre at vedkommende trekker tilbake anmeldelsen på et senere tidspunkt. Forskning viser at det er vanskelig for voldsutsatte å åpne seg opp for politiet, så det kan tenkes at dersom politiet klarer å skape en trygg sone og opparbeide seg tillit fra fornærmede kan dette bidra til at volds ofre i større grad åpner seg opp for politiet. Det at man bør være nok politibetjenter på stedet har med at alle parter bør bli tatt hånd om når betjentene ankommer stedet.

Det andre området det fokuseres på er at et økt fokus på vold i nære relasjoner både under utdanning og på arbeidsplassen sees på som viktig. Flere av informantene husker at de hadde om temaet under utdanningen, men at de gjerne skulle hatt mer om det. Det kan virke som om flere av informantene føler at de etter utdanningen har stått litt på «bar bakke» når det kommer til arbeidet med vold i nære relasjoner. I forlengelsen av dette er det flere av informantene som påpeker at det gjerne kunne blitt arrangert flere tema- og kursdager om det

å jobbe med slike komplekse saker. Dog peker flere av informantene på ressurser som en mulig hindring for dette.

Det siste området som blir trukket frem som spesielt viktig er samarbeid med andre etater. Det påpekes at utfordringen med vold i nære relasjoner ikke bør ligge på politiet alene, og at en må samarbeide med flere etater. Informantene opplever samarbeidet med andre etater som noe positivt, men de trekker også frem at man gjerne kunne ha samarbeidet enda bedre og enda tettere.

8 Konklusjon

Jeg har i denne studien belyst politibetjentes forestillinger av vold i nære relasjoner, gjerningspersoner og ofre, og sett på hvordan kjønn er relevant i disse. Videre har jeg undersøkt hvilke utfordringer informantene opplever i møte med arbeidet, og på hvilken måte de kjønnede forestillingene kommer til uttrykk her.

Min konklusjon er at politiets kjønnede forståelser av vold i nære relasjoner i stor grad ser ut til å påvirke hvordan politiet handler i oppdragene. De kjønnede forståelsene gjør seg også gjeldende i informantenes opplevelser av utfordringene knyttet til bevisføring, møtene med fornærmede og begrensede ressurser. Erfaring synes å være en sentral faktor for betjentenes forestillinger om gjerningspersoner og ofre. «Menn som ofre» er mindre tilgjengelig i politibetjentenes forestillinger enn det «kvinner som ofre» er. Det kan se ut til at en slik forestilling om ofre kan være et hinder for å oppdage mye av volden som foregår i nære relasjoner. De øvrige utfordringene knyttet til bevisføring, møtene med fornærmede og ressurser kan tenkes å bidra til at det blir enda vanskeligere å fange opp de «utypiske» ofrene.

Aas (2009, s. 303) avslutter sin doktorgradsavhandling med å reise spørsmål om politibetjenter på ordensavdelingene i Oslo har nok kompetanse til å arbeide med familiekonflikter og familievoldssaker. I studien hans kom det frem at disse sakene er av de mest kompliserte og krevende sakene å jobbe med i den daglige tjenesten, og frustrasjon, oppgitthet og utilstrekkelighet er følelser som kommer frem i denne forbindelse (Aas, 2009, s. 303). Nå er det over 10 år siden han publiserte denne avhandlingen og det er grunn til å tro at Politihøgskolen har endret seg mye i løpet av denne tiden og at fokuset på temaer omkring familievoldssaker og vold i nære relasjoner har blitt større. Likevel tyder mine funn på at mer fokus på vold i nære relasjoner både på Politihøgskolen og på arbeidsplassen ikke bare trengs, men vil også være hensiktsmessig.

8.1 Oppgavens bidrag, begrensning og videre forskning

Min studie har bidratt til å belyse flere aspekter ved patruljerende politis møter med vold i nære relasjoner. For det første har jeg belyst hvordan kjønnede forestillinger om fenomenet spiller inn i deres forståelse av vold i nære relasjoner, som igjen kan tenkes å påvirke hvordan

de handler. For det andre har jeg belyst hvordan den kjønnete forestillingen kommer til uttrykk i utfordringene informantene møter på. Jeg hatt et gjennomgående fokus på menn som ofre, som er en mangelvare i den allerede eksisterende forskningen på feltet.

Oppgaven har også noen begrensninger. Jeg har kun intervjuet ti politibetjenter fra to politistasjoner innenfor et av landets 12 politidistrikt. Det kan tenkes at de har mye av de samme erfaringene og opplever mange av de samme utfordringene i og med at de jobber innenfor samme geografiske område. Selv om det er mange likheter mellom informantene kunne jeg fokusert mer på forskjellene og på den måten skapt mer variasjon i analysen. Jeg kunne skapt enda mer variasjon i materiale ved å for eksempel ha intervjuet politibetjenter fra flere ulike politidistrikt. Det ville vært interessant å ha sett på hvordan betjenter opplever det å jobbe med vold i nære relasjoner i ulike steder i landet, for eksempel ville det vært interessant å se på hvordan politibetjenter opplever arbeidet på mindre tettsteder sammenlignet med politibetjenter i større byer.

Jeg har i kapittel 7.3 kort diskutert noen mulige konsekvenser av et såkalt kjønnet politiblikk. En av konsekvensene kan være at mannlige ofre ikke blir fanget opp og får den hjelpen de trenger av politiet. Videre kunne det vært interessant og nyttig å forske på politiets erfaringer og forestillinger i møte med kvinnelige gjerningspersoner i vold i nære relasjoner-saker. Mine funn viser at kvinnelige gjerningspersoner ikke er veldig synlige i politiets konstruksjoner om vold i nære relasjoner. I tillegg antyder informantene at tilfellene med en kvinnelig gjerningsperson ikke nødvendigvis blir tatt på alvor i like stor grad som de med en mannlig gjerningsperson. Som nevnt i kapittel 6.1.1 viser tidligere forskning at tradisjonelle stereotypiske tanker om kjønn har preget (og fortsatt gjør) rettssystemet, og at kvinner oftere blir møtt med en mildere behandling av strafferettssystemet enn hva menn blir (se bla. Crew, 1991; Denov, 2003; Embry og Lyons, 2012; Gilbert, 2002; Hamilton og Worthen, 2011; Patterson m.fl., 2019). Derfor kunne det være interessant å videre undersøke politibetjentes syn på kjønn med et fokus på kvinnelige gjerningspersoner, her i Norge.

Antall ord: 34361

Litteraturliste

Ashlock, J. M. (2018) Gender attitudes of police officers: Selection and socialization mechanisms in the life course. *Social Science Research*, 79, s. 71-84.

Bakketeig, E. og Dullum, J. (2019) Ønsker voldsutsatte straff for utøver, og hvilken betydning har det for straffesaken?. I: Skjørten, K., Bakketeig, E., Bjørnholt, M. og Mossige, S. red. *Vold i nære relasjoner. Forståelser, konsekvenser og tiltak*. Oslo: Universitetsforlaget, s. 251-269.

Bjerketvedt, B. (2016) *Den kompliserte familievolden. En kvalitativ studie av politiets erfaringer med familievold*. Masteroppgave. Høgskolen i Sørøst-Norge.

Bjørger, T. og Myhrer, T. (2015) *Forskningsetisk veileder for Politihøgskolen*. Tilgjengelig fra: <https://phs.brage.unit.no/phs-xmlui/bitstream/handle/11250/2652799/Forskningsetisk%20veileder.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (Hentet: 18. november 2020).

Bjørnholt, M. (2019) Vold i parforhold – fortsatt et likestillingsproblem. I: Skjørten, K., Bakketeig, E., Bjørnholt, M. og Mossige, S. red. *Vold i nære relasjoner. Forståelser, konsekvenser og tiltak*. Oslo: Universitetsforlaget.

Bredal, A., Eggebø, H., og Eriksen, A. M. A. red. (2020) *Vold i nære relasjoner i et mangfoldig Norge*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk.

Bredal, A. (2019) *Sikkerhet og støtte i familievoldssaker. Følgeevaluering av Prosjekt November*. Rapport nr. 8/19. Oslo: Velferdsforskningsinstituttet NOVA. Tilgjengelig fra: <https://kriminalitetsforebygging.no/wp-content/uploads/2019/07/Sikkerhet-og-st%C3%B8tte-i-familievoldssaker.pdf> (Hentet: 28. oktober 2020).

Bremnes, T. (2009) *Seksuelle overgrep fra kvinner*. Masteroppgave. Oslo: Universitetet i Oslo.

Brunovskis, A. og Skilbrei, M. (2016) *Two Birds with One Stone? Implications of Conditional Assistance in Victim Protection and Prosecution of Traffickers*. *Anti Trafficking Review*, 6, s. 13-30.

Bukve, O. (2016) *Forstå, forklare, forandre: Om design av samfunnsvitaskapelege forskningsprosjekt*. Oslo: Universitetsforlaget.

Carmody, M. (2003) 'Sexual ethics and violence prevention'. *Social and Legal Studies: an International Journal*, 12 (2), s. 199-216.

Christie, N. (1986) The ideal victim. I: Ezzat A. F., red. *From crime policy to victim policy: Reorienting the Justice System*. London: Macmillian Press, s.

Christie, N. (2004) *En passende mengde kriminalitet*. Oslo: Universitetsforlaget.

Creswell, og Poth, (2018) *Qualitative Inquiry and Research Design*. 4. utg. UK: Sage Publications.

Crew, B. K. (1991) Sex Differences in Criminal Sentencing: Chivalry or Patriarchy. *Justice Quarterly*, 8 (1), s. 61-80.

Danielsen, E. M. (2013) "Jeg følte jeg var en slags merkelig fugl som hadde flydd inn her" *En kvalitativ intervjustudie av menns møte med krisesentre*. Masteroppgave. Oslo: Universitetet i Oslo.

Denov, M. S. (2003) The myth of innocence: Sexual scripts and the recognition of child sexual abuse by female perpetrators. *Journal of Sex Research*, 40 (3), s. 303-314.

Dunn, K. C. og Neumann, I. B. (2016) *Undertaking Discourse Analysis for Social Research*. US: University of Michigan Press.

Edvardsen, O. og Berg, C. R. (2017) Oppdrag «husbråk»: Med fokus på barnet. I: Lagestad,

P. red. *Kommunikasjon og konflikthåndtering. Publikumsrettet arbeid i et politifaglig perspektiv*. Oslo: Gyldendal Akademisk.

Egge, M. og Ganapathy, J. (2017) Snakk om tillit! I: Lagestad, P. red. *Kommunikasjon og konflikthåndtering. Publikumsrettet arbeid i et politifaglig perspektiv*. Oslo: Gyldendal Akademisk.

Embry, R. og Lyons, P. M. (2012) Sex-Based Sentencing: Sentencing Discrepancies Between Male and Female Sex Offenders. *Feminist Criminology*, 7 (2), s. 146-162.

Ericsson, K. (2000) Maskulinitet, kriminalitet og kontroll. *Materialisten. Tidsskrift for forskning, fagkritikk og teoretisk debatt*, 28 (4), s. 7-43.

Erlie, J. E. (2019) «Er du sikker på at du ikke likte det?» Menn som forteller om seksuelle krenkelser: hendelse, åpenbaring og konsekvenser. Masteroppgave. Oslo: Universitetet i Oslo. Tilgjengelig fra: <https://www.duo.uio.no/bitstream/handle/10852/73473/Erlie--John-Evensen--Er-du-sikker-pa-at-du-ikke-likte-det--Menn-som-forteller-om-seksuelle-krenkelser-hendelse---openbaring-og-konsekvenser-.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (Hentet: 31. august 2020).

Evensen, M. H., Fluge, S. S., Kjoberg, T. S. og Bye, H., H. (2019) Menns opplevelse av å bli utsatt for seksuelt overgrep i voksen alder – En kvalitativ metasyntese. Tilgjengelig fra: <https://psykologtidsskriftet.no/2019/03/menns-opplevelse-av-bli-utsatt-seksuelt-overgrep-i-voksen-alder-1> (Hentet: 1. november 2020).

Finstad, L. (2000) *Politiblikket*. Oslo: Pax forlag.

Finstad, L. (2018) *Hva er politi*. Oslo: Universitetsforlaget.

Fjell, T. I. (2013) *Den usynliggjorte volden. Om menn som utsettes for partnervold fra kvinner*. Oslo: Akademika forlag.

Fransson, L. Politiet: - Økning i vold i nære relasjoner, Dagbladet, 23. Juni. Tilgjengelig fra:

<https://www.dagbladet.no/nyheter/politiet---okning-i-vold-i-naere-relasjoner/72541222>

(Hentet: 11. november 2020)

Gavin, H. (2009) *Mummy wouldn't do that: The perception and Construction of the Female Child Sex Abuser*. I: Barret, M. red. *Grotesque Femininities: Evil, Women and the Feminine*. Oxford: Inter-disciplinary press.

Granström, G. (2007) *Challenging the Heteronormativity of Law*. I: Gunnarsson, Å., Svensson, E-M. og Davies, M. red. *Exploiting the limits of law: Swedish feminism and the challenge to pessimism*. Aldershot: Ashgate, s. 127-140.

Granér, R. (2004) *Patrullerandre polisers yrkeskultur*. Doktoravhandling. Lund: Lunds Universitet.

Granér, R. (2014) *Selvstendige sheriffer eller lojale byråkrater – om patruljerende politis yrkeskultur*. I: Larsson, P., Gundhus, H. O. I. og Granér, R. red. *Innføring i politivitenskap*. Oslo: Cappelen Damm, s. 134-152.

Granér, R. og Kronkvist, O. (2014) *Kontroll av og i politiorganisasjonen*. I: Larsson, P., Gundhus, H. O. I. og Granér, R. red. *Innføring i politivitenskap*. Oslo: Cappelen Damm, s. 53-78.

Grøvdal, Y. og Jonassen, W. (2015) *Menn på krisesenter*. Rapport 5. Oslo: Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress. Tilgjengelig fra: https://www.nkvts.no/content/uploads/2015/10/Menn-p%C3%A5-krisesenter-NKVTSrapport-5-2015_web.pdf (Hentet: 10. mai 2019).

Grøvdal, Y. (2019) *«Ikke verdt å gå til politiet med»*. Om vold i parforhold som ikke er anmeldt. Rapport 5. Oslo: Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress.

Gundhus, H. O. I. (2009) *For sikkerhets skyld : IKT, yrkeskulturer og kunnskapsarbeid i politiet*. Oslo: Unipub.

Gundhus, H. O. I. (2016) Å målstyre skjønnsutøvelse: profesjonalisering av politiets utlendingskontroll. *Sosiologi i dag*, 46 (1), s. 54-79.

Gundhus, H. O. I. (2017) Discretion as an obstacle: Police Culture, change and governance in a Norwegian Context. *Policing: A Journal of Policy and Practice*, 11 (3), s. 258–272.

Gundhus, H.O.I., Talberg, N. og Wathne, C.T. (2019). Politiskjønnnet under press. I: Sunde, I.M. og Sunde N. (red). *Det digitale er et hurtigtog! Vitenskapelige perspektiver på politiarbeid, digitalisering og teknologi*. Oslo: Fagbokforlaget

Halvorsen, K. (2008) *Å forske på samfunnet*. Oslo: Cappelen Akademisk Forlag.

Hamilton, M. og Worthen, M. G. F. (2011) Sex Disparities in Arrest Outcomes for Domestic Violence. *Journal of Interpersonal Violence*, 26 (8), s. 1559-1578.

Heivoll, G. (2018) *Lovens lange arm? En studie av politibetjentes rolle som rettshåndhevere*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk.

Hetherington, J. (1999) The idealization of women: Its role in the minimization of child sexual abuse by females. *Child Abuse & Neglect*, 23 (2), s. 161-174.

Hoel, L. (2013) *Politiarbeid i praksis. Politibetjentes erfaringer*. Oslo: Universitetsforlaget.

Holmberg, L. (2014) Hva gjør politiet? I: Larsson, P., Gundhus, H. O. I. og Granér, R. red. *Innføring i politivitenskap*. Oslo: Cappelen Damm, s. 153-177.

Johannessen, A. Tufte, P. A og Christoffersen, L. (2010) *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode*. 4. utg. Oslo: Abstrakt forlag.

Johannessen, L. E. F., Rafoss, T. W. og Rasmussen, E. B. (2019) *Hvordan bruke teori? Nyttige verktøy i kvalitativ forskning*. Oslo: Universitetsforlaget.

Johnsen, R. C. (2017) *Mørketallsmenn. En kvalitativ studie av begrunnelser for at unge menn*

ikke anmelder vold. Masteroppgave. Oslo: Universitetet i Oslo.

Johnson, M. P. og Leone, J. M. (2005) The Differential Effects of Intimate Terrorism and Situational Couple Violence. Findings from the National Violence Against Women Survey. *Journal of Family Issues*, 26 (3), s. 322-349.

Jon, N. (2017) Maskulinitetsperspektiv på kriminologiens kjerneområder: Kontroll, ofre og kriminalitet. *Nordisk tidsskrift for Kriminalvidenskap*, 104 (2), s. 181-201.

Kvale, S. og Brinkmann, S. (2009) *Det kvalitative forskningsintervju*. 3. utg. Oslo: Gyldendal Akademisk.

Lillevik, O. G., Salamonsen, J. E., og Nordhaug, I. red. (2019) *Vold i nære relasjoner. Diskurser og fenomenforståelse*. Oslo: Gyldendal Akademisk.

Lipsky, M. (2010) *Street-level bureaucracy*. New York: Russell Sage Foundation.

Lockwood, D. og Prohaska, A. (2015) Police Officer Gender and Attitudes toward Intimate Partner Violence: How policy can eliminate stereotypes. *International Journal of Criminal Justice Sciences*, 10 (1), s. 77-90.

Lomell, H. (2017) Kriminalstatistikk. I: Lomell, H. M. og Skilbrei, M., red. *Kriminologi*. Oslo: Universitetsforlaget, s. 29-54.

Lorentzen, J. (2006) Forskning på menn og maskuliniteter. I: Lorentzen, J. og Mühlesen, W., red. *Kjønnforskning. En grunnbok*. Oslo: Universitetsforlaget, s. 121-135.

Loseke, D. R. (2001) Lived realities and formula stories of “battered women”. I: Gubrium, J. F. og Holstein, J. A. red. *Institutional selves: Troubled identities in a postmodern world*. New York: Oxford University Press, s. 107-126.

Loseke, D. R. (2017) Formula Stories and Support Groups for Battered Women. I: Loseke, D. R. og Best, J. red. *Social Problems: Constructionist Readings*. New York: Routledge, s.

241-250.

McHugh, M. C. og Frieze, I. H. (2006) Intimate Partner Violence – New Directions. *Annals New York Academy of Sciences*, s. 121-141.

Martinčič, J. (2020) *Korona kan ha ført til mer vold mot kvinner*. Tilgjengelig fra: <http://kjonnsforskning.no/nb/2020/08/korona-kan-ha-fort-til-mer-vold-mot-kvinner> (Hentet: 11. november 2020).

Melinder, A. (2015) Vitnebevisets psykologiske fallgruver. I: Aarli, R., Hedlund, M. og Jebens, S. E. red. *Bevis i straffesaker. Utvalgte emner*. Oslo: Gyldendal Juridisk, s. 481-505.

Mosher, C. J., Miethe, T. D. og Hart, T. C. (2011) *The Mismeasure of Crime*. Thousand Oaks: SAGE Publications, Inc.

Mossige, S. og Stefansen, K. (2016) *Vold og overgrep mot unge. Omfang og utviklingstrekk 2007-2015*. Oslo: NOVA.

Myhill, A. (2019) Renegotiating domestic violence: police attitudes and decisions concerning arrest. *Policing and Society*, 29 (1), s. 52-68.

NESH (2016) *Forskningsetiske retningslinjer for samfunnsvitenskap, humaniora, juss og teologi*. Tilgjengelig fra: <https://www.forskningsetikk.no/retningslinjer/hum-sam/forskningsetiske-retningslinjer-for-samfunnsvitenskap-humaniora-juss-og-teologi/> (Hentet: 6. november 2020).

Newburn, T. (2013) Understanding crime and criminology. I: Newburn, T. red. *Criminology*. 2. ed. New York: Routledge, s. 4-18.

NKVTS (2020) *Korona, smittevern og voldsutsatte*. Tilgjengelig fra: <https://www.nkvts.no/aktuelt/korona-smitteverntiltak-og-voldsutsatte/> (Hentet: 18. november 2020)

Oslomet. *Voldsprogrammet – Forskningsprogram om vold i nære relasjoner*. Tilgjengelig fra: <https://www.oslomet.no/forskning/forskningsprosjekter/voldsprogrammet> (Hentet: 18. november 2020).

Pape, H., og Stefansen, K. red. (2004). *Den skjulte volden? En undersøkelse av Oslobefolkningens utsatthet for trusler, vold og seksuelle overgrep*. Oslo: Nasjonalt kunnskapssenter om vold og traumatisk stress og NOVA.

Pape, H. og Stefansen, K. (2006) Kjønn og vold. I: Lorentzen, J. og Mühleisen, W. red. *Kjønnforskning. En grunnbok*. Oslo: Universitetsforlaget, s. 207-217.

Patterson, T., Hobbs, L., McKillop, N. Og Burton, K. (2019) Disparities in police proceedings and court sentencing for females versus males who commit sexual offences in New Zealand. *Journal of Sexual Aggression*, 25 (2), s. 161-176.

Paulsen, J. E. og Frogner, P. (2017) Det normalvitenskapelige politiblikket. *Norsk sosiologisk tidsskrift*, 1 (4), s. 301-316.

Presser, L. og Sandberg, S. (2015) Introduction: What Is the Story?. I: Presser, L. og Sveining, S. red. *Narrative Criminology. Understanding Stories of Crime*. New York: University Press, s. 1-20.

Presser, L. og Sandberg, S. (2019) Narrative Criminology as Critical Criminology. *Critical Criminology*, 27, s. 131-143.

Proba (2017) *Den mannlige smerte – menns erfaringer med vold i nære relasjoner*. Rapport 2. Oslo: Proba.

Reiner, R. (2010) *The Politics of the Police*. 4. utg. U.K: Oxford University Press.

Rosef, T. (2020) *Oppretter ny avdeling for vold i nære relasjoner: – Det er et stort problem*, Verdens gang, 1. juli. Tilgjengelig fra:

<https://www.vg.no/nyheter/innenriks/i/wPwx15/oppretter-ny-avdeling-for-vold-i-naere-relasjoner-det-er-et-stort-problem> (Hentet: 28. oktober 2020).

Rosten, G. M. (2020) En (tro)verdige utsatt? Menns fortellinger om vold fra en kvinnelig eller mannlige partner. I: Bredal, A., Eggebø, H., og Eriksen, A. M. A. red. *Vold i nære relasjoner i et mangfoldig Norge*. Oslo: Cappelen Damm Akademisk.

Sogn, H. og Hjemdal, O. K. (2010) *Vold mot menn i nære relasjoner: kunnskapsgjennomgang og rapport fra et pilotprosjekt*. Oslo: NKVTS.

Solbrække, K. N. og Aarseth, H. (2009) Samfunnsvitenskapelige forståelser av kjønn. I: Lorentzen, J. og Mühlesein, W. red. *Kjønnforskning. En grunnbok*. Oslo: Universitetsforlaget, s. 63-76.

Skilbrei, M. (2017) Ofre. I: Lomell, H. M. og Skilbrei, M., red. *Kriminologi*. Oslo: Universitetsforlaget.

Skilbrei, M. (2019) *Kvalitative metoder. Planlegging, gjennomføring og etisk refleksjon*. Bergen: Fagbokforlaget.

Skjørten, K., Bakketeig, E., Bjørnholt, M. og Mossige, S. (2019) Vold i nære relasjoner – et felt i bevegelse. I: Skjørten, K., Bakketeig, E., Bjørnholt, M. og Mossige, S. red. *Vold i nære relasjoner. Forståelser, konsekvenser og tiltak*. Oslo: Universitetsforlaget, s. 13-21.

Stene, R. J. (2020) *Fra overgrep til straff. Statistikk om familievold og lovbrudd mot barn i straffesakskjeden 2010-2017*. 22. Oslo: Statistisk sentralbyrå.

Thaagard (2018) *Systematikk og innlevelse. En innføring i kvalitative metoder*. 5. utg. Bergen:

Fagbokforlaget.

Tjora, A. (2017) *Kvalitative forskningsmetoder i praksis*. 3. utg. Oslo: Gyldendal Akademisk.

Aas, G. (2009) *Politiinngrep i familiekonflikter. En studie av ordenspolitiets arbeid med familiekonflikter/familievoldssaker i Oslo*. Doktoravhandling. Oslo: Universitetet i Oslo.

Aas, G. (2014a) Familievold som et spesialfagfelt i politiet?. *Nordisk politiforskning*, 1 (1), s. 58-82.

Aas, G. (2014b) *Politiet og familievolden*. Oslo: Universitetsforlaget.

Aas, G. (2014c). Voldsutsatte kvinner og deres erfaringer med politiet. *Nordisk Tidsskrift for Kriminalvidenskap*, 101(1), 37-50.

Aas, G. (2015) Overgrep mot eldre i nære relasjoner og politiets rolle. *PHS Forskning*, nr. 4.

Aas, G. (2018) The Norwegian police and victims of elder abuse in close and familial relationships. *Journal of Elder Abuse & Neglect*, 30 (1), s. 20-41.

Aas, G. (2019) Policing the Penal Provisions on Repeated and Severe Domestic Violence. *Nordisk politiforskning*, 6 (2), s. 93-110.

Waddington, P. A. J. (1999) Police (canteen) sub-culture. An Appreciation. *British Journal of Criminology*, 39 (2), s. 287-309.

Waddington, P. A. J. (2010) Police pursuit: a case study of "critical" friendship". *Policing A Journal of Policy and Practice*, 4 (2), s. 119-126.

Walklate, S. (2007) *Imagining the Victim of Crime*. U.K.: Open University Press.

Walklate, S. (2008) What is to be Done About Violence Against Women? Gender, Violence, Cosmopolitanism, and the Law. *The British Journal of Criminology*, 48 (1), s. 39-54.

Wathne, C. T., Talberg, N. Og Gundhus. H. O. I. (2019) *Nærpolitireformen og politiets relasjon til publikum*. Oslo: Arbeidsforskningsinstituttet.

Øverlien, C. og Aas, G. (2016) The police patrols and children experiencing domestic violence. *Police Practice & Research*, 17 (5), s. 434-447.

Vedlegg

Vedlegg 1: Godkjenning fra NSD

23.11.2020

Meldeskjema for behandling av personopplysninger

NSD NORSK SENTER FOR FORSKNINGSDATA

NSD sin vurdering

Prosjektittel

Politibetjentes syn på kjønn og dets relevans for arbeidet med vold i nære relasjoner

Referansenummer

224476

Registrert

22.05.2019 av Miriam Abel Hansen - miriamah@uio.no

Behandlingsansvarlig institusjon

Universitetet i Oslo / Det juridiske fakultet / Institutt for kriminologi og retts sosiologi

Prosjektansvarlig (vitenskapelig ansatt/veileder eller stipendiat)

Helene Oppen Ingebrigtsen Gundhus, h.o.i.gundhus@jus.uio.no, tlf: 22850119

Type prosjekt

Studentprosjekt, masterstudium

Kontaktinformasjon, student

Miriam Abel Hansen, m.a.hansen@student.jus.uio.no, tlf: 94848673

Prosjektperiode

01.07.2019 - 30.11.2020

Status

23.06.2020 - Avsluttet

Vurdering (1)

23.05.2019 - Vurdert

Det er vår vurdering at behandlingen av personopplysninger i prosjektet vil være i samsvar med personvernlovgivningen så fremt den gjennomføres i tråd med det som er dokumentert i meldeskjemaet den 23.05.2019 med vedlegg, samt i meldingsdialogen mellom innmelder og NSD. Behandlingen kan starte.

Utvalget ditt har taushetsplikt. Vi bemerker dermed at det under intervjuene ikke må stilles spørsmål relatert til taushetsbelagte opplysninger.

MELD VESENTLIGE ENDRINGER

Dersom det skjer vesentlige endringer i behandlingen av personopplysninger, kan det være nødvendig å melde dette til NSD ved å oppdatere meldeskjemaet. Før du melder inn en endring, oppfordrer vi deg til å lese om hvilke type endringer det er nødvendig å melde:

https://nsd.no/personvernombud/meld_prosjekt/meld_endringer.html

Du må vente på svar fra NSD før endringen gjennomføres.

TYPE OPPLYSNINGER OG VARIGHET

Prosjektet vil behandle alminnelige kategorier av personopplysninger frem til 01.06.2020.

LOVLIG GRUNNLAG

Prosjektet vil innhente samtykke fra de registrerte til behandlingen av personopplysninger. Vår vurdering er at prosjektet legger opp til et samtykke i samsvar med kravene i art. 4 og 7, ved at det er en frivillig, spesifikk, informert og utvetydig bekreftelse som kan dokumenteres, og som den registrerte kan trekke tilbake. Lovlig grunnlag for behandlingen vil dermed være den registrertes samtykke, jf. personvernforordningen art. 6 nr. 1 bokstav a.

PERSONVERNPRINSIPPER

NSD vurderer at den planlagte behandlingen av personopplysninger vil følge prinsippene i personvernforordningen om:

- lovlighet, rettferdighet og åpenhet (art. 5.1 a), ved at de registrerte får tilfredsstillende informasjon om og samtykker til behandlingen
- formålsbegrensning (art. 5.1 b), ved at personopplysninger samles inn for spesifikke, uttrykkelig angitte og berettigede formål, og ikke behandles til nye, uforenlige formål
- dataminimering (art. 5.1 c), ved at det kun behandles opplysninger som er adekvate, relevante og nødvendige for formålet med prosjektet
- lagringsbegrensning (art. 5.1 e), ved at personopplysningene ikke lagres lengre enn nødvendig for å oppfylle formålet

DE REGISTRERTES RETTIGHETER

Så lenge de registrerte kan identifiseres i datamaterialet vil de ha følgende rettigheter: åpenhet (art. 12), informasjon (art. 13), innsyn (art. 15), retting (art.

23.11.2020

Meldeskjema for behandling av personopplysninger

16), sletting (art. 17), begrensning (art. 18), underretning (art. 19), dataportabilitet (art. 20).

NSD vurderer at informasjonen om behandlingen som de registrerte vil motta oppfyller lovens krav til form og innhold, jf. art. 12.1 og art. 13.

Vi minner om at hvis en registrert tar kontakt om sine rettigheter, har behandlingsansvarlig institusjon plikt til å svare innen en måned.

FØLG DIN INSTITUSJONS RETNINGSLINJER

NSD legger til grunn at behandlingen oppfyller kravene i personvernforordningen om riktighet (art. 5.1 d), integritet og konfidensialitet (art. 5.1. f) og sikkerhet (art. 32).

For å forsikre dere om at kravene oppfylles, må dere følge interne retningslinjer og/eller rådføre dere med behandlingsansvarlig institusjon.

OPPFØLGING AV PROSJEKTET

NSD vil følge opp ved planlagt avslutning for å avklare om behandlingen av personopplysningene er avsluttet.

Lykke til med prosjektet!

Kontaktperson hos NSD: Mathilde Hansen

Tlf. Personverntjenester: 55 58 21 17 (tast 1)

Vedlegg 2: Informasjonsskriv og samtykkeskjema

Vil du delta i forskningsprosjektet

”Politibetjenters fortellinger om vold i nære relasjoner”?

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et forskningsprosjekt hvor formålet er å undersøke politibetjenters tanker om ofre og overgripere, samt om vold i nære relasjoner generelt. Det vil vektlegges hvordan kjønn er relevant i deres forståelse av vold i nære relasjoner. I dette skrivet gir vi deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål

Formålet med denne studien vil være å få frem politibetjenters fortellinger om vold i nære relasjoner, deres tanker om overgripere og ofre, og gjennom dette kunne si noe om hvordan kjønn er relevant i fortellingene. Studien er en masteroppgave.

Problemstillingene jeg skal analysere er

- På hvilken måte er tanker om kjønn relevant i politiets arbeid med vold i nære relasjoner?
- Hvordan kan politiet være med på å i større grad avdekke vold hvor kvinnen er overgriperen?
- Hvordan kan politiet være med på å avdekke vold hvor mannen er offer?
- Hva slags utfordringer finnes og hva kan gjøres bedre i arbeidet med vold i nære relasjoner?
- Hvor mye skal til for at politiet griper inn i slike saker?
- Hva blir definert som et «godt politiarbeid» i slike saker?

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

Universitetet i Oslo, institutt for kriminologi og retts sosiologi er ansvarlig for prosjektet.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Mitt kontaktperson i Oslo Politidistrikt kontakter deg fordi hun/han tenker at du kan bidra til mitt forskningsprosjekt. I forskningsprosjektet vil jeg ha med maks 10 informanter, men noen flere vil få spørsmål om å delta i tilfelle noen sier nei eller trekker seg underveis.

Hva innebærer det for deg å delta?

Hvis du velger å delta i prosjektet innebærer det at du deltar i et personlig forskningsintervju. Et intervju vil bli gjennomført med hver informant, på omtrent 45-60 minutter. Intervjuet vil bli tatt opp på båndopptaker slik at intervjuet i etterkant kan transkriberes og analyseres.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i prosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykke tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle opplysninger om deg vil da bli anonymisert. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Vi vil bare bruke opplysningene om deg til formålene vi har fortalt om i dette skrivet. Vi behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket.

- Ved behandlingsansvarlig institusjon vil det kun være studenten som vil ha tilgang til disse opplysningene.

- Navnet og kontaktopplysningene dine vil jeg erstatte med en kode som lagres på egen navneliste adskilt fra øvrige data. Datamaterialet vil lagres på en forskningsserver, innelåst og kryptert.

Du og de andre deltakerne vil heller ikke kunne gjenkjennes i publikasjon da all informasjon som kan gjøre at en gjenkjennes vil bli omgjort til fiktive navn og steder. For eksempel vil du tildeles et fiktivt navn og alle steder du nevner som kan gjøre at du blir gjenkjent vil bli tildelt fiktive stedsnavn. At du jobber i Oslo Politidistrikt vil bli publisert da dette er relevant for oppgaven.

Hva skjer med opplysningene dine når vi avslutter forskningsprosjektet?

Prosjektet skal etter planen avsluttes i mai 2020. Personopplysninger og lydopptak vil slettes ved prosjektslutt.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke personopplysninger som er registrert om deg,
- å få rettet personopplysninger om deg,
- få slettet personopplysninger om deg,
- få utlevert en kopi av dine personopplysninger (dataportabilitet), og
- å sende klage til personvernombudet eller Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

På oppdrag fra Universitetet i Oslo har NSD – Norsk senter for forskningsdata AS vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Hvor kan jeg finne ut mer?

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

- Universitetet i Oslo ved student Miriam Abel Hansen (telefon: [REDACTED], e-post: [REDACTED] eller veileder Helene Oppen Ingebrigtsen Gundhus (telefon: 41523351, e-post: [REDACTED]).
- NSD – Norsk senter for forskningsdata AS, på epost ([REDACTED]) eller telefon: [REDACTED].

Med vennlig hilsen

Prosjektansvarlig
Helene O. I. Gundhus

Miriam Abel Hansen

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet *Politibetjentes fortellinger om vold i nære relasjoner* og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til:

- å delta i forskningsintervju
- at intervjuet blir tatt opp med båndopptaker

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet, omtrent mai 2020.

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

Vedlegg 3: Intervjuguide

INTERVJUGUIDE

- **Introduksjon**

- Takke for deltagelse
- Presentasjon av meg selv og prosjektet
- Forklare hvordan oppgaven kan være relevant i en større kontekst -> hvorfor viktig å skrive denne oppgaven?

- **Politirollen og arbeidsoppgaver**

- Hvor gammel er du?
- Hvor lenge har du jobbet i politiet?
- Hva består arbeidsoppgavene dine av?
- Hvilke arbeidsområder synes du er mest krevende å jobbe med, som du kommer på «i farta»?

- **Tanker om arbeidet rundt vold i nære relasjoner**

- Først og fremst, hva tenker du på som vold i nære relasjoner (uavhengig av rettslig definisjon)?
- Hva er dine tanker om politiets rolle når det kommer til vold i nære relasjoner?
- Hva tenker du om arbeidsmetodene dere tar i bruk i dette arbeidet?
- Hva anser du som et godt politiarbeid i arbeidet med vold i nære relasjoner?
- Husker du hvordan opplæringen på PHS om vold i nære relasjoner var?
- Kom du borti denne typen arbeid under din praksisperiode?

- **Tanker om gjerningsperson og offer**

- Hva tenker du på når du hører ordet gjerningsperson?
- Hva tenker du på når du hører ordet offer?
- Statistikken tilsier at det er en klar overvekt av kvinner som er offer for vold i nære relasjoner. Hva er dine tanker rundt politiets rolle i å avdekke tilfellene hvor menn er offer?
- Tror du menn og kvinner som ofre blir tatt på alvor i like stor grad?
 - Hvis ja, på hvilken måte?
 - Hvis nei, hvorfor ikke?
- Hvilke faktorer tenker du spiller inn i om vedkommende blir trodd på eller ei?

- **Erfaring med arbeid med vold i nære relasjoner**

- Vil du si at du har mye erfaring med vold i nære relasjoner?
- Statistikken tilsier at det er en mye høyere andel kvinner som er ofre for vold i nære relasjoner. Hvordan stemmer dette basert på din erfaring?
- Har du vært med på tilfeller hvor menn har vært offeret?
 - Har disse tilfellene skilt seg fra hvor kvinner er offer i hvordan de har blitt håndtert? Hvis nei, eller hvis du er i tvil, har du noen eksempler?
 - Opplever du at alle ofre for vold i nære relasjoner blir tatt på alvor?
Hvis nei, eller hvis du er i tvil, har du noen eksempler?
- Mye forskning peker på at kvinner og menn utsettes for ulike typer vold, mens noe forskning motbeviser dette. Opplever du at det er noen forskjell i hva slags type vold kvinner og menn blir utsatt for av deres partner?
 - Hvis ja, hvilke forskjeller?
 - Tenker du at disse forskjellene kan ha noen konsekvenser for arbeidet med vold i nære relasjoner? Hvis ja, hvilke konsekvenser?
- Opplever du at bevisføring er vanskelig i slike saker?
 - Hvorfor/hvorfor ikke?
- Opplever du at offentlig påtale ofte blir benyttet i slike saker?

- **Utfordringer i arbeidet**

- Hva slags type utfordringer møter du på i arbeidet med vold i nære relasjoner?
 - Er det noe du synes er spesielt vanskelig i disse situasjonene?
- Føler du deg godt nok rustet (god nok opplæring, god nok oppfølging etc) til å håndtere slike situasjoner?
- Hvor mener du de største utfordringene med vold i nære relasjoner hos politiet ligger? Hvilke dilemmaer møter politiet på?
- Det er relativt lav oppklaringsprosent når det kommer til vold i nære relasjoner, sammenlignet med andre lovbrudd. Er det noe du tenker politiet kan gjøre annerledes for å oppklare flere av disse lovbruddene?
- Hva er det som skal til for at politiet griper inn i slike saker, og har dere noen hjelpemidler for å vurdere dette?
 - Hva skal til for at dere drar til stedet?
 - Hva skal til for at dere tar saken videre?

- **Avslutning**

- Kort oppsummering: hva er de største utfordringene ved arbeidet?
- Har jeg forstått deg riktig på de ulike punktene?
- Er det noe mer du ønsker å legge til eller snakke om som du tenker er relevant?